

ОКВИР ЗА УПРАВЉАЊЕ УТИЦАЈИМА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ И ДРУШТВО

ПРОЈЕКАТ РАЗВОЈА ЛОКАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ И
ИНСТИТУЦИОНАЛНОГ ЈАЧАЊА ЛОКАЛНИХ
САМОУПРАВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ (П174251)

БЕОГРАД
АВГУСТ 2021.

САДРЖАЈ

САДРЖАЈ	2
СПИСАК ТАБЕЛА	8
СКРАЋЕНИЦЕ	9
РЕЗИМЕ ПОСЛОВНОГ ПЛАНА	10
1 УВОД	11
1.1 Контекст	11
1.2 Циљеви оквира за управљање утицајама на животну средину и друштво	12
2 ОПИС ПРОЈЕКТА	13
2.1 Концепт пројекта и кључни резултати	13
2.2 Компоненте пројекта	14
2.2.1 Компонента 1. Боља реконструкција.....	14
2.2.2 Компонента 2. Јачање ПФМ-а и Система управљања имовином на нивоу ЈЛС.....	16
2.2.3 Компонента 3. Подршка имплементацији пројекта и изградња капацитета	16
2.3 Корисници пројекта	17
2.4 Аранжмани имплементације	18
2.5 Изузеци	18
3 Полазне основе / основне карактеристике животне средине и социјалног окружења државе ..	19
3.1 Основне карактеристике животне средине.....	19
3.1.1 Квалитет ваздуха	20
3.1.2 Вода	20
3.1.3 Отпад.....	21
3.1.4 Земљиште	21
3.1.5 Бука.....	22
3.1.6 Климатске промене.....	22

3.1.7	Биодиверзитет, флора и фауна	23
3.2	Основне карактеристике социјалног окружења	23
3.2.1	Социјално-економски трендови	23
3.2.2	Образовање и вештине.....	24
3.2.3	Полови и равноправност полова/родна равноправност.....	25
3.2.4	Етничка припадност	25
3.2.5	Економија и средства за живот.....	26
3.2.6	Становништво у руралним подручјима.....	26
4	ПОЛИТИЧКИ, ПРАВНИ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР	26
4.1	Преглед	26
4.2	Достизање еколошких стандарда у Србији	27
4.3	Релевантне владине политике, акта, правила, стратегије и смернице.....	27
4.3.1	Устав Републике Србије	27
4.3.2	Национална стратегија одрживог развоја	27
4.3.3	Стратегија одрживог урбаног развоја (СОУР)	28
4.3.4	Закон о заштити животне средине	28
4.3.5	Закон о процени утицаја на животну средину.....	29
4.3.6	Закон о заштити ваздуха.....	29
4.3.7	Закон о климатским променама.....	30
4.3.8	Закон о управљању отпадом.....	30
4.3.9	Закон о водама	31
4.3.10	Закон о енергетској ефикасности и рационалној употреби енергије.....	31
4.3.11	Закон о коришћењу обновљивих извора енергије	31
4.3.12	Закон о заштити од буке у животној средини	32
4.3.13	Закон о заштити земљишта	32

4.3.14	Закон о заштити природе	32
4.3.15	Закон о планирању и изградњи	33
4.3.16	Закон о културним добрима	33
4.3.17	Закон о експропријацији	33
4.3.18	Закон о безбедности и здрављу на раду.....	33
4.3.19	Прописи о раду, условима рада и равноправности полова.....	34
4.3.20	Национални правни оквир који служи за уређење рада и услова рада	35
4.4	Релевантне институције.....	35
4.4.1	Министарство заштите животне средине (МЗЖС)	36
4.4.2	Агенција за заштиту животне средине – АЗЖС.....	36
4.4.3	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде (МПШВ).....	37
4.4.4	Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре (МГСИ).....	37
4.4.5	Министарство здравља.....	37
4.4.6	Завод за заштиту природе Србије.....	37
4.4.7	Мрежа института одговорних за рад, услове рада и БЗР	37
4.4.8	Релевантне институције на покрајинском нивоу	38
4.4.9	Јединице локалне самоуправе – општине и градови	38
4.5	Поступак ЕИА у Републици Србији	39
5	СТАНДАРДИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И СОЦИЈАЛНОГ ОКРУЖЕЊА СВЕТСКЕ БАНКЕ	40
5.1	Оквир управљања животном средином и социјалним окружењем.....	40
5.2	Преглед Стандарда заштите животне средине и социјалног окружења и њихова релевантност за пројекат.....	41
5.2.1	ESS1 Процена и управљање еколошким и социјалним ризицима и утицајима.....	42
5.2.2	ESS10 Ангажман заинтересованих страна и објављивање информација	43
5.2.3	ESS2 Рад и услови рада	44
5.2.4	ESS3 Ефикасност ресурса и спречавање и управљање загађивањем.....	45

5.2.5	ESS4 Здравље и сигурност заједнице	45
5.2.6	ESS5 Откуп земљишта, ограничавања коришћења земљишта и недобровољно расељавање	46
5.2.7	ESS6 Очување биолошке разноликости и одрживо управљање живим природним ресурсима.....	46
5.2.8	ESS8 Културно наслеђе.....	46
5.3	Опште смернице о животnoj средини, здрављу и сигурности (EXC)	47
5.4	Кључни циљеви ESF-а у поређењу са националним захтевима	48
6.	ПОТЕНЦИЈАЛНИ ЕКОЛОШКИ И СОЦИЈАЛНИ РИЗИЦИ, УТИЦАЈИ И МЕРЕ УБЛАЖАВАЊА ..	56
6.1	Оцена еколошког ризика.....	60
6.2	Оцена друштвеног ризика	62
6.3	Позитивни утицаји на животну средину и друштво.....	63
6.4	Еколошки и друштвени ризици у фази пројектовања пројеката	63
6.5	Еколошки и друштвени утицаји током имплементације пројеката	64
6.5.1	Загађење тла.....	64
6.5.2	Загађење површинских и подземних вода.....	65
6.5.3	Загађење ваздуха	65
6.5.4	Бука и вибрације	66
6.5.5	Управљање отпадом.....	67
6.5.6	Утицаји на природу и биодиверзитет.....	68
6.5.7	Утицаји на културно и историјско наслеђе	68
6.5.8	Утицаји на насеља и становништво	68
6.5.9	Утицаји на климу	69
6.5.10	Откуп земљишта, ограничење употребе земљишта и присилно расељавање	69
6.5.11	Ризици по рањиве друштвене групе	70
6.5.12	Ризици повезани са полом	70

6.5.13	Ризици по здравље и безбедност на раду.....	70
6.5.14	Заштита од пожара и одговор на несрећне случајеве.....	72
6.5.15	Процедуре безбедности и здравља на раду које се односе на КОВИД-19, ризици по здравље и безбедност радне снаге и заједнице.....	72
6.5.16	Кумулативни утицаји.....	77
6.6	Ризици у оперативној фази.....	77
6.7	Преглед општих мера заштите током реконструкције/санације инфраструктуре и објеката	79
7	УПРАВЉАЊЕ РИЗИЦИМА ПО ЖИВОТНУ СРЕДИНУ И СОЦИЈАЛНО ОКРУЖЕЊЕ.....	81
7.1	Класификација ризика према Светској банци.....	81
7.2	Процена и управљање еколошким и социјалним ризицима и утицајима.....	82
7.3	Процена утицаја на животну средину и социјално окружење / Скрининг, преглед и одобрење.....	83
7.3.1	Скрининг подпројекта и класификација ризика (Корак 1).....	83
7.3.2	Припрема подпројекта (Корак 2).....	88
7.3.3	Припрема и обелодањивање ЕСИА, ESMP и ESMP контролних листа и јавна расправе (Корак 3).....	88
7.3.4	Интеграција Плана управљања заштитом животне средине и социјалним окружењем ESMP и ESMP Контролне листе у тендерској документацији (Корак 4).....	89
7.3.5	Имплементација, надзор пројекта, мониторинг и извештавање.....	90
7.3.6	Ревизија Животне средине и социјалног окружења за већ започете активности.....	90
7.4	План управљања заштитом животне средине и социјалним окружењем (ESMP).....	91
7.4.1	План управљања отпадом.....	93
7.4.2	План управљања заштите здравља и безбедности на раду (БЗР план).....	93
7.4.3	План управљања саобраћајем.....	94
7.4.4	Општи ESMP (План управљања заштитом животне средине и социјалним окружењем)	94
7.4.5	ESMP контролна листа.....	94

7.4.6	Мониторинг и извештавање	95
8	Процедуре за управљање радном снагом	97
9	СПОРАЗУМ О НАЧИНУ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ ESMF-а.....	98
10	УПРАВЉАЊЕ ПРОЈЕКТНИМ ЖАЛБАМА	102
10.1	Подношење жалби.....	103
10.2	Администрација жалби.....	103
10.3	Дневник жалби	104
10.4	Пријем жалби и процесни ланац вредности	105
10.5	Праћење/Мониторинг и извештавање о жалбама	106
10.6	Систем жалби Светске банке.....	107
11.	АНГАЖОВАЊЕ ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ СТРАНА	107
11.1	Јавне консултације о ESMF -у са заинтересованим странама у пројекту	108
12	РЕФЕРЕНТНИ ДОКУМЕНТИ	108
13	АНЕКС 1: ЛИСТА НЕПОДОБНИХ ПРОЈЕКТА /АКТИВНОСТИ.....	108
14	АНЕКС 2: ЛИСТА И - ПРОЈЕКТИ КОЈИ ЗАХТЕВАЈУ ОБАВЕЗНУ ПРОЦЕНУ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ	109
15	АНЕКС 3: ЛИСТА ИИ – ПРОЈЕКТИ ЗА КОЈЕ ЈЕ ПОТЕНЦИЈАЛНО ПОТРЕБНА ПРОЦЕНА УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ	113
16	АНЕКС 4: ИЗВЕШТАЈ О УСКЛАЂЕНОСТИ ПУРС-а/ФОРМАТ.....	118
17	АНЕКС 5: ИЗЈАВА О ПРАВНОЈ И РЕГУЛАТОРНОЈ УСКЛАЂЕНОСТИ	121
18	АНЕКС 6: ESMР/ПЛАН МЕРА ЗА УБЛАЖАВАЊЕ И ПЛАН МОНИТОРИНГА /ОБРАСЦИ.....	122
19	АНЕКС 7: УЗОРАК ФОРМАТА ПЛАНА УПРАВЉАЊА ЗАШТИТОМ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И СОЦИЈАЛНИМ ОКРУЖЕЊЕМ	124
20	АНЕКС 8: КОНТРОЛНА ЛИСТА ESMР/ОБРАЗАЦ.....	138
21	АНЕКС 9: ОБРАЗАЦ ЗА ПРИЈАВУ ЖАЛБИ	148
22	АНЕКС 10: ПРИВРЕМЕНА НАПОМЕНА СБ: РАЗМАТРАНЈА О КОВИД-19 У ПРОЈЕКТИМА ГРАЂЕВИНСКИХ РАДОВА.....	150

23 АНЕКС 11: ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ ЕС/ОБРАЗАЦ.....	164
АНЕКС 12: ИЗВЕШТАЈ О ЈАВНОЈ РАСПРАВИ	173

СПИСАК ТАБЕЛА

Табела 1. Стандарди заштите животне средине и социјалног окружења за пројекат LIID	41
Табела 2. Клучни циљеви ЕФС-а у поређењу са националним захтевима	48
Табела 3. Списак прихватљивих области за интервенцију	58
Табела 1. Сажетак кључних могућих утицаја изградње/реконструкције и предложене мере за њихово ублажавање	79
Табела 6. Ток жалби.....	105

СКРАЋЕНИЦЕ

ЦЖЈ	Централна жалбена јединица
EIA	Процена утицаја на животну средину
ESIA	Процена утицаја на животну средину и социјално окружење
ESMP	План управљања заштитом животне средине и социјалним окружењем
ESMF	Оквир управљања заштитом животне средине и социјалног окружења
ESS стандарди	Стандарди заштите животне средине и социјалног окружења/Еколошки и социјални
ESF	Оквир управљања животном средином и социјалним окружењем
ВРС	Влада Републике Србије
ГХГ	Гасови са ефектом стаклене баште
ЖМ	Жалбени механизам
ЗЗП	Завод за заштиту природе
ЗЗСК	Завод за заштиту споменика културе
ЗЗЖС	Закон о заштити животне средине
ПУРС	Процедуре за управљање радном снагом
ЗПУЖС	Закон о процени утицаја на животну средину
ЈЛС	Јединице локалне самоуправе
МПШВ	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде
МГСИ	Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре
МЗЖС	Министарство заштите животне средине
МФ	Министарство финансија
МоР	Меморандум о разумевању
ПЗЗП	Покрајински завод за заштиту природе
ЈИП	Јединица за имплементацију пројекта
ПФМ	Механизам контроле јавних финансија
ПСЕП	План ангажовања заинтересованих страна на нивоу пројекта
РПФ	Оквир политике расељавања
SEA	Сексуална експлоатација и злостављање
СЕП	План ангажовања заинтересованих страна
SN	Сексуално узнемиравање
ДП	Државно предузеће
СОУР	Стратегија одрживог урбаног развоја
СБ	Светска банка

РЕЗИМЕ ПОСЛОВНОГ ПЛАНА

Светска банка разматра пружање подршке Влади Републике Србије која на свом путу ка ЕУ улаже велике напоре у циљу повећања зелене инфраструктуре и смањења емисија гасова са ефектом стаклене баште јачањем капацитета ЈЛС за коришћење општинских средстава.

Стога је предложени пројекат осмишљен тако да подржи Владу Србије у повећању ефикасности, инклузивности и одрживости пружања инфраструктурних услуга ЈЛС, односно побољшању оперативних перформанси, финансијске одрживости и капацитета ЈЛС за планирање и развој зелених и климатски отпорних инфраструктура. Планирано је да се ово спроведе кроз три одвојене, али међусобно повезане компоненте: (1) Боља реконструкција, (2) Јачање ПФМ-а и Система управљања имовином на нивоу ЈЛС и (3) Управљање пројектима и изградња капацитета.

Светска банка је спремна да оцени српски Пројекат развоја локалне инфраструктуре и институционалног јачања локалних самоуправа (LIID) са предложеним кредитом у износу од 100 милиона долара. Водећа агенција за спровођење је Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре (МГСИ).

Овај Оквир управљања заштитом животне средине и социјалног окружења (ESMF) има за циљ да процени потенцијалне ризике и утицаје LIID пројекта на животну средину и да обезбеди довољне смернице за избор, планирање, дизајн и имплементацију пројекта како би се применила хијерархија ублажавања неповољних еколошких и социјалних утицаја и истражиле могућности за појачавање позитивних утицаја пројекта. Документ је у складу са релевантним захтевима СБ у погледу заштите животне средине и социјалног окружења (ESF), Еколошким и Социјалним Стандардима Светске банке (ESS) и националним захтевима и стандардима.

Пројекат ће имати дугорочне позитивне утицаје, с обзиром на његов циљани зелени и одрживи отисак, али постоји низ потенцијалних краткорочних ризика и потенцијалних штетних утицаја које треба узети у обзир, углавном везано за инфраструктурна улагања у оквиру Компоненте 1. Опсег и тачне локације ових интервенција тек треба да се утврде, али је предвиђено да се сви радови изводе у оквиру постојећих инфраструктурних објеката. У том смислу, потенцијални ризици по животну средину и штетни утицаји који се могу идентификовати су (и) утицаји на подземне и површинске воде, загађење тла и ваздуха (прашина и бука); (ии) питања здравља и безбедности на раду (БЗР) и приступа радним местима; (иии) неправилно управљање отпадом. Овај ESMF је припремљен као водећи инструмент у решавању и ублажавању штетних утицаја по животну средину и социјално окружење, као и ризика по БЗР приликом имплементације пројекта, као и за постављање критеријума приликом одговарајућег избора, имплементације и мониторинга пројекта. Компоненте 2 и 3 не би требале да имају значајан утицај на животну средину јер се фокусирају на јачање политика и пракси као и управљање пројектима и изградњу капацитета. Планирано је да снажно ангажовање грађана и заинтересованих страна за предложене активности буде у фокусу током целог периода имплементације пројекта, а посебно током његове припреме. Еколошки и социјални ризици се оцењују као умерени.

Пројекат ће бити имплементиран кроз постојећу ЈИП у Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре (МГСИ), уз обавезу да се пре почетка било каквих радова запосли додатно особље за послове из области еколошких и социјалних питања.

1 УВОД

1.1 Контекст

Србија се суочава са великим еколошким изазовима, загађењем ваздуха и ризицима везаним за климу, и склона је природним катастрофама попут поплава и суша које могу нанети значајну штету инфраструктури, привреди и животима људи, посебно међу угроженим групама.

За друштвени и економски успех земље, неопходни елементи су снажне и ефикасне локалне самоуправе. Међутим, последњих деценија, градови у Србији пате од недовољних улагања, слабог управљања инфраструктуром и загађења животне средине, укључујући високе емисије гасова са ефектом стаклене баште. То је довело до погоршања животних услова у многим градовима, повећане рањивости и значајних варијација у животном стандарду широм земље.

ЈЛС у Србији се боре са повећањем загађења ваздуха и високим ГХГ емисијама, због ниске ефикасности у области енергетике, транспорта, водопривреде, управљања отпадом и пољопривредним активностима које за последицу имају велики карбонски/угљенични отисак, значајне губитке екстраховане воде и повишене нивое загађења ваздуха у већим градовима. Енергетска продуктивност је ниска, а саобраћај је други на лист по доприносу ГХГ емисији, а такође значајно доприноси загађењу ваздуха и присуству буке у градовима, па је тако сектор где емисије највише расту.

Локална инфраструктура и институционални развој су кључни у смислу бављења реформама „нове генерације“ које се односе на еколошке изазове у вези са заштитом квалитета живота, јачањем отпорности на климу и подршком транзицији према друштву с ниским уделом угљеника, као и фокусирањем на посебне потребе заосталих региона. Развој инфраструктуре је такође неопходан за побољшање социјалних питања као што су повезаност, приступачност, општи квалитет живота итд. То ће захтевати побољшање економских активности у градовима; више улагања у јавне услуге; надоградња урбане инфраструктуре; повећање одговорности општинских администратора; и промовисање отпорности.

Препознајући потребу за подстицањем локалног економског и урбаног развоја, ВРС је усвојила Стратегију одрживог урбаног развоја (СОУР) у јуну 2019. године, која представља интегрисани програм до 2030. године за решавање следеће фазе развоја градова и општина у Србији. Пројекат ће унапредити План¹ и СОУР Србије до 2025. године и подржати га на путу ка ЕУ, т.ј. ка зеленој инфраструктури и смањењу ГХГ емисије јачањем капацитета ЈЛС за коришћење општинских средстава. Предложени пројекат ће се такође надограђивати на недавне и текуће пројекте Светске банке који се односе на техничку помоћ и инфраструктуру.

---

¹Инвестициони програм „СРБИЈА 2025“, који је недавно представио председник Србије, има за циљ да у наредних пет година уложи око 14 милијарди евра у различите развојне пројекте, укључујући и пројекте на локалном нивоу, који би могли помоћи у попуњавању неких инвестиционих празнина.

Негативан утицај пандемије КОВИД19 у Србији значајно је утицао на економију, што је првенствено наглашено у секторима услуга, пре свега у саобраћају и туризму. Фаза опоравка након КОВИД-а нуди јединствену прилику за изградњу зеленије економије. Локалне самоуправе имају кључну улогу у темпу и одрживости раста Србије, али проблем представља ограничено финансирање, слаби системи управљања јавним финансијама и слаби капацитети за планирање и одређивање приоритета за инфраструктурне инвестиције и развој стратешких планова. Овај пројекат ће настојати да га реши обезбеђивањем финансирања инфраструктуре на локалном нивоу, опремањем локалних самоуправа средствима за управљање имовином и оквирима стратешког планирања, јачањем капацитета, као и обезбеђивањем подстицаја за побољшања у имплементацији система управљања јавним финансијама на локалном нивоу.

1.2 Циљеви оквира за управљање утицајама на животну средину и друштво

ESMF се користи као инструмент који испитује ризике и утицаје када се пројекат састоји од програма и/или серије потпројеката, а ризици и утицаји се не могу утврдити док се не идентификују детаљи програма или потпројекта. Садржи мере и планове за идентификовање, смањење, ублажавање и/или надокнађивање штетних ризика и утицаја, одредбе за процену и буџетирање трошкова таквих мера и информације о агенцији или агенцијама одговорним за решавање пројектних ризика и утицаја, укључујући и њене капацитете за управљање еколошким и социјалним ризицима и утицајима. Такође укључује одговарајуће информације о области у којој се очекује постављање потпројеката, укључујући све потенцијалне еколошке и социјалне угрожености тог подручја; те о могућим утицајима који се могу појавити и мерама ублажавања за које се може очекивати да ће се користити.

Овај Оквир управљања заштитом животне средине и социјалног окружења (ESMF) има за циљ да процени потенцијалне ризике и утицаје LIID пројекта на животну средину и социјално окружење да обезбеди довољне смернице за избор, планирање, дизајн и имплементацију пројекта како би се применила хијерархија ублажавања неповољних еколошких и социјалних утицаја и истражиле могућности за појачавање позитивних утицаја пројекта.

Документ је у складу са релевантним Еколошким и Социјалним Стандардима Светске банке (ESS) и националним захтевима и стандардима. ESMF утврђује кораке, процесе и процедуре за скрининг, припрему и имплементацију, процену ризика, управљање, извештавање и праћење еколошких и социјалних ризика и утицаја сваког потпројекта у складу са захтевима Оквира управљања животном средином и социјалним окружењем СБ.

Све активности/потпројекти који ће се финансирати у оквиру LIID пројекта биће подвргнути еколошком и социјалном скринингу специфичном за дати пројекат, следећи процедуре наведене у овом ESMF-у. Скрининг има за циљ идентификовање потенцијалних еколошких и социјалних ризика и утицаја на нивоу потпројеката, тако да би се у конкретном случају могле применити одговарајуће мере избегавања, минимизирања или компензације.

Намера је да се овај ESMF користи као практично средство током планирања програма, дизајна, имплементације и праћења пројектних активности. Сврха овог оквира је да прецизира процедуре које ће заинтересоване стране у LIID пројекту следити током имплементације, са циљем да све

активности подржане у оквиру Пројекта буду еколошки и социјално здраве и одрживе, у складу са стандардима СБ, ESF и националног законодавства Србије.

ESMF такође обезбеђује смернице које се односе на процес креирања и садржај докумената специфичних за локацију, наиме Процену утицаја на животну и социјалну средину (ЕСИА), Планове управљања заштитом животне средине и социјалним окружењем (ESMP) и Контролну листу за ESMP, за све потпројекте који ће се примењивати у оквиру LIID Пројекта.

2 ОПИС ПРОЈЕКТА

Предложени Циљ развоја пројекта (ПДО) је повећање ефикасности, инклузивности и одрживости пружања инфраструктурних услуга ЈЛС.

2.1 Концепт пројекта и кључни резултати

Пројекат ће бити мешавина инвестиционе и техничке помоћи за подстицање развоја зелене и инклузивне инфраструктуре и пружање инфраструктурних услуга на локалном нивоу, укључујући имплементацију релевантних поглавља СОУР -а, посебно мера 4 и 5.² Циљ пројекта је побољшање оперативних перформанси и финансијске одрживости ЈЛС, као и капацитета за планирање и развој зелених и климатски отпорних инфраструктура. Да би подстакле ову промену, ЈЛС ће примати трансфере грантова са централног нивоа за инфраструктурне инвестиције и потписаће Меморандум о разумевању са републичком владом, који ће укључивати скуп обавеза за побољшање управљања јавним финансијама и имовином на локалном нивоу. МоР ће дефинисати одговорности и обавезе ЈЛС у циљу побољшања стратешког планирања, управљања инфраструктуром и финансијских перформанси. Финансирање инфраструктуре од стране пројекта требало би да буде додатно, а не да замени постојећу потрошњу ЈЛС.

Предложени су следећи кључни резултати LIID пројекта:

Кључни показатељи учинка

- Имплементиран број зелених и климатски отпорних **инфраструктурних инвестиција**, разврстаних по секторима (број)
- Број **заједница консултованих** у вези са плановима за улагања у инфраструктуру (број)

---

²Конкретно, компонента 1 ће подржати меру 4.1.2; компонента 2 мере 5.2.2, 5.3.2, а компонента 3 мере 5.1.1. и 5.1.5 из СОУР-а

Исходи

- МоР потписани између ЈЛС и републичке владе, укључујући обавезу побољшања ПФМ која ће се применити током имплементације пројекта (број)
- Креирање и усвајање оквира за **управљање средствима** (да/не)
- Развијен акциони план за реформу **фискалне децентрализације** (да/не)
- Ојачана **финансијска одрживост** инвестиција ЈЛС у инфраструктуру – мери се као стопа остварених улагања ЈЛС у инфраструктуру (процент)
- Побољшана **ефикасност управљања јавним средствима** - мери се као удео планова и буџета намењених за развој инфраструктуре на нивоу ЈЛС, дато Оквиром управљања средствима који треба да буде развијен (процент)
- Побољшано **пружање инфраструктурних услуга** - мери се као повећање броја грађана који су задовољни пруженим инфраструктурним услугама (разврстано према анкетама пре и после и према полу) (број)
- Побољшано **озелењавање инфраструктуре** - мери се као проценат потпројеката на локалном нивоу који подржавају активности у вези са ниским садржајем угљеника, смањењем загађења и/или климатски отпорним активностима.

2.2 Компоненте пројекта

Циљ пројекта, подршка одрживој локалној инфраструктури и повећање капацитета за улагања у локалну инфраструктуру, ће се постићи имплементацијом следеће три компоненте: (и) Боља реконструкција; (ии) Јачање ПФМ-а и Система управљања имовином на нивоу ЈЛС и (иии) Управљање пројектима и изградња капацитета.

2.2.1 Компонента 1. Боља реконструкција

Циљ ове компоненте је промовисање промене парадигме улагања у инфраструктуру ка озелењавању инфраструктуре и побољшању пружања инфраструктурних услуга. То ће се постићи финансирањем циљаних инфраструктурних инвестиција и модернизацијом пружања услуга.

Подкомпонента 1.1 Озелењавање инфраструктуре. У оквиру ове подкомпоненте ће се финансирати прихватљива улагања у инфраструктуру ЈЛС кроз постојеће механизме за трансфере грантова из републичке владе. Такође ће се финансирати консултантске услуге повезане са развојем низа пројеката, укључујући преглед дизајна, надзор локације и независне техничке ревизије. Улагања ће допринети смањењу утицаја на животну средину при пружању јавних услуга. Предвиђени прихватљиви сектори су транспорт, енергија, одвајање чврстог отпада и јавни

простори/регенерација града. Прелиминарна листа прихватљивих сектора и активности дата је у доњој табели.

Прихватљива улагања	Врсте улагања
Реконструкција локалних путева и улица	Реконструкција постојећих путева и улица, укључујући отпорност на климатске промене, уличне шеме које повећавају безбедност на путевима и промовишу јавни превоз, управљање немоторизованим транспортом (НМТ) и паркирањем
Унапређење енергетске ефикасности и побољшање шема грејања	Побољшање инфраструктуре и система даљинског грејања, увођење мера енергетске ефикасности, подршка обновљивим изворима за јавне и стамбене зграде, као и улично осветљење
Шеме прикупљања отпада	Подршка ЈЛС у прикупљању, одвајању и рециклирању отпада (не укључујући велика постројења за третман отпада).
Шеме озелењавања општинских јавних површина	Обезбеђивање јавних зелених површина, озелењавање улица, шеме урбане регенерације

Будући да влада већ припрема пројекат вредан 2 милијарде евра за водоснабдевање и отпадне воде, ови сектори ће бити искључени. Укупна расположива средства гранта за сваку ЈЛС биће дефинисана према формули договореној са Агенцијом за имплементацију – Министарством грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре (МГСИ).

Подкомпонента 1.2 Побољшано пружање услуга. У оквиру ове подкомпоненте ће се финансирати комбинација техничке помоћи и пилот интервенција чији је циљ побољшање пружања инфраструктурних услуга на исплатив начин. У оквиру техничке помоћи ће се анализирати и предложити одрживе опције за побољшање у следећим областима: (и) ефикасност пружања услуга; и (ии) међуопштинска сарадња са тежиштем на озелењавању инфраструктуре. Код процене потенцијала и утврђивања иницијатива, присутан је снажан партиципативни приступ а посебна пажња се обраћа на сиромашне, особе са инвалидитетом, старије особе или жене. Такође ће се истражити потенцијал укључивања жена у сектор пружања услуга. Најперспективније интервенције биће подржане кроз пилот инвестиције. Све у свему, у оквиру ове подкомпоненте ће се финансирати следеће активности у пилот општинама: (и) техничка помоћ при идентификовању области за побољшање пружања инфраструктурних услуга; и (ии) побољшање пружања услуга. Овом подкомпонентом ће се подржати ЈЛС које се пријављују за пилот шеме, при чему ће се приоритет дати заосталим подручјима.

2.2.2 Компонента 2. Јачање ПФМ-а и Система управљања имовином на нивоу ЈЛС

Циљ ове компоненте је побољшање ефикасности и одрживости инфраструктурних инвестиција на локалном нивоу кроз јачање капацитета ЈЛС за управљање јавним финансијама и средствима. У оквиру ове компоненте ће се финансирати комбинација техничке помоћи и развој алата за јачање и опремање ЈЛС са објективним оквирима планирања улагања у инфраструктуру и доношење одлука, са тежиштем на одржавању и реконструкцији инфраструктуре. Осим тога, у оквиру ове компоненте ће се финансирати техничка помоћ за побољшање политичког оквира финансирања инфраструктуре на нивоу ЈЛС, са тежиштем на оквир фискалне децентрализације и способност ЈЛС да повећају комерцијално финансирање инфраструктуре. У ту сврху, у оквиру ове компоненте ће се финансирати активности на: (и) побољшању политичког оквира финансирања инфраструктуре на нивоу ЈЛС; и (ии) јачању система управљања јавним финансијама и средствима на нивоу ЈЛС.

Подкомпонента 2.1 Побољшање политичког оквира финансирања инфраструктуре. У оквиру ове подкомпоненте ће бити подржани напори на побољшању политичког оквира финансирања инфраструктуре на нивоу ЈЛС, са тежиштем на (и) постојећи оквир фискалне децентрализације и (ии) способност ЈЛС да прикупе приватни капитал за инфраструктурна улагања. У оквиру ове компоненте ће се финансирати и аналитички рад и консултативни процес ради информисања о реформама постојећег оквира фискалне децентрализације за финансирање локалне инфраструктуре.

Подкомпонента 2.2 Јачање система управљања јавним финансијама и средствима. У оквиру ове подкомпоненте ће се обезбедити комбинација техничке помоћи и финансирања за јачање ефикасности и одрживости инвестиционих улагања кроз побољшано управљање јавним финансијама и управљање средствима на нивоу ЈЛС. Финансираће се развој и имплементација оквира управљања средствима који ће обезбедити ефикасан и објективан приступ развоју планова за одржавање и реконструкцију инфраструктуре. Боља имплементација постојећег оквира управљања јавним финансијама биће подржана јачањем капацитета и квалитета годишњег и средњорочног планирања и буџетирања, као и рачуноводственим пословима, извештавањем и праћењем инфраструктурних улагања. Ова подкомпонента ће истраживати развој иницијативе потекле од грађана и засноване на подацима у вези са пружањем информација креаторима политике и олакшавањем припреме и одређивања приоритета за инфраструктурна улагања.

2.2.3 Компонента 3. Подршка имплементацији пројекта и изградња капацитета

Циљ ове компоненте је успоставити институционално уређење које ће омогућити успешну имплементацију пројекта и опремити ЈЛС капацитетима за одрживо обављање својих функција везаних за инфраструктуру. У оквиру ове компоненте ће се финансирати (и) управљање пројектима и (ии) изградња капацитета. Ова подкомпонента је осмишљена да обезбеди снажно управљање пројектом и осигура транспарентност и одговорност за интервенције и резултате пројекта. Подржаће трошкове пројекта Јединице за имплементацију пројекта (ЈИП), која је предвиђена у склопу МГСИ-а као тренутни носилац СОУР-а, као и техничку помоћ. Активности везане за изградњу капацитета, размену знања и подршку међуопштинској сарадњи биће обезбеђене успостављањем наменске веб странице са дигиталним складиштем релевантних стратешких и других планских докумената, смерница и препорука, шаблонима развојних и оперативних инструмената које ЈЛС

треба да припреме и примене, студијама случаја, базама података, платформом за размену идеја итд.

Доприноси Пројекта опоравку од пандемије изазване вирусом КОВИД-19

Предложени Пројекат ће подржати опоравак Републике Србије од пандемије изазване вирусом КОВИД-19 у кратком року, али и текуће дугорочне активности и напоре за бољу реконструкцију, помоћу стубова система у одговору на КОВИД-19:

- Стуб 3. Осигурање одрживог пословног раста и отварања нових радних места. Инфраструктурна улагања ће имати директан утицај на економске резултате ЈЛС и земљу у целини и биће осмишљена тако да повећају отпорност и безбедност инфраструктуре. Пројекат ће подржати 3. стуб стварањем могућности за запошљавање у изградњи инфраструктуре на локалном нивоу. Инфраструктурна улагања могу се користити за повећање укупне потражње у време смањене економске активности, а улагања у локалну инфраструктуру могу мобилисати локалну радну снагу и могу се завршити у кратком временском периоду. Јачањем капацитета и политика осигураће се да су инфраструктурна улагања на нивоу ЈЛС одржива и да су очекивани мултипликатори већи. Ова врста улагања отвара могућност запошљавања не само у грађевинском сектору, већ и у услужним и производним секторима. Осим директних улагања, овај пројекат ће отворити и могућности за раст пословања побољшањем укупног квалитета инфраструктуре и пружања услуга ЈЛС.
- Стуб 4: Јачање политика, институција и улагања за бољу реконструкцију. Један од приоритета овог Пројекта је наставак јачања капацитета ЈЛС за планирање и управљање локалним инфраструктурним улагањима. Ова активност ће подржати наставак реформског процеса и побољшања услуга на одржив начин. Тежиште на отпорности, одрживости и инклузивности при избору и имплементацији пројеката обезбедиће да Србија буде у стању да се боље изгради након пандемије изазване вирусом КОВИД-19. Финансирани инфраструктурни радови укључиће отпорност на климатске промене и промовисаће усвајање инфраструктуре и опреме која је отпорнија. Овај Пројекат ће такође подржати бољу реконструкцију пружањем боље повезаности и побољшане приступачности, а пружиће и прилику за промовисање преласка на зелену инфраструктуру.

2.3 Корисници пројекта

Директни корисник LIID пројекта је Министарство финансија (МФ) и Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре (МГСИ) као Агенција за имплементацију. ЈЛС као крајњи корисници ће имати користи у смислу економског развоја, нижих трошкова и уштеде времена, безбедности, користи за животну средину у виду смањења емисија ГХГ, и вероватно других позитивних екстерналија.

Владини субјекти који учествују и локална државна предузећа имаће директну корист од институционалних, правних и регулаторних активности јачања и изградње капацитета. Спровођење пројекта зелене инфраструктуре осигураће заштиту здравља и благостање грађана и створити јаче заједнице уз побољшање социјалне кохезије. Грађани ће бити ангажовани у фази планирања,

обезбеђујући инпут приликом одређивања инфраструктурних приоритета. Пројекат ће омогућити учешће посебно угрожених група и на тај начин промовисати инклузивност, а такође ће узимати у обзир родне разлике.

2.4 Аранжмани имплементације

Пројектом ће управљати МГСИ преко Јединице за имплементацију пројекта (ЈИП), коју подржава Централна фидуцијарна јединица (ЦФЈ) у оквиру МФ, као и запослени у локалним самоуправама које су званично додељене пројекту.

ЈИП МГСИ-а је већ основана за управљање српским делом Пројекта Светске банке „Олакшавање трговине и транспорта“ и Пројекта модернизације железничког сектора применом вишефазног програмског приступа, а исти ЈИП ће служити као полазна тачка за оснивање ЈИП тима у оквиру LIID пројекта у Србији. Већ постојећи ЈИП у МГСИ-у ће бити проширен са тимом за имплементацију пројекта и ојачан одговарајућим управљачким и техничким капацитетима који ће му омогућити да (и) свакодневно спроводи пројектне активности директно под својом одговорношћу и (ии) подржи локалне самоуправе које учествују у Пројекту.

ЦФЈ ће бити одговорна за фидуцијарна питања као што је финансијско управљање и подршка ЈЛС у спровођењу поступка набавки. Главни задатак ЦФЈ-а ће бити повећање капацитета јавних набавки ЈЛС-а и вођење набавки везаних за пројекте у оквиру Зајма.

Локалне самоуправе ће имати своје запослене задужене за управљање пројектима који се финансирају из средстава зајма, укључујући активности везане за набавке, припрему пројеката и увођење побољшаних политика и оквира за планирање и управљање. Свака локална самоуправа корисник ће потписати Меморандум о разумевању са МГСИ у којем су дефинисане међусобне одговорности и обавезе. МоР ће бити дефинисан у Оперативном приручнику Пројекта.

2.5 Изузеци

Пројекат неће финансирати (и) ниједну од активности наведених на листи искључења Међународне финансијске организације (ИФЦ), чланице Групације Светске банке, дате у Анексу 1 нити (ии) било које пројекте високог или значајног ризика који би захтевали Процену утицаја на животну средину према Закону о процени утицаја на животну средину (Службени гласник РС бр. 135/2004 и амандманима 2009. - 36/2009) или према ESS 1. Светске банке (нпр. активности које могу изазвати дуготрајне, трајне и/или неповратне штетне утицаје, нпр. губитак великог природног станишта); активности за које постоји велика вероватноћа да изазову озбиљне штетне ефекте по здравље људи и/или животну средину; активности које могу утицати на земљиште или права мањина; активности које могу имати значајне негативне социјалне утицаје и могу довести до значајних социјалних сукоба. Пошто влада већ припрема пројекат вредан 2 милијарде евра за побољшање водоснабдевања и пречишћавање отпадних вода, ови сектори ће бити искључени из финансирања при одабору прихватљивих улагања у инфраструктуру ЈЛС.

3 ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ / ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И СОЦИЈАЛНОГ ОКРУЖЕЊА ДРЖАВЕ

3.1 Основне карактеристике животне средине

Србија покрива укупну површину од 88.361 квадратних километара, што чини само око 1,5% површине Европе. Иако мале величине, животна средина је веома разнолика због разноликости климе, топографије и геологије, као и дугогодишње еколошке и историјске еволуције региона као биолошке раскрснице.

Терен Србије креће се од плодних равница северне Војводине до кречњачких ланаца и сливова на истоку и планина и брда на југоистоку. На северу доминира река Дунав. Река Морава, притока реке Дунав, настаје код Сталаћа спајањем Јужне Мораве (која протиче планинским делом јужне Србије) и Западне Мораве. Терен централне Србије састоји се углавном од брда и ниских до средње високих планина, прошараних бројним рекама и потоцима. Главна линија комуникација протеже се јужно од Београда према Нишу и Скопљу, долином коју чине Велика и Јужна Морава. Већи градови, као и главна железница и аутопут, налазе се на овој линији или око ње. Источно од ове линије, у пределу који је релативно ретко насељен, терен се уздиже до кречњачких венаца Старе планине и српских Карпата. На западу се планине полако уздижу према југозападу, али не формирају праве гребене. Златибор и Копаоник су највише планине овог подручја. Практично цела територија (92%) Србије припада сливу Данава. Остале главне реке у Србији су притоке Дунава, укључујући Саву (тече са запада), Тису (тече са севера), Дрину (тече са југа) и Мораву. Природу Србије одликује велика разноликост флоре и фауне и представља значајан део богатства и разноликости европског природног наслеђа. Пет од 12 светских биома и од шест европских биома заступљено је у Србији. Њена територија такође представља значајан центар разноликости ендемске флоре Балканског полуострва. Укупна заштићена површина у Србији тренутно износи 677.950 ха или 7,66% територије Србије. Постоји 469 заштићених подручја: 5 националних паркова, 18 паркова природе, 21 предео изузетних одлика, 69 резервата природе, 6 заштићених станишта, 314 споменика природе, 36 локалитета од културног и историјског значаја. Пројекат ће изузети заштићена или осетљива подручја.

Српско законодавство је углавном усклађено са ЕУ, али су потребни даљи значајни напори, посебно у погледу пројектовања савремених, финансијски одрживих интервенција у областима управљања отпадом, управљања водама и система за пречишћавање отпадних вода, заштите природе, контроле индустријског загађења и управљања ризиком, квалитета ваздуха и климатских промена. Штавише, Србија мора да се додатно усклади са законодавством ЕУ у области климатских промена.

Институционални и административни капацитети за имплементацију и примену законодавства ЕУ из области заштите животне средине и климатских промена су веома слаби, посебно на нивоу локалне управе. Улагања у еколошку инфраструктуру и заштиту животне средине су веома мала. Цене комуналних услуга треба да одражавају пуне трошкове услуга, укључујући нпр. управљање отпадом и/или пречишћавање отпадних вода. Применом принципа „загађивач плаћа“ требало би остварити приходе који ће се користити за финансирање мера заштите животне средине. Капацитет Србије за развој одрживих инвестиционих пројеката у сектору животне средине и климатских промена је такође низак.

3.1.1 Квалитет ваздуха

Квалитет ваздуха је генерално лош, углавном због застареле технологије, недостатка инсталација за смањење загађења, ниске енергетске ефикасности у постојећим индустријским и енергетским постројењима, као и лошег квалитета горива које се користи у домаћинствима. Србија ће морати да консолидује интеграцију и географску покривеност својих система за праћење квалитета амбијенталног ваздуха и усвоји и спроведе планове за чистији ваздух у својим агломерацијама - Београду, Новом Саду, Нишу, Бору, Ужицу, Косјерићу, Смедереву, Панчеву.

Агенција за заштиту животне средине континуирано спроводи оперативно праћење квалитета ваздуха у националној мрежи за праћење квалитета ваздуха у Републици Србији. Ова обавеза Агенције дефинисана је Законом о заштити ваздуха („Службени гласник РС” бр. 36/09 и 10/13). Загађивачи који се прате су: CO₂, NO₂, ПМ₁₀, ПМ_{2.5}, ЦО, Пб и Ц6Х6. Квалитет ваздуха је подељен у 3 категорије: 1) прва категорија - чист или благо загађен ваздух, у складу са граничним вредностима, 2) друга категорија - умерено загађен ваздух, изнад граничних вредности за NO₂, али у складу са границом толеранције и граничним вредностима за друге загађиваче, 3) трећа категорија - загађен ваздух, изнад граничних вредности за један или више загађивача који се прате. У 2019. години свих 8 агломерација било је у трећој категорији – загађен ваздух³, због високих концентрација ПМ₁₀ и ПМ_{2.5}.

3.1.2 Вода

Загађење воде је још један велики проблем, углавном због застареле технологије, недостатка инсталација за смањење загађења, неадекватног складиштења и одлагања нупроизвода, непречишћених индустријских и комуналних отпадних вода, одводних вода из пољопривреде, оцедних вода са депонија и загађења повезаних са речном пловидбом. Србија и даље треба да се придржава директива ЕУ које регулишу сектор вода, што би захтевало улагања у одговарајуће објекте водопривреде и постројења за пречишћавање отпадних вода у наредним годинама. Број постројења за пречишћавање отпадних вода је мали, тако да је само 10% становништва покривено неком врстом пречишћавања отпадних вода.

Квалитет воде у Србији значајно се разликује од региона до региона. Мониторинг је показао присуство: амонијака, нитрата, сулфида, гвожђа и минералних уља у сливу реке Тисе; испарљивих фенола и мангана у бунарима на подручју Бачке; и, у неким случајевима, суспендованих чврстих материја – на пример, у сливу Јужне Мораве. Широм Србије, најпроблематичнији физичко-хемијски параметри квалитета воде су замућеност, присуство гвожђа, мангана, нитрата и, у Аутономној Покрајини Војводини, арсена. У централној Србији главни проблем је бактериолошка контаминација, при чему више од 40% узорака не задовољава потребне стандарде за неограничену употребу. Штавише, резерве подземних вода у Аутономној Покрајини Војводини су загађене тешким металима, посебно арсеном.

---

³Годишњи извештај о стању квалитета ваздуха у Републици Србији у 2019. години, Агенција за заштиту животне средине Србије, 2020. године

3.1.3 Отпад

Управљање отпадом засновано је на значајном преласку са модела регионалних санитарних депонија на регионалне центре за управљање отпадом, који укључују сортирање, одвајање и рециклажу отпада, као и третман отпада који се не може рециклирати. У овом тренутку постоји 11 регионалних санитарних депонија; 11 трансфер станица, од којих се у 5 врши одвајање појединих делова комуналног отпада; 36 рециклажних центара, од којих је само 27 у функцији.

Што се тиче националног законодавства о управљању отпадом, постоји добар ниво усклађености са правном тековином ЕУ, при чему је Закон о управљању отпадом у потпуности усклађен са правном тековином ЕУ, као и бројна подзаконска акта која су тренутно у фази припреме.

Највидљивији и вероватно најсложенији проблеми тичу се управљања комуналним отпадом, где Србија озбиљно заостаје за земљама Централне и Источне Европе у готово свим фазама процеса – од сакупљања до одлагања, док третман комуналног отпада готово да и не постоји. Ниво рециклирања и поновне употребе отпада је веома низак, само око 3%.

Процењено је да преко 140 несанитарних депонија представља велики ризик по животну средину. Цурење са ових депонија представља претњу за подземне воде, површинске воде и земљиште, због високог садржаја органских материја и тешких метала. Србији такође недостаје инфраструктура за третман, одлагање и складиштење опасног отпада, који се не прикупља и не одлаже одвојено, и тренутно се обрађује на редовним одлагалиштима отпада.

Србија ће морати да се све више усредсреди на друге облике управљања отпадом, пратећи хијерархију отпада и користећи депоније као последње средство. Прелазак на принципе и циљеве циркуларне економије са мерама које покривају читав циклус: од производње и потрошње до управљања отпадом и тржишта секундарних сировина помоћи ће земљи да повећа глобалну конкурентност, подстакне одрживи економски раст и отвори нова радна места. Циљ је да се допринесе "затварању петље" животних циклуса производа кроз већу рециклажу и поновну употребу, доноси се тиме корист и за животну средину и за економију.

3.1.4 Земљиште⁴

Ерозија земљишта је један од главних процеса деградације земљишта у Србији и узрок погоршања квалитета земљишта. Процењује се да различити степени ерозије тла погађају око 80% пољопривредног земљишта. У централним и брдско-планинским подручјима преовлађује водна ерозија, док еолска ерозија преовлађује у Војводини у северној Србији, захватајући око 85% пољопривредног земљишта. Неки делови територије угрожени су клизиштима.

На квалитет земљишта утиче и неконтролисано и неадекватно одлагање отпада и загађење у индустријским комплексима. На територији Републике Србије регистровано је 709 потенцијално

---

⁴ Извештај о стању земљишта у Републици Србији, Агенција за заштиту животне средине Србије, 2016.-2017. године

контаминираних локација. Већина ових локација је у категорији потенцијално контаминираних и захтева додатна истраживања.

Контролу нивоа хемијског загађења земљишта у урбаним срединама врше градови и општине у оквиру локалног мониторинга. Резултати омогућавају приказ угрожености земљишта у близини извора воде, у градским парковима, на саобраћајницама и депонијама ради утврђивања приоритетних подручја за култивацију и санацију.

Процена садржаја и просторне расподеле органског угљеника у тлу показује да употреба земљишта, порекло и климатски фактори имају највећи утицај на ниво органског угљеника у површинском слоју земљишта. Просечан садржај органског угљеника у пољопривредном земљишту у површинском слоју (30 цм) износи 1,58%, што се може сматрати ниским садржајем са тенденцијом смањења.

3.1.5 Бука

Доминантни извор буке у Србији је саобраћај. Он је главни извор сметњи и представља опасност по здравље грађана Србије у урбаним срединама и других који живе у близини извора саобраћајне буке (аутопутеви и железнице).

Српски закон о буци усклађен је са релевантном европском директивом, а стратешко мапирање буке је процес који је у току током последње деценије. Дуж друмске саобраћајне артерије изграђено је неколико стотина километара препрека за заштиту од буке, углавном на деоницама аутопутева који су део трансевропске мреже.

3.1.6 Климатске промене

Република Србија је потписница Оквирне конвенције Уједињених нација о промени климе (UNFCCC) из 2001. године и Париског споразума од 24. августа 2017. године.

У јуну 2015. године, Влада Републике Србије је поднела Намеравани национално одређени допринос (INDC). Усвојен је Закон о климатским променама, припремљени су ревизија NDC-а (радна верзија) и нацрт Стратегије развоја са ниским емисијама угљеника са Акционим планом, а у припреми је и Национални план прилагођавања. Прва и друга национална комуникација је достављена UNFCCC -у 2010. и 2016. године, а трећа је у припреми 2021. године.

Иако је постигнут напредак у извештавању и испуњавању обавеза из Конвенције, и даље постоји потреба за побољшањем правног, процедуралног и институционалног оквира за извештавање о климатским променама, укључујући припрему двогодишњих ажурираних извештаја (BUR) и националних комуникација. Укључивање аспеката климатских промена у секторске политике и мере, као и националне развојне циљеве, и даље је недовољно, као и капацитета креатора политике на националном и локалном нивоу, с обзиром на важност овог питања.

Према подацима Светске метеоролошке организације, процењени ефекти климатских промена на Србију биће средњег опсега. Србија, као и југоисточна Европа у целини, вероватно ће имати топлија лета, смањену количину падавина и, према томе, повећан ризик од летње суше. Према тренду података у последњих 35 година, на територији Србије у последњих 100 година примећује се повећање годишње температуре ваздуха за 1°C. Краћи периоди имају веће позитивне вредности, што значи да се пораст температуре на годишњем нивоу интензивирао у последњих неколико

деценија. Иако постоје периоди с позитивним и негативним трендовима, од 1982. године негативни трендови су престали и забележен је само пораст температура који траје и данас.

3.1.7 Биодиверзитет, флора и фауна

Србија има богат и разноврстан биодиверзитет, флору и фауну, укључујући бројне различите врсте екосистема од посебног еколошког значаја. Још увек је та специфичност у Србији недовољно истражена или документована. Према доступним подацима, процењује се да постоји око 60 000 врста и подврста. Ово укључује: шумске екосистеме који представљају различите врсте шума; регионе високих планина са карактеристичним планинским екосистемима који су добро заступљени или очувани, од којих се неки налазе на границама и захтевају прекограничне напоре управљања; планински региони у којима су традиционалне активности људи одржавале, па чак и повећавале биодиверзитет кроз векове одржавања отворених пашњака планинских ливада; клисуре и кањоне који су идентификовани као важна станишта реликтних и ендемских врста; степе и пешчаре Војводине, као и језера, мочваре и баре које су главно станиште птица селица из других делова Европе и које су идентификоване као мочваре према Рамсарској конвенцији; крашке крајеве у деловима Србије, са бројним пешинама и јамама, које имају богату фауну; и мочварно земљиште око планинских и ледничких језера.

Према Црвеној листи српске флоре (2002) процењује се да је на територији Србије угрожено преко 1000 врста флоре. Већина угрожених биљака у Србији спада у IUCN категорију „ретких биљака“. Најугроженијим делом биодиверзитета Србије сматрају се шумски екосистеми и посебно осетљиви екосистеми (нпр. мочварна станишта, травнате области, континенталне слане мочваре, пешчани терени, планинска станишта) од којих су нека избегличка станишта за реликтне и ендемске врсте.

Србија има 5 националних паркова и седам паркова природе. На основу прелиминарне листе Завода за заштиту природе Србије, у Србији постоји 68 потенцијалних Рамсарских подручја.

3.2 Основне карактеристике социјалног окружења

3.2.1 Социјално-економски трендови

Процењени број становника у Републици Србији у 2019. години је 6 945 235. Посматрано према полу, 51,3% су жене (3 561 503), а 48,7% мушкарци (3 383 732). Тренд депопулације се наставио, што значи да је стопа раста становништва, у односу на претходну годину, негативна и износи -5,4%.⁵

Демографски, Србију карактерише снажан тренд депопулације (између 1. јануара 2014. и 1. јануара 2018. године, Република Србија је изгубила 147.736 особа), низак фертилитет, релативно високе (у европским оквирима) специфичне стопе морталитета, висока просечна старост становништва (43 године) и неповољна старосна структура.

---

⁵ <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/vesti/20200701-procjenjen-broj-stanovnika-2019/?s=1801>

Настављен је тренд повећања очекиваног живота при рођењу за оба пола. Постигнута вредност овог показатеља је 77,9 година за жене и 73 године за мушкарце у 2017. години. Упркос историјском максимуму који је достигнут, очекивани животни век у Републици Србији је краћи од просека ЕУ за преко пет година. Индекс зависности старијих особа у 2017. години износио је 29,7% са пројекцијама да достигне вредност од 36,3% 2041. године.

Грубе процене засноване на подацима из различитих статистичких извора указују на просечан годишњи негативан миграциони салдо од најмање 15.000 особа (подаци из земаља које најчешће примају мигранте из Републике Србије, Републичког завода за статистику и Комесаријата за избеглице и миграције).

У Анкети о радној снази Србије наводи се да је запосленост у Републици Србији у 2017. години порасла за 75.300 (+ 2,8%), што је половина раста забележеног у 2016. години (за 145.200 и +5, респективно, 6%). Смањење стопе незапослености почело је 2013. године и наставило се у 2019. години. Стопа незапослености у првом кварталу 2020. године износи 9,7% и иста је у односу на четврти квартал 2019. године.

Сиромаштво је и даље значајно, како у апсолутном смислу (удео особа чија је потрошња испод прага потребног за подмиривање њихових егзистенцијалних потреба - 7,3% у 2016. години), тако и у релативном смислу (удео лица у ризику од сиромаштва је 25,5% у 2016. години). Стопа ризика од сиромаштва према најчешћем статусу на тржишту рада (које траје више од шест месеци) указује на то да су незапослени у најгорем положају (48,0%, односно скоро сваки други незапослени је у опасности од сиромаштва). Запошљавање значајно смањује ризик од сиромаштва, али квалитет запошљавања остаје кључни фактор у окончању сиромаштва (самозапослени имају знатно већу стопу ризика од сиромаштва од запослених код послодавца, 32,4% наспрам 9,0%) . Пензионери су у најповољнијем положају, после запослених код послодаваца, са ризиком од сиромаштва који је приближно на нивоу укупног броја запослених (15,4%). Образовање је одлучујући фактор за економски статус и способност особе да оствари приход, па стога не чуди што су људи с нижим образовањем у опасности од сиромаштва изнад просека. Највећа стопа ризика од сиромаштва у периоду 2016.-2018. била је у популацији са основним образовањем и нижим (39,1%), а најмања у популацији у ризику од сиромаштва са средњом или високом школом (10,3%). Оваква дистрибуција становништва у ризику од сиромаштва према степену образовања јасно указује на то да је образовање важно, будући да тржиште рада награђује високо образоване људе.

Угрожене групе укључују: пензионере, старије особе и особе са инвалидитетом и хроничним болестима; домаћинства са једним родитељем, мушкарце и жене; људе са ниским нивоом писмености и познавања ИКТ-а; економски маргинализоване и угрожене групе; особе које живе испод границе сиромаштва; Роме; етничке мањине (нпр. Мађаре) и жене.

3.2.2 Образовање и вештине

Према подацима Републичког завода за статистику, на основу пописа из 2011. године, у Србији има 164.884 или 2,68% неписменог становништва. Резултати пописа из 2011. године показују да је број неписмених у Србији преполовљен у односу на попис из 2002. године. У Србији је 850.000 становника, односно 14% становништва, без школе или са завршених неколико разреда основне школе. Непотпуну основну школу има 677.000 становника Србије, или 11%.

У Републици Србији, 51% особа старијих од 15 година је информатички неписмено, односно 34,2% особа је информатички писмено, док је 14,8% делимично информатички писмено (подаци из маја 2019. године).

3.2.3 Полови и равноправност полова/родна равноправност

Устав Србије прокламује начела родне равноправности (чл. 15), сва међународно призната људска права (чл. 18) и забрану било каквог облика дискриминације (чл. 21), равноправност полова у браку (чл. 62). Иако се у Уставу не спомиње равноправност полова у погледу примања, у члановима Закона о раду равноправно се третирају права мушкараца и жена, укључујући право на једнаку плату. Осим тога, према одредбама овог Закона, запослена жена има право на одсуство са посла због трудноће и порођаја, породилско одсуство и одсуство са посла ради неге детета, укупно 365 дана. Породилско одсуство у оволиком трајању се обично користи у потпуности, што га чини једним од најдужих на свету. Право на запошљавање је такође једнако, али због одредби породилског одсуства младе жене се у неким случајевима бити дискриминисане у погледу могућности запошљања, иако је током разговора за посао незаконито постављати питања о плановима везаним за породилско одсуство. Ово се посебно односи на запошљавање у малим и средњим приватним предузећима.

Упркос принципима, многе жене у Србији се суочавају са изазовима комбиновања плаћеног посла и одговорности за бригу о деци. Ово би могао бити додатни узрок ниске стопе фертилитета у Србији, која је једна од најнижих у европским земљама, а просечна у региону, од 1,46% у 2014. години. Стопа запослености жена у Србији (38,3%) знатно је нижа од ЕУ-27 просечно (58,5%).

3.2.4 Етничка припадност

Устав РС прокламује принципе етничке равноправности и заштите свих етничких мањина (чл. 14), сва међународно призната људска права (чл. 18), забрану било каквог облика дискриминације (чл. 21) и заштиту права националних мањина (чл. 22). Србија је дом многих различитих етничких група. Према попису из 2011. године, Срби су највећа етничка група у земљи и чине 83,3% становништва. Мађари су највећа етничка мањина у Србији, концентрисани претежно у северној Војводини и представљају 3,5% становништва земље (13% у Војводини). Ромски држављани чине 2% укупног становништва, али незваничне процене говоре да је њихов стварни број два или три пута већи. Бошњаци су трећа по величини етничка мањина која углавном настањује Рашку област у југозападном делу земље. Остале мањинске групе су Хрвати (0,9%), Словаци (0,8%), Албанци, Црногорци (0,5%), Румуни (0,4%), Македонци (0,3%) и Бугари (0,3%). Кинези и Арапи су једине две значајне имигрантске националне мањине.

Службени језик је српски и матерњи је за 6.330.919 или 88% становништва. Признати језици мањина су мађарски (матерњи језик за 243.146 људи или 3,4% становништва), словачки, албански, румунски, бугарски и русински, као и босански и хрватски који су потпуно међусобно разумљиви са српским језиком. Сви ови језици су у службеној употреби у општинама или градовима у којима више од 15% становништва чине националне мањине. У Војводини, покрајинска администрација користи, поред српског, још пет језика (мађарски, словачки, хрватски, румунски и русински).

3.2.5 Економија и средства за живот

Србија се сматра тржишном економијом у настајању. Привреда је у последњу рецесију доспела пре свега због поплава у мају 2014. године. Процењује се да су поплаве нанеле штету од око 864 милиона евра и губитак од 648 милиона евра. То износи 2,7% БДП-а у штетама и 2% БДП -а у губицима у 2014. години. Енергетски сектор је најтеже погођен јер су два велика рудника лигнита која служе као извор горива за термоелектране била поплављена. Између маја и децембра 2014. године, производња у енергетском сектору је била за трећину нижа него у истом периоду 2013. године.

3.2.6 Становништво у руралним подручјима

Током 2018. године, 122 193 особе интерно су мигрирале унутар Републике Србије. Просечна старост особа које су промениле пребивалиште била је 34,2 године (34,8 године мушкарци и 33,6 године жене). Регион главног града (Београд) и регион северне Војводине имали су позитиван миграциони салдо у 2018. години. Највећи број особа се 2018. године преселио из једне општине/града у други на истом подручју (39,1%), а најмањи број особа се преселио из једног у друго насеље у истој општини/граду (23,6%). Највећи број миграционих кретања забележен је на територији Београда, 50 982 (41,8%) досељеника и 44 004 (36,0%) емиграната. Јужни и источни региони Србије су имали негативан тренд становништва и 3236 исељених лица више у односу на исти период 2017. године. То потврђује да се, упркос мерама руралног развоја, рурална подручја и даље боре са депопулацијом.

Економски раст је несразмерно погодовао сеоским домаћинствима и домаћинствима са ниским приходима. У Србији је приход најсиромашнијих 40% порастао за годишњи просек од 3,9% између 2013. и 2017. године, што је више од раста прихода од 1,5% за целу популацију.

4 ПОЛИТИЧКИ, ПРАВНИ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР

4.1 Преглед

Правни и институционални оквир за питања животне средине и социјална питања заснован је на Уставу Републике Србије, који прописује право на здраву животну средину и дужност свих, у складу са законом, да штите и унапређују животну средину. Здравље и животна средина такође су подржани многим владиним стратегијама, међународним споразумима и Миленијумским циљевима развоја.

У процесу приступања ЕУ, као земља кандидат за чланство у ЕУ, Република Србија је уложила значајан напор да испуни еколошке захтеве у складу са правном тековином ЕУ. Усвојен је сет

правних оквира за заштиту животне средине којима се захтеви релевантних директива ЕУ преносе у национално законодавство. Ипак, потребно је усвојити низ закона и подзаконских аката како би се хоризонтално законодавство ускладило са директивама ЕУ. Поглавље 27 преговора о чланству у ЕУ, Животна средина и климатске промене, најсложеније је и најизазовније у погледу техничких, финансијских и административних питања, са више од 750 различитих правних аката које је потребно донети и усвојити, при чему је за њихову имплементацију потребно више од 10 милијарди евра улагања.

Законодавство у вези са заштитом животне средине у Републици Србији се састоји од великог броја закона и прописа. Тренутно је већина њих усклађена са законодавством ЕУ.

4.2 Достицање еколошких стандарда у Србији

Република Србија улаже огромне напоре да достигне добре еколошке стандарде. Скуп закона о животној средини усвојен у последње две деценије допринео је приближавању Србије жељеним еколошким стандардима. Стандарди добре еколошке праксе се примењују у целој земљи, а напредак је посебно видљив у енергетском и транспортном сектору, такође због чињенице да су неколико великих пројеката финансирале различите Међународне финансијске институције (ИФИ), које су имплементирале строги систем заштите животне средине.

4.3 Релевантне владине политике, акта, правила, стратегије и смернице

У области заштите животне средине, релевантни су следећи делови националног законодавства:

4.3.1 Устав Републике Србије

Важећи Устав Републике Србије, познат и као Митровдански устав, Народна скупштина је званично усвојила 8. новембра 2006. године, када је Србија постала независна, након проглашења независности Црне Горе и ри престанка постојања Државне заједнице Србије и Црне Горе.

Главне одредбе Устава прокламују владавину права и социјалну правду, начела грађанске демократије, људска и мањинска права и слободе, једнакост и приврженост европским принципима и вредностима и право на здраво природно окружење, односно животну средину. Такође обезбеђује право на правовремене и свеобухватне информације о стању животне средине и свим променама.

4.3.2 Национална стратегија одрживог развоја

Национална стратегија одрживог развоја поставља стандарде за јавно здравље и факторе ризика по животну средину, укључујући климатске промене, отпад, хемикалије, удесе, зрачење, буку и природне катастрофе попут поплава, клизишта, пожара и земљотреса.

4.3.3 Стратегија одрживог урбаног развоја (СОУР)

СОУР представља интегрисани програм до 2030. године за решавање следеће фазе развоја српских градова и општина. Нова стратегија ће допринети процесу приступања Србије ЕУ и помоћи ће у усклађивању њене политике и приступа урбаном развоју са циљевима Урбане агенде ЕУ, Зеленог договора ЕУ, Нове урбане агенде усвојене на Конференцији Хабитат ИИИ Уједињених нација (УН) 2016. године у Киту, као и 11. циљем УН-ових Циљева одрживог развоја: „Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим“. СОУР се примењује на све локалне самоуправе и препознаје да су међу главним слабостима на нивоу локалне самоуправе (и) недовољан и нестабилан приступ финансирању, (ии) застарела инфраструктура, (иии) низак ниво приступачности, (ив) недостатак партиципативног приступа, (в) наслеђена и неефикасна јавна комунална предузећа и услуге, (ви) климатске промене и загађење ваздуха и (виџ) недостатак здравих оквира за управљање средствима и инвестицијама. Истовремено, Стратегија препознаје могућности за побољшање ових аспеката.

4.3.4 Закон о заштити животне средине

Законом о заштити животне средине („Службени гласник РС“, бр. 135/2004, 36/2009, 36/2009 – др. закон, 72/2009 – др. закон, 43/2011 – одлука УС, 14/2016, 76/2018, 95/2018 – др. закон и 95/2018 – др. закон) се уређује интегрални систем заштите животне средине. Законом су дефинисани субјекти система заштите животне средине, њихова овлашћења и обавезе. Субјекти система заштите животне средине су дужни да сарађују, обезбеђују координацију и усклађеност у доношењу одлука и њиховом спровођењу.

Закон о заштити животне средине је у потпуности усклађен и транспонује Директиву Савета 2003/105/ЕЗ о измени Директиве Савета 96/82/ЕЗ о контроли опасности од тешких несрећа које укључују опасне материје (Директива Севесо ИИ).

Овим општим законом се прописују управљање природним добрима (укључујући усвајање стратешких докумената, планова и програма), мере и услови заштите животне средине (ЕИА, SEIA, сертификација система ЕМАС итд.), праћење квалитета медијума животне средине, дефинише се доступност информација и учешће јавности, успоставља се фонд за заштиту животне средине и дефинишу се одговорности. Између осталог, Закон прописује утврђивање стандарда квалитета животне средине и квалитета ваздуха и стандарда емисије загађујућих материја у ваздух, односно граничне вредности за квалитет ваздуха и емисију загађујућих материја и енергије у ваздух, воду и земљиште, укључујући и емисију из мобилних извора загађивања.

Овим законом је прописано да државни орган који планира изградњу великог посла или пројекта пре свега мора да изврши процену утицаја на животну средину (ЕИА) и да министарству надлежном за заштиту животне средине поднесе извештај у коме сажима налазе тог Извештај о процени утицаја на животну средину, ако такав пројекат или посао имају значајан потенцијал да изазову штету по животну средину. Што се тиче пројекта *ЕДГЕ*, ниједна од његових активности не предвиђа такав потенцијал за доношење штете животnoj средини, па стога није потребна ЕИА.

За спровођење Закона о процени утицаја на животну средину, владином уредбом је утврђена листа пројеката за које је процена утицаја обавезна или би могла бити потребна у складу са релевантним директивама ЕУ 97/11/ЕЗ и 337/85/ЕЕЗ. Предвиђено је и учешће јавности у свим фазама процене утицаја на животну средину. Сви подзаконски акти усвојени су 2005. године.

4.3.5 Закон о процени утицаја на животну средину

Законом о процени утицаја на животну средину („Сл. гласник РС“, бр. 135/2004 и 36/2009) уређује се поступак процене утицаја за пројекте који могу имати значајне утицаје на животну средину, садржај студије о процени утицаја на животну средину (EIA), учешће заинтересованих органа и организација и јавности, прекогранично обавештавање за пројекте који могу имати значајне утицаје на животну средину друге државе, надзор и друга питања од значаја за процену утицаја на животну средину.

Према овом закону, предмет процене утицаја на животну средину су пројекти који се планирају и изводе, промене технологије, реконструкције, проширење капацитета, престанак рада и уклањање пројеката који могу имати значајан утицај на животну средину. Такође, предмет процене утицаја су пројекти који су реализовани без израде студије о процени утицаја, а немају одобрење за изградњу или се користе без употребне дозволе (односно, процена утицаја затеченог стања).

Влада Републике Србије утврђује Листу пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листу пројеката за које се може захтевати процена утицаја. На основу ових листа пројеката, овлашћени органи одлучују о потреби процене утицаја за одређене пројекте. Закон такође садржи процедуре за добијање коначне сагласности на студију о процени утицаја од Одељења за EIA за различите врсте предложених изградњи или пројеката.

Остали закони који регулишу поступак процене утицаја на животну средину су следећи:

- Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“ бр. 135/04 и 88/10)
- Уредба о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину („Службени гласник РС“ бр. 114/08)
- Правилник о садржини захтева о потреби процене утицаја и садржини захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, бр. 69/05)
- Правилник о садржини Студије о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, бр. 69/05)
- Закон о потврђивању конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине („Службени гласник РС“, бр. 69/05)
- Правилник о садржини, изгледу и начину вођења јавне књиге о спроведеним поступцима и донетим одлукама о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, бр. 69/05)
- Правилник о поступку јавног увида, презентације и јавној расправи о студији о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“ бр. 69/05)
- Правилник о раду техничке комисије за оцену студије о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“ бр. 69/05)

4.3.6 Закон о заштити ваздуха

Законом о заштити ваздуха се уређује управљање квалитетом ваздуха и одређују мере, начин организовања и контрола спровођења заштите и побољшања квалитета ваздуха као природне вредности од општег интереса која ужива посебну заштиту.

4.3.7 Закон о климатским променама

Закон о климатским променама („Службени гласник РС“ бр. 26/2021) је усвојен у марту 2021. године, на снази је од 1. априла 2021. године.

Овим законом уређује се систем за ограничење емисија гасова са ефектом стаклене баште (у даљем тексту: ГХГ) и за прилагођавање на измењене климатске услове, мониторинг и извештавање о стратегијама нискоугљеничног развоја и њиховим унапређењима, програмима прилагођавања на измењене климатске услове, доношење стратегије нискоугљеничног развоја и програма прилагођавања на измењене климатске услове, издавање дозвола за емисије ГХГ оператеру постројења, издавање одобрења на план мониторинга авио оператера, мониторинг, извештавање, верификацију и акредитацију верификатора, административне таксе, надзор и друга питања од значаја за ограничење емисија ГХГ и прилагођавање на измењене климатске услове.

Одредбе овог закона се примењују на емисије ГХГ које је произвео човек и на секторе и системе изложене утицајима климатских промена.

ГХГ који се помињу у овом закону су угљендиоксид (CO₂), метан (CH₄), азотсубоксид (N₂O), флуороугљоводоници (ХФЦс), перфлуороугљеници (ПФЦс), и сумпорхексафлуорид (СФ₆) и азот трифлуорид (НФ₃).

Циљеви овог закона су:

- успостављање система како би се смањиле емисије ГХГ на исплатив и економски ефикасан начин, чиме се доприноси достизању научно неопходних нивоа емисија ГХГ како би се избегле опасне промене климе на глобалном нивоу и неповољни утицаји промене климе;
- смањење емисија ГХГ и прилагођавање на измењене климатске услове усвајањем и спровођењем докумената јавних политика;
- успостављање механизма за правовремено, транспарентно, тачно, доследно, упоредиво и потпуно извештавање и верификацију информација о испуњењу обавеза утврђених релевантним законима и протоколима о климатским променама.

4.3.8 Закон о управљању отпадом

Закон о управљању отпадом („Службени гласник РС“ бр. 36/2009, 88/2010, 14/2016 и 95/2018), који је усклађен са свим релевантним директивама ЕУ, усвојен је 2009. године и последњи пут измењен 2018. године. Овим законом се уређују: врсте и класификација отпада; планирање управљања отпадом; субјекти управљања отпадом; одговорности и обавезе у управљању отпадом; организовање управљања отпадом; управљање посебним токовима отпада; услови и поступак издавања дозвола; прекогранично кретање отпада; извештавање о отпаду и база података; финансирање управљања отпадом; надзор, као и друга питања од значаја за управљање отпадом.

Управљање отпадом се заснива на начелу избора најоптималније опције за животну средину, начелу самодовољности, начелу близине и регионалног приступа управљању отпадом, начелима хијерархије управљања отпадом, одговорности и начелу „загађивач плаћа“.

Каталог отпада Републике Србије је у потпуности усклађен са европским каталогом отпада и део је Уредбе о условима и начину разврставања, паковања и чувања секундарних сировина (Службени гласник РС, бр. 55/2001 и 72 /2009 - др. закон).

4.3.9 Закон о водама

Законом о водама („Сл. гласник РС“, бр. 30/10, 93/12, 101/2016, 95/2018 и 95/2018 - др. закон) се уређује правни статус вода, интегрално управљање водама, управљање водним објектима и водним земљиштем, извори и начин финансирања водне делатности, надзор над спровођењем овог закона, као и друга питања значајна за управљање водама. Закон о водама укључује Оквирну директиву о водама.

Законом се прописују различите одредбе које имају за циљ дефинисање правног статуса вода на територији Републике Србије, дефинишу се интегрисани приступ управљању водама, правила у погледу управљања водним објектима и водним земљиштем, извори и начини и финансирање водних делатности, одрживо коришћење извора воде, надзор, правила која се односе на површинске и подземне воде укључујући термалне и минералне воде, осим подземних вода из којих се могу добити корисне минералне сировине и геотермална енергија.

4.3.10 Закон о енергетској ефикасности и рационалној употреби енергије

Законом о енергетској ефикасности и рационалној употреби енергије („Сл. гласник РС“ бр. 40/2021) се уређују услови и начин ефикасног коришћења енергије и енергената (у даљем тексту: енергије); политика ефикасног коришћења енергије; систем енергетског менаџмента; мере политике енергетске ефикасности: коришћење енергије у зградама, код енергетских делатности и крајњих купаца, за енергетске објекте и енергетске услуге; енергетско означавање и захтеви у погледу еко-дизајна; финансирање, подстицајне и друге мере у овој области; оснивање и послови Управе за финансирање и подстицање енергетске ефикасности (у даљем тексту: Управа), као и друга питања од значаја за права и обавезе физичких и правних лица у вези са ефикасним коришћењем енергије.

Циљ овог закона је стварање услова за ефикасно коришћење енергије и унапређење енергетске ефикасности, чиме се доприноси:

- 1) остваривању уштеда енергије;
- 2) сигурности снабдевања енергијом;
- 3) смањењу утицаја енергетског сектора на животну средину и климатске промене;
- 4) одрживом коришћењу природних и других ресурса;
- 5) повећању конкурентности привреде;
- 6) побољшању услова за економски развој;
- 7) смањењу енергетског сиромаштва.

4.3.11 Закон о коришћењу обновљивих извора енергије

Законом о коришћењу обновљивих извора енергије („Сл. гласник РС“ бр. 40/2021) се уређује коришћење енергије из обновљивих извора, циљеви коришћења енергије из обновљивих извора, начин одређивања удела обновљивих извора енергије у бруто финалној потрошњи енергије, интеграција енергије из обновљивих извора на тржиште, системи подстицаја производње електричне енергије из обновљивих извора, гаранције порекла електричне енергије, производња електричне енергије из обновљивих извора за сопствену потрошњу, коришћење обновљивих извора енергије у области топлотне енергије и области саобраћаја, посебни поступци који се односе на изградњу и прикључење енергетских објеката који користе обновљиве изворе енергије, основе

механизама сарадње са другим државама у области обновљивих извора енергије, надзор над спровођењем овог закона, као и друга питања од значаја за обновљиве изворе енергије.

Да би се уредило коришћење енергије из обновљивих извора, Закон дефинише следеће мере и активности (између осталих), које су релевантне за Пројекат, које треба предузети ради остваривања дугорочних циљева: 1) смањење употребе фосилних горива и повећање коришћења обновљивих извора енергије у циљу заштите животне средине; 2) отварање нових радних места и развој предузетништва у области обновљивих извора енергије.

4.3.12 Закон о заштити од буке у животној средини

Законом о заштити од буке у животној средини („Сл. гласник РС“, бр. 36/2009 и 88/2010) уређују се: субјекти заштите животне средине од буке; мере и услови заштите од буке у животној средини; мерење буке у животној средини; приступ информацијама о буци; надзор и друга питања. Транспонује Директиву ЕУ 2002/49/ЕЗ која се односи на процену и управљање буком у животној средини. Гранични нивои буке обухваћени су Правилником о дозвољеном нивоу буке у животној средини.

4.3.13 Закон о заштити земљишта

Законом о заштити земљишта („Сл. гласник РС“, бр. 112/2015) се уређује заштита земљишта, систематско праћење стања и квалитета земљишта, мере санације, ремедијације, рекултивације, инспекцијски надзор и друга питања од значаја за заштиту и очување земљишта као природног ресурса од националног интереса.

4.3.14 Закон о заштити природе

Законом о заштити природе („Сл. гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 – испр., 14/2016 и 95/2018 – др. закон) се уређује заштита и очување природе, биолошке, геолошке и предеоне разноврсности. Природа као добро од општег интереса за Републику Србију ужива посебну заштиту у складу са овим законом и посебним законима.

Овим законом остварују се следећи циљеви: 1) заштита, очување и унапређење биолошке (генетичке, специјске и екосистемске), геолошке и предеоне разноврсности; 2) усклађивање људских активности, економских и друштвених развојних планова, програма, основа и пројеката са одрживим коришћењем обновљивих и необновљивих природних ресурса и дугорочним очувањем природних екосистема и природне равнотеже; 3) одрживо коришћење и/или управљање природним ресурсима и добрима, обезбеђивање њихове функције уз очување природних вредности и равнотеже природних екосистема; 4) благовремено спречавање људских активности и делатности које могу довести до трајног осиромашења биолошке, геолошке и предеоне разноврсности, као и поремећаја са негативним последицама у природи; 5) утврђивање и праћење стања у природи; 6) унапређење стања нарушених делова природе и предела.

Према Закону о заштити природе, природним заштићеним подручјима управља Завод за заштиту природе Србије (ЗЗП).

4.3.15 Закон о планирању и изградњи

Законом о планирању и изградњи („Сл. гласник РС“, бр. 72/2009, 81/2009 – испр., 64/2010 – одлука УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – одлука УС, 50/2013 – одлука УС, 98/2013 – одлука УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 – др. закон и 9/2020) се уређују: услови и начин уређења и развоја простора, израда планова генералне и детаљне регулације, развој и коришћење грађевинског земљишта и изградња објеката, претежно коришћење земљишта када се земљиште користи вишеструко, јавно коришћење земљишта и друга питања од значаја за развој простора, уређење и коришћење грађевинског земљишта и изградња објеката. Такође се прописује поступак за: издавање локацијских услова; издавање грађевинске дозволе; обавештење о радовима; издавање употребне дозволе; постизање услова за пројектовање, односно прикључење објекта на инфраструктурну мрежу; прибављање правних инструмената и других докумената издатих од стране носилаца јавних овлашћења потребних за изградњу објеката, односно за издавање локацијских услова, грађевинске дозволе и употребне дозволе из њихове надлежности, као и за обезбеђивање услова за прикључење на инфраструктурну мрежу и за упис права власништва на изграђеном објекту и за одређивање кућног броја (обједињена процедура).

4.3.16 Закон о културним добрима

Законом о културном наслеђу („Службени гласник РС“ бр. 71/94, 52/2011 – др. закон, 99/2011 – др. закон и 6/2020 – др. закон) уређује се систем заштите и коришћења културних добара и утврђују услови за обављање делатности заштите културних добара.

4.3.17 Закон о експропријацији

Закон о експропријацији Републике Србије („Сл. гласник РС“, бр. 53/95, 20/2009, 55/2013 – одлука УС и 106/2016 – аутентично тумачење) је усвојен 1995. године и донет 1. јануара 1996. године, измењен марта 2001. године и поново измењен 19. марта 2009. и 2018. године). Закон је правни основ за експропријацију и служи као општи оквир за експропријацију у Републици Србији. Закон такође садржи начело накнаде по тржишној вредности. Израз „експропријација“ одговара термину Светске банке „принудно расељавање“ и свако потенцијално прибављање земљишта или расељавање биће вођено Оквиром политике расељавања пројекта. Оквир политике расељавања укључује детаљну анализу неусаглашености како би се утврдило где ће Закон о експропријацији бити релевантан, а где ће превладати ESS5.

4.3.18 Закон о безбедности и здрављу на раду

Законом о безбедности и здрављу на раду („Сл. гласник РС“, бр. 101/2005, 91/2015 и 113/2017 – др. закон) се уређује систем безбедности и здравља на раду у Србији. Усклађивањем овог закона са ратификованим конвенцијама Међународне организације рада и Оквирном директивом ЕУ 89/391/ЕЕЗ, као и посебним директивама изведеним из Оквирне директиве, све смернице које из њих произилазе су прихваћене у облику прилагођеном националним условима. Осим овог закона, регулаторни оквир система безбедности и здравља на раду интегрисан је у неколико подзаконских аката.

Овај закон уопштено регулише услове рада на радном месту, права запослених и обавезе послодаваца. Не одређује та питања, осим општих хитних ситуација попут пожара на радном месту,

опасности од струје итд. Не покрива никаква посебна питања везана за имплементацију инфраструктуре.

Правилником о превентивним мерама за безбедан и здрав рад за спречавање појаве и ширења епидемије заразне болести („Службени гласник РС“ бр. 94/2020) прописују се превентивне мере које је послодавац дужан да примени на радном месту и односи се на све особе на радном месту у случајевима проглашења епидемије.

Ове одредбе су даље разрађене у бројним подзаконским актима за регулисање посебних процедура примене. Укупно 8 правних аката и 55 правилника који се односе на област здравља и безбедности на раду обезбеђују примену Закона и циљане процедуре здравља на раду за нпр. рад на привременим и покретним градилиштима; дубоко бушење и експлоатацију сирових минерала; изложеност азбесту; рад у окружењу где се могу појавити експлозивне атмосфере; мере ублажавања опасности електричне енергије.

4.3.19 Прописи о раду, условима рада и равноправности полова

Следећи прописи су релевантни за рад, услове рада и равноправност полова уопште, а примењују се и на раднике ангажоване на пројекту:

Закон о раду	(2005. са изменама и допунама из 2018.)
Закон о државним службеницима	(2005. са изменама и допунама из 2018.)
Закон о мирном решавању радних спорова	(2004. са изменама и допунама из 2018.)
Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености	(2009. са изменама и допунама из 2017.)
Закон о запошљавању странаца	(2014. са изменама и допунама из 2019.)
Закон о пензијском и инвалидском осигурању	(2003. са изменама и допунама из 2019.)
Закон о здравственом осигурању	(2019.)
Закон о забрани дискриминације	(2009.)
Закон о спречавању злостављања на раду	(2010.)
Правилник о правилима понашања послодаваца и запослених у вези са превенцијом и заштитом од злостављања на раду	(2009.)
Закон о заштити узбуњивача	(2014.)
Закон о равноправности полова	(2009.)

Република Србија је потписница низа важних и обавезујућих међународних докумената који гарантују равноправност жена и мушкараца и забрањују дискриминацију на основу пола. Међу овим документима најважнији су документи Уједињених нација (Универзална декларација о људским правима, Конвенција о елиминисању свих облика дискриминације жена – ЦЕДАВ), Савета Европе (Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода, Европска социјална повеља и Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици) и Европске уније (Повеља ЕУ о основним правима).

4.3.20 Национални правни оквир који служи за уређење рада и услова рада

Правни оквир Србије који служи за уређење рада и услове рада је, са неколико мањих недостатака, у великој мери усклађен са ESS2 јер је Србија потписница Конвенција Међународне организације рада (ИЛО) и Уједињених нација (УН) које обавештавају ESS2.

Закон о раду („Сл. гласник РС“, бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 – одлука УС, 113/2017 и 95/2018 – аутентично тумачење) је главни закон који служи за уређење радне праксе у Србији. Он предвиђа минимална права запослених, као што су право на одговарајућу плату/надницу, безбедност и здравље на раду, здравствену заштиту, заштиту личног интегритета, лично достојанство и друга права у случају болести, отказа или губитка радне способности и старости, укључујући новчана примања за време привремене незапослености, као и право на друге облике заштите, у складу са законом и подзаконским актом, односно уговором о раду. Запослена жена има право на посебну заштиту током трудноће и порођаја. Посебна заштита гарантује се и запосленима млађим од 18 година и запосленој особи са инвалидитетом.

Одредбе и услови предвиђени овим законом такође укључују забрану непосредне или посредне дискриминације у погледу услова запошљавања и избора кандидата за обављање одређеног посла, услова рада и свих права која проистичу из радног односа, образовања, стручног оспособљавања и усавршавања, унапређења и отказа уговора о раду с обзиром на пол, рођење, језик, расу, боју коже, старост, трудноћу, здравствено стање, односно инвалидност, националну припадност, вероисповест, брачни статус, породичне обавезе, сексуално опредељење, политичко или друго уверење, социјално порекло, имовинско стање, чланство у политичким организацијама, синдикатима или неко друго лично својство. Закон гарантује запосленом право на одговарајућу зараду, надокнаду и повраћај трошкова, право на обуку и професионални развој, безбедности и здравље на раду, здравствену заштиту, заштиту личног интегритета, личног достојанства и друга права у случају болести, отказа или губитка радне способности и старости, укључујући новчана примања за време привремене незапослености, као и право на друге облике заштите.

Одредбе Закона о раду се примењују на све запослене који раде на територији Републике Србије за домаће или страном правно или физичко лице (тј. послодавца), као и на запослене које је послодавац распоредио на рад у иностранство, осим ако није другачије назначено законом.

4.4 Релевантне институције

Велики број институција у сектору животне средине и климатских промена је релевантан и укључен на националном, регионалном и локалном нивоу.

Главни актери су следећи:

- Министарство заштите животне средине (МЗЖС)
- Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине (ПСУЗЖС)
- Орган локалне самоуправе надлежан за питања заштите животне средине
- Агенција за заштиту животне средине Србије (АЗЖС)
- Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде
- Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре
- Министарство здравља

- Министарство рударства и енергетике
- Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања
- Инспекција рада
- Инспекција у области безбедности и здравља на раду
- Јединице локалне самоуправе (ЈЛС) и
- Јавна комунална предузећа (ЈКП).

4.4.1 Министарство заштите животне средине (МЗЖС)

МЗЖС је кључна релевантна институција за управљање свим активностима у оквиру LIID пројекта које су повезане са животном средином. Осим тога, за подкомпоненте, релевантна одељења за заштиту животне средине у одговарајућим градовима/општинама одговорна су за заштиту животне средине и за спровођење свих поступака за заштиту животне средине у складу са важећим законима.

МЗЖС је задужено за развој, преглед и праћење спровођења Националног програма за усвајање правних тековина ЕУ за поглавље 27, за праћење прописа о заштити животне средине Европске уније и припрему предлога за планирање комуникационих активности за Поглавље 27. МЗЖС је одговорно за развој политике и регулаторног оквира који је у великој мери вођен процесом приступања ЕУ.

МЗЖС је одговорно за следеће области релевантне за правне тековине ЕУ у области животне средине:

- хоризонтална питања животне средине (EIA, SEA, учешће јавности итд.),
- Квалитет ваздуха,
- управљање хемикалијама,
- климатске промене (искључујући техничке захтеве према возилима и квалитету горива),
- заштита озонског омотача,
- управљање отпадом искључујући радиоактивни отпад,
- заштита од великих хемијских удеса и учешће у одговору на хемијске удесе,
- индустријско загађење,
- природа и биодиверзитет,
- квалитет воде (заштита воде од загађења како би се спречило погоршање квалитета површинских и подземних вода),
- инфраструктура за отпад и отпадне воде,
- заштита од буке у животној средини.

4.4.2 Агенција за заштиту животне средине – АЗЖС

То је орган управе у саставу МЗЖС. Одговоран је за:

- управљање националним информационалним системом за заштиту животне средине и регистром загађивача,
- државни надзор квалитета воде и ваздуха и управљање националном лабораторијом,
- спровођење успостављених програма усклађености за контролу квалитета ваздуха, површинских и подземних вода из првог водоносног слоја и падавина,
- праћење, анализа и прогноза квалитета ваздуха и воде

- прикупљање и интеграција података о животnoj средини, као и обрада података ради припреме годишњих извештаја о стању животне средине и спровођењу политике заштите животне средине у Србији,
- орган је контактна тачка за сарадњу са ЕЕА и ЕИОНЕТ.

4.4.3 Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде (МПШВ)

МПШВ је генерално одговорно за стратегију и политику развоја пољопривреде и прехранбене индустрије, за рурални развој, пољопривредну политику, систем тржишних информација у пољопривреди; производњу, сертификацију и контролу квалитета семенског и садног материјала. У оквиру МПШВ овим управља Дирекција за пољопривредно земљиште.

4.4.4 Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре (МГСИ)

МГСИ је генерално одговорно за друмски транспорт, путеве и безбедност саобраћаја, железнички и интермодални транспорт, ваздушни саобраћај и транспорт опасних материја, транспорт на води и безбедност пловидбе, грађевинске послове, примену консолидованих процедура и закона, просторно и урбано планирање, међународну сарадњу и европске интеграције, инспекцијски надзор и стамбену и архитектонску политику, комуналне активности и енергетску ефикасност.

МГСИ је агенција која спроводи пројекат LIID.

4.4.5 Министарство здравља

Министарство здравља је надлежно за:

- спровођење санитарних прописа који се односе на заштиту животне средине и биолошку безбедност,
- санитарну инспекцију,
- водоснабдевање за јавну потрошњу,
- контролу и праћење санитарних услова у објектима и на њима, на граници и другим местима.

4.4.6 Завод за заштиту природе Србије

Завод је професионална установа која генерално спроводи активности на заштити и унапређењу природног наслеђа Србије. На националном нивоу Завод:

- доприноси спровођењу директива ЕУ о заштити природе у сарадњи са Министарством заштите животне средине,
- је научни ауторитет у погледу имплементације Конвенције ЦИТЕС у сарадњи са јединицом за ЦИТЕС у МЗЖС.

4.4.7 Мрежа института одговорних за рад, услове рада и БЗР

Надлежни за сектор рада и БЗР у смислу надзора над применом прописа о раду и БЗР су Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Управа за безбедност и здравље на раду Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Инспекција рада Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања.

4.4.8 Релевантне институције на покрајинском нивоу

Влада Аутономне покрајине Војводине је одговорна за администрацију и контролу на својој територији. Надлежности АП Војводине, према Закону о утврђивању надлежности АП Војводине, („Сл. гласник РС“, бр. 99/2009, 67/2012), укључују следеће секторе, релевантне за правну тековину ЕУ о животној средини и климатским променама:

- урбанистичко планирање, изградња и коришћење земљишта,
- ветерина,
- пољопривреда,
- водопривреда,
- шумарство,
- заштита животне средине (чл. 16, 25, 28) укључујући управљање природним ресурсима,
- програм заштите животне средине у складу са националним програмима,
- инспекције и спровођење,
- наплата накнада за заштиту и побољшање животне средине.

4.4.9 Јединице локалне самоуправе – општине и градови

Србија је управно организована на три нивоа: националном, покрајинском и нивоу јединице локалне самоуправе. ЈЛС са статусом града могу имати своје градске општине са ужим овлашћењима.

Функције, овлашћења, структуре и поступци локалне самоуправе утврђени су Законом о локалној самоуправи („Службени гласник РС“, бр. 83/2014). ЈЛС имају своје изабране скупштине и овлашћења за опорезивање. Оне су одговорне за планирање, спровођење и спровођење закона на својој територији. Одговорности на општинском нивоу покривају следеће секторе: хоризонтално законодавство, отпад, вода, квалитет ваздуха, бука, цивилна заштита. Њихове одговорности у вези са заштитом животне средине укључују (члан 20):

- Развој планова и програма;
- Планирање коришћења земљишта и изградња;
- Комуналне услуге, укључујући пречишћавање и дистрибуцију воде, прикупљање и третман отпадних вода, даљинско грејање, управљање чврстим отпадом, депоније, просторно планирање, паркове, природу и друго;
- Заштита животне средине, планирање животне средине, у складу са стратешким документима (вишег нивоа);
- Накнаде за заштиту и побољшање животне средине;
- Инспекције и спровођење закона;
- Регулисање, подршка и надзор над радом и развојем комуналних услуга (пречишћавање и дистрибуција воде за пиће, одлагање и третман отпада и отпадних вода);
- Регулисање и дефинисање процедура за коришћење и управљање изворима, јавним бунарима и јавним чесмама, укључујући стандарде квалитета воде;
- Дозвола и одобрење захватања и коришћења воде; и
- Организација заштите од природних и других великих катастрофа, нпр. поплаве, ерозија.

4.5 Поступак EIA у Републици Србији

Поступак процене утицаја на животну средину у Србији је регулисан Законом о процени утицаја на животну средину и низом релевантних подзаконских аката. Национално законодавство у овој области је усклађено са Европском директивом о процени утицаја на животну средину (85/337/ЕЕЗ, 97/11/ЕЗ, 2003/35/ЕЗ и ЦОМ 2009/378, кодификовано Директивом 2011/92/ЕУ). Одговорност за спровођење процедуре EIA у складу са Законом о EIA је на следећим институцијама:

- Министарство надлежно за заштиту животне средине (МЗЖС) – за пројекте за које грађевинску дозволу издаје републички орган;
- Административни орган аутономне покрајине надлежан за заштиту животне средине (ПСУЗЖС) – за пројекте за које грађевинску дозволу издаје аутономна покрајина;
- Јединица локалне самоуправе надлежна за заштиту животне средине (одељење задужено за заштиту животне средине у оквиру градске/општинске управе) – за пројекте за које грађевинску дозволу издаје локална самоуправа;

Процена утицаја на животну средину се спроводи за будуће и текуће пројекте, промене технологије, реконструкције, повећање капацитета, активности затварања и престанка рада и ради уклањања пројеката који могу имати значајан утицај на животну средину. EIA се примењује на индустрију, рударство, производњу енергије, саобраћај, туризам, пољопривреду, шумарство, водопривреду, управљање отпадом и комуналне услуге, као и на све пројекте који се планирају у подручјима заштићених природних ресурса од посебне вредности и унутар заштићених зона непокретних културних добара.

Влада Републике Србије је усвојила Уредбу о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја на животну средину, и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину („Службени гласник РС“ бр. 114/08):

- **Листа И** – пројекти за које је обавезна процена утицаја на животну средину – листа укључује пројекте са значајним утицајем на животну средину (велики инфраструктурни пројекти, тешка индустрија итд.). Не очекује се да ће се пројекти Листе И спроводити у оквиру пројекта LIID. Листа И дата је у Анексу 2.
- **Листа ИИ** – пројекти за које се може захтевати процена утицаја на животну средину. За пројекте Листе ИИ, у оквиру пројекта LIID, МГСИ/ЈИП је одговорно за спровођење процедуре EIA за сваки потпројекат, у следећим корацима:
  - 1) Скрининг – МГСИ/ЈИП подноси надлежном органу Захтев за доношење одлуке о потреби процене утицаја;
  - 2) Ако се донесе одлука да EIA није потребна, надлежни орган може да утврди минималне услове заштите животне средине.
  - 3) Ако се донесе одлука да је потребна EIA, надлежни орган предлаже садржај и обим студије EIA.
  - 4) Израда студије EIA и достављање надлежном органу на одобрење.
  - 5) Одлука о одобрењу студије EIA од стране надлежног органа.

Овај поступак се такође примењује на све активности које нису наведене на Листи И. Листа ИИ је наведена у Анексу 3.

Осим тога, за било коју пројектну активност која се налази у близини или унутар заштићеног подручја природе/културе, може бити потребна процена утицаја на животну средину на основу услова и мишљења добијених од релевантних институција. У зависности од географског положаја, то су Завод за заштиту природе (ЗЗП), Покрајински завод за заштиту природе (ПЗЗП), Завод за заштиту споменика културе (ЗЗСК).

5 СТАНДАРДИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И СОЦИЈАЛНОГ ОКРУЖЕЊА СВЕТСКЕ БАНКЕ

5.1 Оквир управљања животном средином и социјалним окружењем

Како би се Светској банци и зајмопримцима омогућило боље управљање ризицима пројеката везаним за заштиту животне средине и социјалну заштиту и како би се побољшали резултати развоја, 1. октобра 2018. године покренут је Оквир управљања животном средином и социјалним окружењем (ESF)⁶.

Оквир управљања животном средином и социјалним окружењем Светске банке утврђује посвећеност Светске банке одрживом развоју, кроз политику банке и скуп Стандарда заштите животне средине и социјалног окружења који су осмишљени да подрже пројекте зајмопримаца, са циљем окончања екстремног сиромаштва и унапређења заједничког просперитета. ESF се састоји од три дела:

- Визија за одрживи развој
- Политика управљања животном средином и социјалним окружењем за финансирање инвестиционих пројеката (ИПФ)
- 10 Стандарда заштите животне средине и социјалног окружења (ESS).

Визија за одрживи развој је дефинисана Стратегијом Групе Светске банке⁷ којом се утврђују корпоративни циљеви окончања екстремног сиромаштва и унапређења заједничког просперитета у свим партнерским земљама. Осигурање дугорочне будућности планете, људи и ресурса, осигурање социјалне укључености и ограничавање економског оптерећења за будуће генерације је у основи ових напора. Два циља наглашавају важност економског раста, укључивања и одрживости – укључујући снажну забринутост за правичност. На нивоу пројекта, ове глобалне тежње преносе се у повећање развојних могућности за све, посебно на сиромашне и угрожене, и унапређења одрживог управљања природним и живим ресурсима.

Политика управљања животном средином и социјалним окружењем за финансирање инвестиционих пројеката (ИПФ) поставља обавезне захтеве Банке у односу на пројекте које подржава кроз финансирање инвестиционих пројеката. Банка је посвећена пружању подршке

---

⁶ <https://pubdocs.worldbank.org/en/837721522762050108/Environmental-and-Social-Framework.pdf>

⁷ https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/16095/32824_ebook.pdf?sequence=5

зајмопримцима у развоју и спровођењу пројеката који су еколошки и социјално одрживи, као и повећању капацитета еколошких и социјалних оквира зајмопримаца за процену и управљање еколошким и социјалним ризицима и утицајима пројеката.

Стандарди заштите животне средине и социјалног окружења су осмишљени да помогну зајмопримцима у управљању ризицима и утицајима пројекта, као и да побољшају њихове еколошке и социјалне учинке, кроз приступ заснован на ризику и исходима. Стандарди ће: (а) подржати зајмопримце/клијенте у постизању добре међународне праксе у вези са еколошком и социјалном одрживошћу; (б) помоћи зајмопримцима/клијентима у испуњавању њихових националних и међународних еколошких и социјалних обавеза; (ц) повећати недискриминацију, транспарентност, учешће, одговорност и управљање; (д) побољшати исходе одрживог развоја пројеката сталним ангажовањем заинтересованих страна.

5.2 Преглед Стандарда заштите животне средине и социјалног окружења и њихова релевантност за пројекат

Банка је посвећена подршци МГСИ/ЈИП у осмишљавању и спровођењу еколошки и социјално одрживих пројеката, као и јачању његових капацитета за процену и управљање еколошким и социјалним ризицима и утицајима пројеката. МГСИ/ЈИП је одговорно за спровођење пројекта у складу са ESF Светске банке. Следећи Стандарди заштите животне средине и социјалног окружења (ESS) се примењују на активности које се разматрају за пројекат LIID.

Табела 1. Стандарди заштите животне средине и социјалног окружења за пројекат LIID

	Стандарди заштите животне средине и социјалног окружења	Релевантност
ESS1	Процена и управљање еколошким и социјалним ризицима и утицајима	Релевантан
ESS2	Рад и услови рада	Релевантан
ESS3	Ефикасност ресурса и спречавање и управљање загађивањем	Релевантан
ESS4	Здравље и безбедност заједнице	Релевантан
ESS5	Прибављање земљишта, ограничења у коришћењу земљишта и недобровољно пресељење	Релевантан
ESS6	Очување биодиверзитета и одрживо управљање живим природним ресурсима	Тренутно није релевантан
ESS7	Староседелачки народи/историјски недовољно подржане традиционалне локалне заједнице субсахарске Африке	Тренутно није релевантан
ESS8	Културно наслеђе	Релевантан
ESS9	Финансијски посредници	Није релевантан

ESS10	Ангажман заинтересованих страна и објављивање информација	Релевантан
Правне оперативне политике		
ОП 7,50	Пројекти о међународним пловним путевима	Не
ОП 7,60	Пројекти у спорним областима	Не

ESS релевантни за пројекат LIID су детаљније описани у наставку⁸.

5.2.1 ESS1 Процена и управљање еколошким и социјалним ризицима и утицајима

Прихватљиви потпројекти за које се очекује да ће се финансирати, или барем врсте активности, биће дефинисани Проценом и део су критеријума скрининга у овом Оквиру управљања заштитом животне средине и социјалног окружења (ESMF). Планиране инвестиције имају за циљ бољу обнову и подршку озелењавању одабране јавне инфраструктуре у одабраним општинама. Почетни критеријуми постављени у овој фази су да предложене активности резултирају уштедом енергије, воде или сировина, спречавањем загађења, повећањем зелених површина и укупним смањењем емисија гасова стаклене баште заједно са локалним транспортом отпорним на климу. Стварна дефиниција врста пројеката или њихово смањење утицаја на животну средину биће дефинисано након даљих разговора са зајмопримцем и развоја самог пројекта. На основу почетног скрининга, угрожене групе могу укључивати: пензионере, старије особе и особе са инвалидитетом и хроничним болестима; домаћинства са једним родитељем, мушким или женским; људи са ниском писменошћу и познавањем ИКТ; економски маргинализоване и угрожене групе; особе које живе испод границе сиромаштва; Роми; Етничке мањине (нпр. Мађари) и жене. Будући да се пројекат спроводи широм земље, тачан број људи унутар угрожених група није са сигурношћу познат у овој фази. Међутим, не очекује се да ће пројекат имати негативан утицај на угрожене или искључене групе. Како би се умањили и ублажили сви потенцијални негативни утицаји на такве групе, пројекат ће омогућити проактивно ангажовање са угроженим појединцима или групама како би се, колико је то могуће, испуниле њихове потребе.

Очекивани друштвени утицаји у оквиру компоненте 1 укључују ризике по безбедност и здравље на раду у вези са грађевинским радовима; здравствене и безбедносне ризике за заједницу, укључујући упад на градилиште, стварање саобраћаја по пројекту, прекиде у саобраћају и ризик од неадекватног управљања отпадом; и губитак земљишта услед мањих активности откупа земљишта. Како потпројекти који потенцијално предвиђају активности откупа земљишта нису познати, ESS5 се примењује из предострожности. У овој фази се не очекују социјални ризици у оквиру компоненти 2 и 3. Биће ангажмана на нивоу заједнице и подизања свести ради сузбијања утицаја попут прекида саобраћаја итд.

⁸ Концепт еколошке и друштвене ревизије Сажетак концептне фазе (Концептна фаза ESRS), април 2021. године, <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/245941614882511200/concept-environmental-and-social-review-summary-esrs-serbia-local-infrastructure-and-institutional-development-project-p174251>

Комбинација ризика од SEA/SH на нивоу земље и ризика од SEA/SH конкретног предложеног пројекта је ниска, углавном због тога што ће се потпројекти који ће се финансирати спроводити са домаћим компанијама и радном снагом из локалних подручја. Неће бити кампова и великог броја радника по локацији.

Очекује се да ће пројекат имати свеукупне позитивне утицаје на животну средину јер би требало да допринесе већем и одрживијем расту, као и побољшаном пружању услуга подржавајући капацитете локалних самоуправа за изградњу и одржавање локалне инфраструктуре. Детаљни критеријуми подобности биће дефинисани у каснијој фази, али се очекује да ће укључивати аспекте као што су значај за локалну заједницу, повезаност са пословима и предузећима, укључивање угрожених и сиромашних, отпорност и безбедност, као и утицај на животну средину, а такође ће подржати еколошки прихватљиве програме/пројекте чији би циљ био заштита ресурса, као и енергетска ефикасност. Предвиђени прихватљиви сектори су саобраћај, енергетика, чврсти отпад и јавни простор.

Према томе, могу се појавити неки негативни утицаји и ризици на животну средину у компоненти 1, у оквиру физичких радова на санацији и реконструкцији инфраструктурних објеката, али пројекат неће обухватити радове изван већ постојећих параметара. Ако се потенцијални ризици и штетни утицаји благовремено идентификују и све мере ублажавања примене на одговарајући начин, они би требало да буду мали и привремени. Стога би утицаји ових активности требало да буду типични за грађевинске радове, и као такви, предвидљиви, локализовани и лаки за управљање. Неки утицаји на заједнице које живе у близини градилишта, а који се могу идентификовати су емисија буке, емисија прашине, отпадне воде, грађевински отпад, ризици по раднике (питања БЗР). Због обима предложених радова и свих предложених мера за ублажавање, не очекују се велики потенцијални ризици за заједнице које живе у близини будућих градилишта.

Овај ESMF је припремљен како би се идентификовали еколошки ризици и негативни утицаји, пружиле смернице за правилно управљање њима и дефинисали други потребни планови управљања и комуникационе стратегије које треба припремити, првенствено ESMP-ови за сваку локацију (или контролна листа за ESMP) (са јасно дефинисаним процедурама за скрининг, припрему, ревизију, као и консултације и размотрене улоге одговорности).

Овај ESMF укључује, између осталог, неусаглашености и одговорности за спровођење и мере ублажавања ESF-а, методологију за скрининг еколошких и социјалних ризика и негативних утицаја, као и листу активности које нису прихватљиве. Овај ESMF такође поставља механизам скрининга како би се осигурало да се активности знатног ризика или високоризичне активности (као што је горе споменуто и што ће детаљније бити дефинисано у оквиру значења зелене инфраструктуре) не финансирају у оквиру пројекта. Због децентрализоване природе пројекта, овај ESMF укључује критеријуме подобности, процедуре скрининга и одредбе праћења. Овај ESMF ће такође укључивати одредбе за избегавање било каквог осетљивог окружења или заштићених подручја, смернице за спречавање загађења и еколошки прихватљиво коришћење ресурса у складу са ESS3, и све смернице о културном наслеђу или случајним налазима како је предвиђено у ESS8.

5.2.2 ESS10 Ангажман заинтересованих страна и објављивање информација

С обзиром на природу пројекта, јака заједница и ангажовање заинтересованих страна (CE/SE) за предложене активности кључни су за успех пројекта. С обзиром на национални опсег и мултисекторски карактер пројекта, процес ангажовања заједнице биће дводимензионалан: (И)

презентација пројекта и одабир сектора и потпројекта и (и) ангажовање заједнице специфично за потпројекат. Прва димензија ангажовања заједнице фокусираће се на информисање јавности о пројекту, циљевима пројекта, критеријумима подобности за грантове итд. Након што се одабере потпројекат, друга димензија ангажовања фокусираће се на утицаје специфичне за локацију, могућности и изазове потпројекта.

Како би се осигурала правовремена и прецизна идентификација, зајмопримац ће пре оцењивања пројекта да развије, обелодани и консултује се у вези са Планом ангажовања заинтересованих страна (СЕР) на нивоу пројекта, који је прихватљив за Банку. СЕР на нивоу пројекта ће идентификовати људе који су под утицајем пројекта (ПАП) и друге заинтересоване стране (ОИП), као и угрожене групе, и осигурати да планирање, спровођење и праћење активности укључивања грађана буду адекватно координисане међу кључним актерима. Осим тога, жалбени механизам на нивоу пројекта (ЖМ) биће представљен као дио СЕР-а на нивоу пројекта.

За сваку пројектну активност и потпројекат, у оквиру све три компоненте, развиће се План ангажовања заинтересованих страна на нивоу потпројекта према СЕР-у на нивоу пројекта. СЕР на нивоу потпројекта ће идентификовати све заинтересоване и погођене стране и предложиће конкретне акционе планове за ангажовање различитих актера.

Активности укључивања грађана пројекта ће обухватити укључивање угрожених група и осигурати да оне имају користи од пројекта. Активности укључивања заинтересованих страна започеће током ране припреме пројекта и наставиће се током читавог животног циклуса пројекта. Пројекат ће се користити за јачање капацитета локалне управе у дијалогу са заједницама у одржавању локалне путне мреже.

5.2.3 ESS2 Рад и услови рада

Стандард ће се примењивати на (и) раднике непосредно ангажоване за спровођење пројекта (ЈИП) и (и) раднике под уговором ангажоване од стране извођача и подизвођача. Пројекат неће ангажовати раднике у заједници. Процедуре БЗР у Србији су у складу са конвенцијама МОП, са јасно дефинисаним процедурама и одговорностима, као и контролом спровођења. Током припреме пројекта процењиваће се да ли ће бити ангажовани радници на примарном снабдевању, према дефиницији ESS2. Овај ESMF укључује Процедуре за управљање радном снагом (ПУРС) и одељке о Заштити животне средине, здравља и безбедности (ЕХС) који одређују начин на који ће се управљати питањима БЗР у складу са захтевима националног закона и ESS2.

Радници ће непосредно бити ангажовани на консултантској основи, при чему се за сваку позицију добија одобрење тима Банке. Најважнији аспект спровођења ESS2 биће обезбеђивање да уговорене компаније примењују одговарајуће одредбе утврђене у Процедурама за управљање радном снагом (ПУРС). С обзиром на очекивану природу радова малих димензија, запослење ће се највероватније генерисати на локалном нивоу, чиме ће се смањити ризик од прилива радне снаге и неће се очекивати радници ван региона. Мало је вероватно да ће пројекат наићи на проблеме са SEA, али СН је могуће током изградње и рада, па ће ПУРС укључивати мере за решавање таквих ризика, Будући да су закони о раду у Србији у складу са конвенцијама МОП и да се редовно примењују, ПУРС који је прихватљив за Банку ће бити припремљен, прегледан, одобрен и обелодањен пре процене. Процедурама ће се предложити како да се превазиђу неусклађености између правног оквира Србије и захтева ESS2 засновано на посебним радовима који ће се

спроводити у оквиру пројекта. ПУРС ће бити део тендерске документације што их чини обавезујућим за извођача. Одредбе о успостављању ЖМ за запослене биће део ПУРС.

5.2.4 ESS3 Ефикасност ресурса и спречавање и управљање загађивањем

Очекује се да ће одређена количина отпада настати као резултат радова на реконструкцији и санацији у оквиру компоненте 1. Ако се процени да се опасни отпад може појавити током ових радова, то треба да се реши на начин прописан за управљање овом врстом отпада.

Пре почетка радова мора се припремити План управљања отпадом као део ESMP специфичних за локацију, како би се утврдиле количине отпада, њихова категоризација и предложене мере руковања, складиштења, транспорта и одлагања. ESMP специфични за локацију ће се припремити и спроводити, ако је потребно, како би се адресирале процедуре повезане са управљањем отпадом, отпадним водама, комуналним и опасним отпадом.

Све у свему, због зелене и одрживе природе пројекта, не очекује се значајна употреба природних ресурса. С друге стране, оно што се може очекивати је смањена употреба енергије и природних ресурса јер ће пројектни грантови бити доступни за ове врсте пројекта. Грантови ће бити обезбеђени за сваку локалну самоуправу (вредност ће бити утврђена према унапред дефинисаној формули), али прихватљива улагања у инфраструктуру морају бити зелена, како би се побољшала отпорност, безбедност и/или еколошки отисак и фокусираће се на саобраћај, енергетику, чврсти отпад и јавни простор. У овој фази, неки од предвиђених пројеката укључују активности које смањују количине отпада које се одлажу на депоније, промовишу рециклирање, здраву изградњу са ограниченом употребом нових грађевинских материјала, мере уштеде воде где је то могуће и коришћење обновљиве енергије где је то потребно.

5.2.5 ESS4 Здравље и сигурност заједнице

Неки од захвата на постојећој инфраструктури могли би утицати на целокупну заједницу, те се у овој фази управљање саобраћајем и сигурност у саобраћају идентификују као неки од главних утицаја. С обзиром на урбани карактер очекиваних потпројеката у оквиру Компоненте 1, потпуно одвајање или ограђивање градилишта можда неће бити могуће, те ће стога бити инсталирана сигнализација и мере ублажавања код контроле прелаза и прекомерне буке, а нивои прашине ће бити регулисани кроз снажан план смањења и управљања у Процени утицаја на животну средину и социјално окружење (ECA) за сваки потпројект.

Ризици за заједницу које произлазе из неовлашћеног приступа градилиштима биће смањени низом мера наведених у ECA -ама, попут допуштања приступа само овлашћеним особама са информативним и упозоравајућим знаковима и оградама. Планови управљања саобраћајем/сигурности на путевима, с мерама за осигурање сигурности и добробити оближњих заједница и учесника у саобраћају током изградње и оперативне фазе рада, биће припремљени заједно са Плановима за реаговање у хитним случајевима са процедурама за одговор на случајна цурења, изливања, емисије, пожаре и друге непредвиђене кризне догађаје.

Пројекат ће укључивати мере везане за ризике од SH.

Принцип универзалног приступа биће укључен у све релевантне потпројекте.

5.2.6 ESS5 Откуп земљишта, ограничавања коришћења земљишта и недобровољно расељавање

ESS5 Предвиђени прихватљиви сектори за улагања у оквиру Компоненте 1 су транспорт, енергетика, одвајање чврстог отпада и јавни простори. Иако ће се пројектне активности спроводити у целој земљи, тренутно нису утврђене ни тачна локација ни посебне интервенције које ће бити подржане. С обзиром на природу пројекта, може се претпоставити да интервенције неће проузроковати веће последице при заузимању земљишта. Углавном се очекују мањи утицаји на проширење простора у урбаним подручјима. Надаље, могући су мањи утицаји на животне околности (нпр. премештање формалних и неформалних киоска или штандова).

Не очекује се расељавање као резултат активности у оквиру овог Пројекта. Како би се решили горе наведени ризици, зајмопримац ће припремити Оквир политике расељавања (РПФ) како би се успоставили принципи расељавања и организацијски аранжмани и дизајнирани критеријуми који ће бити примењивани на потпројекте, те ублажити потенцијалне утицаје расељавања. РПФ ће поставити смернице за детаљну социо-економску основу и поступак провере за процену потенцијалних размера и опсега губитка приватне имовине и утврђивање потенцијалне релевантности ESS5 за сваки одабрани потпројекат. Ако се поступком провере утврди да је ESS5 релевантан, за сваки одговарајући потпројекат биће израђен Акцијски план расељавања (РАП) за сваку локацију. РПФ ће пружити посебне смернице за припрему РАП-ова специфичних за сваку локацију. РПФ ће припремити, обелоданити, консултовати и одобрити Банка пре Процене пројекта.

5.2.7 ESS6 Очување биолошке разноликости и одрживо управљање живим природним ресурсима

Не очекује се да ће Пројект подржати било какве значајне грађевинске активности које би могле имати негативан утицај на биолошку разноликост или живе природне ресурсе. Осим тога, активности ће се спроводити у насељеним подручјима где се очекује да биолошка разноликост не буде присутна. Међутим, нека подручја која настањују људи такође могу садржавати биолошку разноликост која је од значајне вредности, посебно у приградским подручјима. Као такав, овај Оквир управљања заштитом животне средине и социјалног окружења (ESMF) ће поставити детаљне смернице о томе како најбоље проценити потенцијалне утицаје на природна и осетљива подручја, чак и ако она нису под неком врстом формалне заштите.

Надаље, ESMF ће укључивати одредбе о искључењу инфраструктуре која се може налазити у таквим окружењима или која може имати утицај на таква подручја (поглавље 7.3.1 Провере потпројекта).

5.2.8 ESS8 Културно наслеђе

Пројекат ће укључивати грађевинске и реконструкцијске радове заједно с ископавањима, рушењем и померањем земљишта. Очекивани грађевински радови биће, међутим, ограничени на санацију инфраструктуре унутар постојећег габарита (с могућношћу мањег проширења које може резултирати откупом земљишта). Због грађевинских радова, процедуре Цханце Финд -а укључене су у овај ESMF у складу са националним законским захтевима и добром међународном праксом. Овај ESMF ће укључивати одговарајуће одредбе овог ESS -а (поглавље 7.3.1 Провере потпројекта).

Ако би неки од могућих предложених инфраструктурних радова могао имати утицаја на културно наслеђе, одговарајуће одредбе овог ESS-а биће интегрисане у ESMF, а посебни Планови културне баштине за одређене локације ће можда бити потребни као део Плана управљања заштитом животне средине и социјалним окружењем (ESMP). У супротном, ESMF ће садржати одредбе које осигуравају да ток радова неће утицати на културно наслеђе.

5.3 Опште смернице о животној средини, здрављу и сигурности (ЕХС)

Смернице ЕХС-а су технички референтни документи с општим примерима и примерима специфичним за одређене секторе привредне у вези Добре међународне индустријске праксе (ГИИП). Смернице ЕХС -а садрже нивое перформанси и мере које су уобичајено прихватљиве за Групаацију Светске банке и које се генерално сматрају могућим постићи у новим објектима уз разумне трошкове помоћу постојеће технологије.

Групаација Светске банке захтева од зајмопримаца/клијената да примењују релевантне нивое или мере Смерница ЕХС -а. Када се прописи земље домаћина разликују од нивоа и мера представљених у Смерницама ЕХС -а, потребни су пројекти за постизање онога што је у овом случају стриктније.

Опште Смернице ЕХС-а садрже информације о међусекторским питањима животне средине, здравља и сигурности која су потенцијално примењива на све индустријске секторе и требају се користити заједно са релевантним Смерницама за сектор(е) индустрије.

5.4 Кључни циљеви ESF-а у поређењу са националним захтевима

Табела 2. Кључни циљеви ЕФС-а у поређењу са националним захтевима

ESF Циљеви	Национални закони и захтеви	Разилажења	Препоручене радње
ESS1: Процена и управљање еколошким и социјалним ризицима и утицајима			
<ul style="list-style-type: none"> • Идентификовати, проценити и управљати ризицима и утицајима везаним за животну средину и друштво који произилазе из пројекта на начин у складу са ESS -овима. • Усвојити приступ хијерархије ублажавања како би се: <ul style="list-style-type: none"> ○ Предвидели и избегли ризици и утицаји; ○ Тамо где избегавање није могуће, минимизирати или смањити ризике и утицаје на прихватљиве нивое; ○ Након што се ризици и утицаји сведу на минимум или смање, ублажити их; и ○ Тамо где су преостали значајни претходни утицаји, надокнадити их или неутрализовати, ако је то технички и финансијски изводљиво. • Усвојити диференциране мере како негативни утицаји не би 	<p>Закон о Процени утицаја на животну средину (EIA)</p> <p>Уредбе и спискови</p>	<p>Јавне консултације о изради пројекта</p> <p>Процена друштвеног утицаја није потребна</p> <p>Активности мањег обима које можда не захтевају активности према српском закону, али захтевају ESMP, ESMP контролну листу или ревизију Е&С према ESF -у Банке</p> <p>Пратећи објекти нису покривени</p>	<p>Ангажовање заинтересованих страна и јавне консултације у складу са План ангажовања заинтересованих страна на нивоу пројекта (ПСЕП) и посебним Плановима ангажовања заинтересованих страна (СЕПс) за Потпројекте</p> <p>Спровести Процену друштвеног утицаја</p> <p>Припремити инструменте управљања Е&С – ом у складу с ESF -ом Светске банке и овим ESMF -ом</p>

ESF Циљеви	Национални закони и захтеви	Разилажења	Препоручене радње
<p>падали непропорционално на оне који су у неповољном или рањивом положају, те да они не буду у неповољном положају при дељењу развојних користи и могућности произашлих из пројекта.</p> <ul style="list-style-type: none"> Искористити националне еколошке и социјалне институције, системе, законе, прописе и процедуре у процени, развоју и имплементацији пројеката, кад год је то потребно. Промовисати побољшане еколошке и друштвене перформансе, на начине који препознају и повећавају капацитете Зајмопримца. 			
ESS2: Рад и услови рада			
<ul style="list-style-type: none"> Промовисати сигурност и здравље на раду. Промовисати фер третман, недискриминацију и једнаке могућности радника на Пројекту. Заштитити раднике Пројекта, укључујући угрожене категорије, попут жена, особа с инвалидитетом, децу (у радном добу, у складу са овим ESS -ом) и раднике мигранте, уговорене раднике, раднике из заједнице и раднике примарног снабдевања, 	<p>За имплементацију овог ПУРС -а примењују се различити закони, пословне политике и кодекс праксе. Ови закони и политике усклађени су са међународним стандардима, односно Конвенцијама ИЛО-а и ЕУ Директивама, јер су услови, инструменти и инструменти предложени у међународним конвенцијама и директивама инкорпорирани у Закон о раду Србије.</p>	<p>Потреба за стављањем на располагање Механизма за подношење притужби на раду и консултације са радницима о питањима везаним за безбедност и здравље на раду - БЗР.</p> <p>Национални закони не признају одговорност Пројекта за, на пример, примарне раднике снабдевања, који би били обухваћени одредбама ESS2 у случају да Пројекат запосли примарне добављаче.</p>	<p>Успоставиће се Механизам жалби за раднике на Пројекту</p> <p>Пројектне активности ће захтевати ангажовање директних и радника по уговору.</p> <p>Обе групе ће бити предмет ПУРС-а Пројекта и Смерница Групаације Светске банке о животној средини, здрављу и сигурности.</p> <p>Извођачи ће морати да развију Кодекс понашања и SEA/SH Кодекс понашања који морају прочитати, разумети и потписати сви радници.</p>

ESF Циљеви	Национални закони и захтеви	Разилажења	Препоручене радње
<p>према потреби.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Спречити употребу свих облика присилног рада и дечијег рада. • Подржати принципе слободе удруживања и колективног преговарања радника на Пројекту на начин у складу са националним законодавством. • Омогућити радницима на пројекту лако доступна средства за изражавање забринутости о проблемима на радном месту. 			<p>Према ESS2, Зајмопримац мора развити и имплементирати писане Процедуре управљања радом које одређују начин на који ће се управљати радницима на пројекту, у складу са захтевима националног закона и овог ESS -а.</p>
ESS3: Ефикасност ресурса и превенција и управљање загађивањем			
<ul style="list-style-type: none"> • Промовисати одрживо коришћење ресурса, укључујући енергију, воду и сировине, као и друге ресурсе • Избегавање или минимизирање негативних утицаја на људско здравље и животну средину избегавањем или минимизирањем загађења из пројектних активности. • Избегавање или минимизирање емисија краткотрајних и дуготрајних загађивача климе везаних за Пројекат. • Избегавање или умањивање стварања опасног и неопасног отпада (где је то могуће, отпад ће се поновно употребити и 	<p>Закон о заштити животне средине</p> <p>Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађења животне средине</p> <p>Закон о водама</p> <p>Закон о заштити и одрживом коришћењу рибарства</p> <p>Закон о средствима за заштиту биља</p> <p>Закон о енергетској ефикасности</p> <p>Закон о управљању отпадом</p> <p>Базелска конвенција о прекограничном кретању опасног отпада и његовом одлагању Службени лист СРЈ, Међународни уговори, бр. 2/99,</p> <p>Архус конвенција</p>	<p>Редовно праћење није потребно.</p> <p>Нема захтева за придржавање ГИИП -у.</p>	<p>Осим поштовања националног законодавства, усвојити и применити ЕХСГ Светске банке и мере прописане овим ЕSМF -ом за постизање највиших стандарда.</p> <p>Омогућити редовно праћење имплементације ЕСА.</p>

ESF Циљеви	Национални закони и захтеви	Разилажења	Препоручене радње
<p>рециклирати на сигуран начин; ако то није могуће, отпад ће се одлагати у складу с одговарајућим процедурама)</p> <ul style="list-style-type: none"> Смањивање и управљање ризицима и утицајима повезаним са употребом пестицида. 			
ESS4: Здравље и сигурност заједнице			
<ul style="list-style-type: none"> Предвидети и избећи штетне утицаје на здравље и сигурност заједнице обухваћених Пројектом током животног циклуса Пројекта, који произилазе како из рутинских, тако и из не-рутинских околности. Промовисати квалитет и сигурност, те разматрања у вези с климатским променама, при пројектовању и изградњи инфраструктуре. <p>Избећи или свести на најмању могућу меру изложеност заједнице ризицима у саобраћају и безбедности на путевима, болестима и опасним материјама.</p> <ul style="list-style-type: none"> Успоставити ефикасне мере за решавање хитних случајева. Осигурати да се заштита особља и имовине врши на начин који избегава или минимизира ризике 	<p>Закон о планирању и изградњи</p> <p>Уредба о здрављу и /сигурности и БЗР на градилиштима</p> <p>Закон о путевима</p> <p>Закон о безбедности на путевима</p> <p>Правилник о техничким стандардима за универзални приступ</p> <p>Акт о заштити од пожара</p>	<p>У суштини јаз између националних захтева и ESS -а није значајан. Међутим, мере ублажавања и превенције биће неопходне у облику планова управљања Извођача за одређену локацију. У случају да се унутар ESF -а и националних захтева открију двоструки стандарди, преовладаће стриктнији.</p>	<p>Осигурати да пројектне активности не остављају нежељене негативне последице по заједнице.</p> <p>Извођачи ће развити одговарајуће делове планова као што су, али не ограничавајући се на:</p> <p>Политика здравља и сигурности (ХСП); План управљања заштитом здравља и безбедности (БЗР, план о сигурности заједнице, план управљања саобраћајем, план о безбедности од опасних материја, програм обуке, спремност за хитне случајеве и реаговање итд.); Захтеви и планови обуке о здравственој заштити и здрављу; Процене ризика; Х&С оперативна контрола; Сигурност на градилиштима; Планови управљања саобраћајем итд. да би се утицало на решавање проблема у вези померања грађевинске опреме на локалне заједнице; мере и радње развијене за процену и управљање посебним ризицима и утицајима наведеним у ESMF -у и наредним ESMP -овима.</p>

ESF Циљеви	Национални закони и захтеви	Разилажења	Препоручене радње
<p>за заједнице захваћене Пројектом.</p> <ul style="list-style-type: none"> Применити мере спречавања и ублажавања буке ако/када предвиђени или измерени нивои буке из објекта или операција укључених у Пројекат премашују примењиву смерницу о нивоу буке; 			
ESS5: Ограничења код откупа земљишта, коришћење земљишта и недобровољно расељавање			
<ul style="list-style-type: none"> Избећи недобровољно расељавање или, када је то неизбежно, минимизирати недобровољно расељавање истраживањем алтернатива при изради пројекта. Избећи присилно иселење. Ублажити неизбежне негативне друштвене и економске утицаје услед откупа земљишта или ограничења у коришћењу земљишта: (а) пружањем правовремене накнаде за губитак имовине при замени 	<p>Закон о експропријацији је главни закон којим се уређује откуп земљишта при експропријацији. Накнада се утврђује на основу тржишне вредности</p>	<p>Инструменти расељавања специфични за одређену локацију, друштвено-економска истраживања, компензација неформалних власника и корисника, праћење друштвених перформанси и захтеви за припрему извештаја о завршетку којима се проверава имплементација мера ублажавања и предвиђају корективне мере ако је потребно.</p>	<p>ESS5 или национални закон, који год је погоднији за погођену особу, преовладава.⁹; РПФ ће бити припремљен; РП-ови ће бити припремљени и имплементирани тако да покрију све недостатке; Неформални власници ће добити накнаду; Накнада за неформалне кориснике; Најављен крајњи датум; Успостављен ГМ; Одговарајући надзор успостављен; Накнада ће бити одређена на основу заменске вредности</p>

⁹ Detaljna analiza praznina za ESS5 biće izložena u RPF -u

ESF Циљеви	Национални закони и захтеви	Разилажења	Препоручене радње
ESS6: Очување биолошке разноликости и одрживо управљање живим природним ресурсима			
<ul style="list-style-type: none"> • Заштита и очување биолошке разноликости и станишта. • Применити хијерархију ублажавања и приступ мерама опреза у креирању и имплементацији пројеката који би могли имати утицај на биолошку разноликост. • Промовисати одрживо управљање живим природним ресурсима. • Подржати егзистенцију локалних заједница, укључујући аутохтоне народе, и инклузивни економски развој, усвајањем пракси које интегришу потребе очувања и развојне приоритете. 	<p>Очување биолошке разноликости идентификовано је као један од приоритета Србије у заштити животне средине од стране Владе Србије.</p> <p>Закон о заштити природе („Службени гласник РС“ 36/2009. 88/2010, 91/2010цорр 14/206) уређује заштиту и очување природе и биолошке, геолошке и пејзажне разноликости као дела животне средине.</p>	<p>Постоје разилажења између ESS 6 и националних закона у погледу захтева за Без нето губитака/Нето добици који се односе на природна и критична станишта</p>	<p>Еколошки и друштвени критеријуми провере провераваће релевантне ризике и примењивати хијерархију ублажавања. Критеријум за заштиту животне средине осигураће да ниједна активност с потенцијално значајним негативним утицајем није прихватљива за финансирање на природно осетљивим или критичним стаништима. Тамо где се разматрају активности на измењеним стаништима, пројекат ће укључивати консултације са спонзорима заштићених подручја, националним и локалним институцијама старатељима и релевантним актерима, укључујући локалне заједнице и невладине организације. Тамо где је потребно, ревидираће се, ажурирати и/или развити планови управљања биолошком разноликошћу специфични за одређену локацију. Током припреме и имплементације потпројеката биће подузете различите активности како би се избегли негативни утицаји. Предуслови релевантних институција ће се стећи током припреме посебних докумената ESMP -а за локацију и биће прописане мере ублажавања. Надзор пројекта ће контролисати имплементацију захтева предмета</p>
ESS8: Културно наслеђе			
<ul style="list-style-type: none"> • Заштитити културно наслеђе од негативних утицаја пројектних активности и подржати његово 	<p>Закон о културним добрима ("Службене новине РС 71/94, 52/11, 92/11).</p> <p>Овим законом уређује се систем заштите и коришћења културних добара и дефинишу</p>	<p>Не постоје битна разилажења између ESS8 и националних закона</p>	<p>Неће се одвијати никакве активности које могу утицати на заштићено културно наслеђе. Клаузула о случајним налазима ући ће у све ЕСА-е за подпројекте.</p>

ESF Циљеви	Национални закони и захтеви	Разилажења	Препоручене радње
<p>очување.</p> <ul style="list-style-type: none"> Имати однос према културном наслеђу као интегралном аспекту одрживог развоја. Промовисати смислене консултације са заинтересованим странама у вези са културном баштином. Промовисати праведну поделу бенефита од коришћења културног наслеђа. 	<p>услови за спровођење активности које се односе на заштиту културних добара.</p>		
<p>ESS10: Ангажовање заинтересованих страна и откривање информација</p>			
<ul style="list-style-type: none"> Успоставити систематски приступ ангажовању заинтересованих страна који ће помоћи Зајмопримцима да идентификују заинтересоване стране и са њима изграде и одрже конструктиван однос, посебно стране на које Пројекат има утицаја. Проценити ниво интереса и подршке заинтересованих страна за пројекат и омогућити да се ставови заинтересованих страна узму у обзир при изради пројекта и еколошким и друштвеним перформансама. Промовисати и осигурати средства за делотворан и инклузиван ангажман са странама на које пројекат има утицаја током целог животног 	<p>Обавезе ангажовања грађана Републике Србије не потпадају под један самостални закон или пропис. Међутим, признавање важности ангажмана грађана уграђено је у правни систем и јасно препознато обавезним процедурама предвиђеним појединачним законима</p>	<p>Иако сви акти прописују право на информације у посједу јавних тела, ESS препознаје важност отвореног и транспарентног ангажмана зајмопримца у односу на заинтересоване стране у пројекту.</p>	<p>СЕП Припремљен и имплементиран</p> <p>Активности Грађанског ангажмана ће се проводити у складу са развијеним ПСЕП -ом (СЕП на нивоу пројекта) и СЕП -овима на нивоу потпројекта.</p>

ESF Циљеви	Национални закони и захтеви	Разилажења	Препоручене радње
<p>циклуса пројекта, о питањима која би могла потенцијално на њих да утичу.</p> <ul style="list-style-type: none"> Осигурати да се одговарајуће информације о еколошким и друштвеним ризицима и утицајима пројекта открију заинтересованим странама на благовремен, разумљив, доступан и одговарајући начин и формат. Омогућити странама на које пројекат може утицати приступачна и инклузивна средства за покретање питања и притужби, те омогућити зајмопримцима да одговоре и управљају таквим притужбама. 			

6. ПОТЕНЦИЈАЛНИ ЕКОЛОШКИ И СОЦИЈАЛНИ РИЗИЦИ, УТИЦАЈИ И МЕРЕ УБЛАЖАВАЊА

Пројекат ће подржати инвестиције које ће побољшати интегрисану мобилност и отпорност ЈЛС-а на еколошки – зелени начин. Као основна дефиниција, **улагања у зелену инфраструктуру штите природни капитал и промовишу паметан, укључив и одржив раст градова¹⁰, повећањем ефикасности коришћења ресурса, минимизирањем утицаја на животну средину и загађења, те отпорношћу на климатске промене и природне катастрофе¹¹**. Они доприносе ублажавању и адаптацији климатских промена, смањују потрошњу ресурса смањењем потрошње енергије, штеде трошкове који произлазе из негативних утицаја на животну средину и доносе здравствене бенефиције¹². Кроз зелену инфраструктуру, градови су дизајнирани за људе и заједнице, штитећи здравље и добробит грађана и стварајући јаче заједнице уз побољшање социјалне кохезије. Иако је врло широка, ова дефиниција ће се у потпуности примењивати у Пројекту као помоћ при дефинисању врста интервенција у јавној инфраструктури.

Надаље, Еуропска комисија (ЕЦ), кроз свој Зелени договор и Стратегију зелене инфраструктуре, настоји побољшати добробит људи и промовише развој Зелене инфраструктуре (ГИ) на нивоу ЕУ-а, као и регионалним, националним и локалним нивоима како би допринела одрживом развоју. Зелени договор саставни је део стратегије ЕЦ за спровођење Агенде 2030 УН-а и циљева одрживог развоја, који поново успоставља определијеленост Комисије за решавање климатских и еколошких изазова. Програми јавних улагања стварају инфраструктуру која ће деценијама обликовати емисију угљеника. Стога би земље требале избегавати задржавање на расту уз помоћ интензивне емисије угљеника, већ подржавати зелене иницијативе. ЕЦ је такође усвојила Зелену агенду за Западни Балкан, предвиђену Европским зеленим уговором, и повезани Економски и инвестициони план за Балкан. Зелена агенда за Западни Балкан има пет стубова: (1) климатско деловање, укључујући декарбонизацију, енергију и мобилност, (2) циркуларну економију, која се посебно односи на отпад, рециклирање, одрживу производњу и ефикасно коришћење ресурса, (3) биоразноликост, с циљем заштите и обнове природних богатстава регије, (4) борбу против загађења ваздуха, воде и тла и (5) одрживи системи исхране и рурална подручја. Она идентификује десет водећих инвестиција за подршку главним путним и железничким везама у региону, обновљиву енергију и прелаз с угља, обнову јавних и приватних зграда ради повећања енергетске ефикасности и смањења ефекта стаклене баште, инфраструктуру за управљање отпадом и отпадним водама, као и као увођење широкопојасне инфраструктуре.

Зелена инфраструктура игра кључну улогу на путу опоравка од КОВИД-19 ка бољој обнови и зеленом расту, која је саставни део програма Светске банке. Светска банка дефинише зелени раст

---

¹⁰Evropska Komisija, Životna sredina. https://ec.europa.eu/environment/nature/ecosystems/investing/index_en.htm

¹¹ Svetska banka definiše Zeleni rast kao „rast koji je efikasan u korišćenju prirodnih resursa, čist po tome što smanjuje zagađenje i uticaje na životnu sredinu, a otporan u tome što uzima u obzir prirodne opasnosti i ulogu upravljanja životnom sredinom i prirodnog kapitala u sprečavanje fizičkih katastrofa “

¹² Evropska Komisija, Životna sredina. https://ec.europa.eu/environment/nature/ecosystems/investing/index_en.htm

као „раст који је ефикасан у коришћењу природних ресурса, чист јер минимизира загађење и утицај на животну средину, и отпоран јер узима у обзир природне опасности и улогу управљања животном средином и природног капитала у спречавању физичке катастрофе“. Фаза опоравка након КОВИД-а нуди јединствену прилику за изградњу зеленије економије.

Јединице локалне самоуправе (ЈЛС), кроз озелењавање мобилне инфраструктуре и повећање отпорности, имају кључну улогу у темпу и одрживости раста Србије. Зелена инфраструктура је такође усклађена с одговором Групаације Светске банке на стуб 4 КОВИД-19 „Јачање политика, институција и улагања за бољу обнову“. Према дефиницији, зелена инфраструктура посебну пажњу посвећује отпорности, одрживости и инклузивности.

Кроз своју основну дефиницију, праћену циљевима Зеленог договора ЕУ или Зеленог раста Светске банке и опоравка након Цовида, улагања у зелену инфраструктуру укључују она која ублажавају утицај климатских промена и смањују ризике од загађења животне средине, која су ефикасна по питању ресурса и подржавају Србију у предузимању корака ка чистијој будућности и ниској емисији угљеника. Ове инвестиције би требале бити изграђене и обнављане на начин ефикасан у погледу енергије и ресурса и омогућити побољшање стандарда перформанси. Важна кључна подручја као што су сигурност, пол и универзални приступ суштински су део зелене инфраструктуре и требају се увек интегрисати у пројекте.

Карактеристике зелене инфраструктуре

Смањење загађења

Смањење емисије Гасова са ефектом стаклене баште (ГХГ)

Повећана отпорност на климатске промене

Побољшање сигурности и инклузивност

У оквиру овог пројекта разматраће се улагања у зелену инфраструктуру у сектору интегрисане мобилности и отпорности. Списак области прихватљивих за интервенције дат је у доњој табели.

Табела 3. Списак прихватљивих области за интервенцију

Улагања	Опис	Врсте интервенција
ИНТЕГРИСАНА МОБИЛНОСТ (до 90 посто)	Промовисање уравнотеженог удела јавног простора између различитих начина превоза	Путеви Мостови Улице Јавни превоз Паркинг Управљање саобраћајем Немоторизована транспортна инфраструктура- пешачење и возња бицикла Пешачке зоне и јавни простори Е-мобилност Безбедност на путевима и улична расвета
ОТПОРНОСТ (до 20 посто)	Подржавање мањих интервенција које ће побољшати укупну отпорност локалних самоуправа	Интервенције прилагођавања клими као што су клизишта и насипи река, пошумљавање, историјско загађење Мањи захвати на чврстом отпаду - уклањање и одвајање - побољшано сакупљање/канте/лименке, повећано и олакшано одвајање и рециклирање отпада, санација дивљих депонија

Интегрисана мобилност

Комбинацијом мера требало би се обратити решавању емисија, загушења у саобраћају, побољшању инфраструктуре за активну мобилност и јавном превозу. На нивоу саобраћаја, зелена инфраструктура има за циљ смањење потрошње фосилних горива, декарбонизацију урбане структуре, убрзање преласка на одрживу и паметну мобилност и успостављање зелених транспортних система. Другим речима, кретање ка мобилности са нултом емисијом, уз промовисање адекватног приступа за све.

Ова врста инфраструктуре промовише одрживију мобилност и прелаз на зелену и инклузивну приступачност. Постизање одрживог саобраћаја значи стављање корисника на прво место и пружити им приступачније, јефтиније, здравије и чистије алтернативе тренутним навикама при

кретању.¹³ Нове услуге одрживе мобилности које могу смањити загушења, буку и загађење ваздуха, посебно у урбаним подручјима. Зелена транспортна инфраструктура мора обезбедити да се људи могу повезати сигурно, исплативо и уз најмањи могући еколошки отисак.

Ово укључује неопходну инфраструктуру за промовисање НМТ -а (пешачења и вожње бициклом) и јавног превоза, дигитализацију овог сектора, паметне системе управљања саобраћајем омогућене дигитализацијом, Развој оријентисан на транспорт (ТОД), урбану логистику итд.

Имплементација решења интелигентног транспортног система (ИТС) чији је циљ повећање ефикасности транспортних операција и смањење емисије ЦО₂. Широка доступност и употреба технологија у системима јавног превоза има потенцијал да их учини паметнијим, мање загађујућим и прилагођенијим корисницима. У истом смислу, иновативне и паметне интервенције у области мобилности могу комбиновати различите начине превоза и опције (јавни превоз, дељење аутомобила, услуге изнајмљивања аутомобила, таксији и јавни програми дељења бицикала/градске мобилности) како би задовољиле потребе мобилности помоћу ИТ-а. ИТС је „био ефикасан у омогућавању бољег протока промета пружајући информације у стварном времену, елиминишући загушења на наплатним рампама и ублажавајући утицај на животну средину нудећи различите попусте на путарине.

Сигурност на путевима, пол и универзални приступ биће саставни део пројеката.

Примери типова интервенција: Санација постојећих путева и улица с обзиром на отпорност и/разматрања у вези НМТ, шеме улица које повећавају сигурност путног промета и промовишу јавни превоз, НМТ инфраструктура, управљање паркиралиштима, санација мостова, решења за мултимодални превоз која подржавају модални прелаз, паметне интервенције у мобилности, интеграција с јавним просторима и парковима, акустичне улице и интервенције у управљању потражњом за транспортом (ТДМ), педестализација путева и објекти за паркирање возила чиме се олакшава дестимулирање употребе возила у урбаним подручјима.

Отпорност

Зелена агенда Европске Комисије за Западни Балкан јасно ставља климатске промене на први од својих стубова: „климатске акције, укључујући декарбонизацију, енергију и мобилност“. Климатске промене такође су имплицитно садржане у дефиницији Зеленог раста Светске банке: „раст који је ефикасан у коришћењу природних ресурса, чист јер минимизира загађење и утицај на животну средину, и отпоран јер узима у обзир природне опасности и улогу управљања животном средином и природни капитал у спречавању физичких катастрофа.“

Стратегија управљања водним ресурсима Републике Србије до 2034. године (2016) предвиђа да се могу очекивати значајне промене у промени интензитета и учесталости климатских екстрема попут продужених суша, екстремних падавина итд. Сходно томе, такође се могу очекивати учесталост и

---

¹³ Evropska Komisija. 2019. Evropski Zeleni Dogovor

интензитет великих вода и поплаве. Бујични токови представљају посебну опасност за урбана подручја (приближна процена је да у Србији постоји око 14.000 бујичних токова) који могу изазвати изненадне и изузетно разорне поплаве. Неконтролисано крчење шума и резултирајућа подложност тла ерозији не само да стварају повољне услове за поплаве, већ смањују и капацитете за складиштења угљеника.

Обнова деградираних екосистема може помоћи у смањењу осетљивости и повећању отпорности на климатске промене. На пример, обнављање вегетације може смањити климатске екстреме стварањем и задржавањем тла те повећавањем пропусности тла и смањењем површинских температура. Одрживо коришћење природних ресурса може се користити за спречавање екстремних догађаја попут поплава. Такође укључује и мале инвестиције у управљању чврстим отпадом, попут, на пример, улагања у канте за прикупљање, укључујући и за одвајање отпада, возила за сакупљање и напоре за рециклирање. Ове активности и улагања помогле би у побољшању квалитета урбаних средина, смањењу загађења и квалитету живота становника града. Пројекти еколошког обнављања могу укључивати сађење и обнављање зелених површина како би се стамбене градње одвојиле од индустријских зграда или пословних простора или прометних коридора, те успоставиле и ревитализирале значајне стамбене зелене површине и обновили паркови и урбане шуме.

Отпорност такође укључује побољшавање јавних простора на начин да се створи пријатељско окружење у којем људи ходају или возе бицикл, уместо да користе загађујуће начине превоза. Ствара просторе за грађане доносећи здравствене бенефиције и битан је део живота јер пружа прилику различитим људима - младима, старима итд. да доживе различите међусобне сусрете.¹⁴ Ове врсте интервенција побољшавају животне услове грађана. Нека подручја у Србији такође сведоче о индустријском развоју где историјско загађење остаје питање које треба решити. Ограничене интервенције у јавном сектору које помажу у смањењу изложености загађивачима, посебно угроженим групама и које помажу у побољшању опште здравља и добробити становништва, такође ће повећати укупну отпорност локалних самоуправа.

Примери врста интервенција у непосредној близини и унутар урбаних подручја: идентификација клизишта, надзор и стабилизација, контрола ерозије, озелењавање и пошумљавање, мере структурног инжењеринга за контролу поплава, побољшање система одвођења вода насталих услед падавина унутар урбаних подручја, праћење хидрометеоролошких параметара и загађивача ваздуха, игралишта или вртића, те употреба еколошки прихватљивих мера или грађевинског материјала итд.

6.1 Оцена еколошког ризика

Пројекат ће имати дугорочне позитивне учинке, с обзиром на циљани зелени и одрживи отисак, али постоји низ потенцијалних краткорочних ризика и потенцијалних штетних утицаја које треба

---

¹⁴ Sangar, V.A. 2007. Ljudsko ponašanje u javnim prostorima. Univerzitet Novog Južnog Velsa.

узети у обзир, углавном везано за инфраструктурна улагања у оквиру Компоненте 1. Прихватљиви потпројекти ће се морати класификовати као зелени према дефиницији садржаној у Приручнику за рад на пројекату.

Предвиђено је да се финансирају следећи пројекти:

Прихватљива улагања	Врсте интервенција	Врсте могућих под-пројеката
Побољшања локалних путева и улица	Обнова постојећих путева и улица, изградња отпорности на климу, уличне шеме које повећавају сигурност на путу и промовишу јавни превоз, НМТ и управљање паркиралиштима	<ul style="list-style-type: none"> • рехабилитација и надоградња локалних путева за укључивање бицикличких стаза • затварање локалних путева
Надоградња енергетске ефикасности побољшане шеме грејања	Побољшање инфраструктуре и система грејања на даљину, увођење мера енергетске ефикасности, подршка обновљивим изворима за јавне зграде и вишепородичне стамбене зграде, те улична расвета	<ul style="list-style-type: none"> • замена старе јавне расвете ЕЕ сијалицама • прелазак са јавног превоза на дизел на природни гас или електрични
Шеме прикупљања отпада	Подршка локалним самоуправама у прикупљању, одвајању и рециклирању отпада.	<ul style="list-style-type: none"> • примарно одвајање комуналног отпада
Шеме озелењавања општинских јавних простора	Обезбеђивање јавних зелених површина, озелењавање улица, шеме урбане регенерације	<ul style="list-style-type: none"> • трансформација у пешачке зоне и зелене јавне површине

Неће бити пројеката водоснабдевања и отпадних вода нити потпројеката који се односе на одлагање чврстог отпада.

Обим и тачне локације ових интервенција тек ће се утврдити, али предвиђено је да се сви радови изводе у оквиру постојећих инфраструктурних објеката. С тим у вези, потенцијални ризици по околину и негативни утицаји који би се могли идентификовати су:

(и) утицаји на подземне и површинске воде, загађење тла и ваздуха (прашина и бука);

(ии) питања здравља и сигурности на раду (БЗР) и приступ радним местима;

(и и и) неправилно управљање отпадом.

Као што је поменуто, у овој ће се фази сви радови изводити у оквиру постојећег инфраструктурног простора (с могућношћу мањег проширења које може резултирати откупом земљишта), па се очекује да ће утицаји на околину бити малог обима, предвидљиви и привремени ако се идентификују, ублаже и ако се правилно поступа.

Међутим, будући да локације пројеката још нису познате (нпр. осетљивост и вредност станишта), нити потпројекти, овај ESMF је припремљен за Пројекат као скуп поступака дубинске анализе који осигуравају усклађеност са Еколошком и социјалном политиком Светске банке, Светском банком ЕХСГ, националним законодавством и добром праксом.

Припремиће се планови управљања околином и друштвеним подручјима (ESMP-и) који ће садржати специфичне локације и мере ублажавања. Одредбе ESMP-а ће бити укључене у тендерску документацију и уговор извођача за сваки потпројекат.

Компоненте 2 и 3 не би требале имати значајан утицај на околину јер се фокусирају на јачање политика и пракси те управљање пројекатима и изградњу капацитета.

Пројекат ће се проводити кроз постојеће ЈИП у Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре (МГСИ), уз обавезу да се пре почетка било каквих радова запосли додатно еколошко и социјално особље.

Еколошки ризик пројеката оцењен је као умерен.

6.2 Оцена друштвеног ризика

С обзиром на природу Пројеката, снажан ангажман грађана и заинтересованих страна за предложене активности кључ су успеха Пројеката и стога морају остати у фокусу током целог периода имплементације пројеката, а посебно припреме. Иако тачне пројекатне активности у овом тренутку нису дефинисане, може се претпоставити да интервенције неће укључивати откуп великог земљишта. Очекују се углавном утицаји мањег опсега због проширења места и/или мањи утицаји на живот (нпр. Премештање формалних или неформалних киоска или штандова) у урбаним подручјима. Надаље, не очекује се пресељење које је резултат пројекатних активности.

ESS2 ће се примењивати на директне раднике (ЈИП) и на уговорене раднике. Запошљавање ће се највероватније генерисати на локалном нивоу, с обзиром на мали обим грађевинских радова у оквиру компоненте 1, чиме се минимизира ризик од прилива радне снаге и сексуалног искориштавања и злостављања (SEA)/сексуалног узнемиравања (SH). SH посебно може представљати ризик током изградње и рада пројеката и стога ће пројекат укључивати мере за његово решавање.

Потврђујући урбани карактер очекиваних потпројеката у оквиру Компоненте 1, ризици у оквиру ESS4 углавном су повезани с немогућношћу потпуне преграде или оградавања градилишта. Штавише, активности на Пројекату могле би утицати на безбедност у саобраћају/на путу. То ће се ублажити напорима на подизању свести на нивоу заједнице.

Кључне рањиве групе укључују пензионере, старије особе и особе са инвалидитетом и хроничним болестима; домаћинства са једним родитељом, мушким и женским; људи са ниском писменошћу и познавањем ИКТ; економски маргинализоване и угрожене групе; особе које живе испод границе сиромаштва; и жене. Није вероватно да ће на ове групе утицати Пројекат. Међутим, ангажман најсиромашнијих, који су обично концентрисани у најслабије опремљеним урбаним подручјима, ће бити витални и саставни део приступа ангажовање стејкхолдера.

Друштвени ризик пројеката оцењен је као умерен.

6.3 Позитивни утицаји на животну средину и друштво

Очекује се да ће пројекат имати опште позитивне утицаје на животну средину јер би требао допринети већем и одрживијем расту, као и побољшаном пружању услуга подржавајући капацитете локалних влада за изградњу и одржавање локалне инфраструктуре.

Предвиђени прихватљиви сектори су транспорт, енергија, чврсти отпад и јавни простор. Очекује се да ће критеријуми подобности укључивати аспекте као што су важност за локалну заједницу, повезаност с пословима и пословањем, укључивање угрожених и сиромашних, отпорност и сигурност те утицај на животну средину, а такође ће подржати еколошки прихватљиве и отпорне програме/пројекте, који могу имати за циљ заштиту ресурса, као и енергетску ефикасност.

Стога би локалне самоуправе могле имати користи од економског развоја, нижих трошкова и уштеде времена, сигурности, користи за животну средину у смислу смањења емисија гасова са ефектом стаклене баште, а можда и других позитивних спољних утицаја.

Социјални аспекти инфраструктурних интервенција биће разматрани у фази припреме; стога ће компонента учешћа грађана вероватно имати позитиван друштвени утицај. У погледу грађевинских радова које треба предузети, постоји и неколико позитивних утицаја повезаних с грађевинским радовима, попут запошљавања локалне радне снаге, отварања радних места и позитивних економских утицаја на мале добављаче на тржишту сировина потребних за време изградње (нпр. грађевински материјал).

6.4 Еколошки и друштвени ризици у фази пројектовања пројеката

Током фазе пројектовања/припреме/предизградње, потребно је узети у обзир следећа разматрања због потенцијалног негативног утицаја пројеката на друштвену средину и друштво:

- уградити ESMPс одредбе у тендерску документацију и уговора извођача радова за сваки под-пројекат
- због могућих утицаја на пејзаж и урбана подручја, укључити одредбе у тендерску документацију у смислу пројектовања потпројеката према локалној грађевинској (и културној) пракси (у погледу околне архитектуре)

- због чињенице да је Србија склона природним опасностима као што су поплаве, суше, земљотреси и пожари који могу имати значајан утицај на људе и инфраструктуру, пројектовање потпројеката треба да укључи неопходне структурне мере за прилагођавање климатским и геофизичким опасностима с обзиром на безбедносне ризике по заједницу (ако постоје).

6.5 Еколошки и друштвени утицаји током имплементације пројеката

Све у свему, не очекују се значајнији директни негативни утицаји на животну средину или друштво.

У фази имплементације, пројекат неће укључивати веће грађевинске радове, нити пројектовање главних грађевина нискоградње. Подкомпоненте и локације пројеката још увек нису познате, али предвиђено је да се сви радови изводе у оквиру постојећих инфраструктурних објеката, уз могућност мањег проширења које може резултирати откупом земљишта.

Предвиђени потпројекти ће бити унутар сектора транспорта, енергије, чврстог отпада и јавног простора. Утицаји на животну средину који ће се догодити током спровођења пројеката директна су последица људског присуства и машина, као и санације/изградње и других активности везаних за извођење пројеката на локацији. Очекује се да ће утицаји пројеката на животну средину бити управљиви, лако предвидиви, привремени и од локалног утицаја за све активности.

Потенцијални ризици по животну средину и штетни утицаји који се могу идентификовати су: утицаји на подземне и површинске воде, загађење тла и ваздуха (прашина и бука), флора и фауна; неправилно управљање отпадом; те питања здравља и сигурности на раду (БЗР) и приступ радним местима.

6.5.1 Загађење тла

Контаминација тла може бити могућа услед издувних гасова транспортних возила и грађевинских возила/машина. Следећи главни могући утицаји који се односе на грађевинске активности су:

- Физичка оштећења тла;
- Деградација тла;
- Емисија гасова, прашине, тешких метала из грађевинских машина и транспортних возила;
- Случајно изливање горива/хемикалија;
- Одлагање отпада;
- Привремена градилишта и привремени путеви.

Загађење тла треба избегавати спречавањем или контролом емисије издувних гасова возила, одлагањем отпада и испуштањем опасних материјала. Остале мере заштите тла укључују:

- Спречавање клизишта и ерозије геотехничким прегледима и мерама;
- Превенција дивљих депонија и смећа;
- Развој процедуре за превенцију и санацију изливања;

➤ Одговарајуће управљање материјалима.

6.5.2 Загађење површинских и подземних вода

Потенцијални утицај/ризици привремених градилишта на површинске и подземне воде повезани су са:

- Испуштање кориштене воде са градилишта (технолошке и хигијенске) у водотоке;
- Испуштање различитих отпадних производа из процеса градилишта и комплекса градилишта (текућине, честице и чврсти отпад) на обале или директно у корита воде доводи до загађења воде и ширења загађења дуж водотока;
- Ископавања на терену могу узроковати сечење - отварање водоносника, односно поремећај подземних вода (циклус воде);
- Фине честице могу се испрати током извођења грађевинских радова под утицајем пада материјала са привремених депонија, па ће површински слојеви постати замућени;
- Отпадни материјал, механичко уље, гориво итд. могу се расипати неисправним грађевинским машинама и возилима или немарним особљем;
- Локација тешких машина, привремених складишта грађевинског материјала у близини река или површинских водотокова.

Како би се спречило испуштање у површинске и подземне воде, отпадне воде које долазе са градилишта треба адекватно прикупити и прочистити пре испуштања у канализациони систем или реципијент, испуњавајући националне захтеве за квалитет испуштене воде (водна дозвола), најбољу индустријску праксу и ЕХСГ Светске банке.

6.5.3 Загађење ваздуха

Очекује се повећана концентрација загађујућих супстанци, првенствено прашине и издувних гасова из возила, као последица грађевинских радова/санације путева. Прашина је готово неизбежна последица радова на путу. Шљунак и дробљени агрегати од шљунка и тврде стене увек садрже одређени део ситног материјала, а ако је материјал сув, при мобилизацији се подиже прилично тежак облак прашине. Настала прашина може узнемирити становништво и локалну околину.

Постављање и рад градилишта, укључујући присуство радника, опреме и материјала, резултираће емисијом гасова од којих оксиди угљеника (Цох), азот (Нох) и сумпор (Сох), као и аеросоли и бука. То може узроковати смањење квалитета ваздуха у зони грађевинских радова током извођења радова. Међутим, ови утицаји ће бити локализовани, а не очекује се значајан утицај на локално становништво, нити кршење законом дозвољене концентрације емисија у ваздух. Стога су сви утицаји блиско повезани са локацијом радова, привремено су са тенденцијом враћања у првобитно стање по завршетку радова. .

Мере превенције и контроле ових извора емисије укључују:

- Употребу метода контроле прашине, као што је сузбијање воде за складиштење отворених материјала и поплочане или неасфалтиране површине;
- Употребу покривача за гомиле за складиштење, ако је могуће;
- Уградња заштитних решетки;

- Чишћење возила и површина од прашине;
- Контролисани утовара и истовара материјала;
- Одржавање и атестирање возила и машина;
- Пажљиво планирање рута и оптимална оптерећења.

6.5.4 Бука и вибрације

Бука може настати као последица:

- извођења радова на локацији,
- активности грађевинских радника и
- кретања возила, грађевинарства и тешке механизације.

Могу се применити следеће мере превенције:

- Држати путеве у добром стању;
- Обавестити особе на које може утицати да ће радови ускоро да почну (дељењем информативних летака путем поштанских сандучића и / или постављањем обавештења на огласним таблама);
- Рад треба изводити у оквиру уобичајеног радног времена што је више могуће. Тамо где је то немогуће, погођене особе треба посебно обавестити.
- Инсталирање ограда од буке или сличних структура, али то су често непрактично на радовима на путевима, посебно за мање радове кратког трајања.
- Користити модерну опрему кад год је то могуће. Таква опрема обично има боље смањење буке и вибрација од старијих машина. Савремене машине нуде и друге предности, попут смањења емисије итд.

Вибрације могу бити узроковане неравним површинама пута и могу представљати значајан утицај и проблеме за куће у близини извора. Вибрације ометају људе у близини путева, али могу узроковати и оштећења зграда и осетљиве опреме. Вибрације, а такође и бука, могу утицати на локалну фауну. Штавише, вибрације могу нанети штету геолошким и археолошким објектима

Смањење утицаја вибрација може се постићи различитим методама:

- Требало би боље размотрити када посао треба обавити;
- Обавестити особе о планираним радовима на путу, тако да они могу бити информисани о разлогу извођења радова и очекиваном трајању;
- Високи извори вибрација, као што је ваљци за сабијање јаких вибрација или минирање темеља, треба избегавати или свести на минимум у насељеним подручјима. Јаке вибрације могу узроковати оштећења зграда и инсталација, што може довести до потраживања штете. Стога се требају користити методе и опрема који минимизирају вибрације.
- Одржавање пута у добром и уједначеном стању смањиће количину вибрација.

6.5.5 Управљање отпадом

Следеће врсте отпада ствараће се на местима имплементације потпројеката:

- грађевински отпад (бетон, земља из земљаних радова итд.)
- амбалажни отпад (папир, картон, пластика итд.)
- комунални отпад
- опасни отпад (боје, растварачи, уља итд.).

Потенцијални утицаји могу настати због неодговарајућег разврставања, складиштења и руковања отпадом. Када се потпројекти дефинишу, Извештаји о процени утицаја на животну средину (ЕСИА, ESMP, контролне листе ESMP-а, ревизије E&C, итд.) јер ће под-пројекти садржати одредбе о управљању свим отпадом, укључујући управљање опасним отпадом. Ове одредбе ће бити у складу са Законом о управљању отпадом и Смерницама Светске банке о животној средини, здрављу и безбедности (ЕХСГ).

Спровођење мера ублажавања отпада и мониторинг обавеза су сваког Извођача и Подизвођача. ЕСА ће усвојити хијерархију управљања отпадом у пројектним активностима, укључујући спречавање, поновну употребу, рециклирање, обнову и одлагање.

Поступци управљања отпадом строго ће следити захтеве Закона о управљању отпадом и важећих подзаконских аката, као и Смернице Светске банке о животној средини, здрављу и безбедности (ЕХСГ) за железнице и отпад.

За сваки потпројекат произвођач отпада, односно сваки извођач радова дужан је да:

- Развити План управљања отпадом за одређену локацију и осигурати његову примену;
- Набави извештај о испитивању отпада и ажурира га у случају технолошких измена, промена у пореклу сировина, других активности које би могле променити карактер отпада, и чува такав извештај најмање пет година;
- Осигура примену принципа хијерархије управљања отпадом;
- Одвојено сакупи отпад и класификује га у складу са националним законодавством;
- Складишти отпад на начин који неће утицати на здравље људи или животну средину и створи услове за спречавање мешања различитих врста отпада, као и мешања отпада са водом;
- Преда отпад субјекту овлашћеном за управљање отпадом ако није у могућности да организује поступање са отпадом у складу са законом;
- Води евиденцију о произведеном, предатом или одложеном отпаду;
- Именује особу одговорну за управљање отпадом;
- Омогући надлежном инспектору да прегледа локације, објекте, постројења и документацију;
- Поновно користи и одложи/ третира отпад у складу са националним законодавством;
- Постави контејнере током извођења радова за сваку од специфичних врста отпада. Локације се одређују унутар ВМП -а;
- Осигура да је отпад прикупљен са градилишта, пре транспорта на депоније, ускалдиштен на унапред одређеним и одговарајућим локацијама;
- Примени одговарајућа испитивања за класификацију отпада и одвојених материјала који се могу рециклирати или поново користити од преосталог отпада и адекватно складиштити;

- Отпад који садржи отровне или потенцијално опасне материје одлагаће се у посебно означене контејнере у оквиру привремених градилишта, осигуравајући при том да не може да процури и контаминира тло и воду;
- Спроведе мере за спречавање изградње, отпада или других материјала са градилишта да дођу до околних пловних путева или одводних канала.

6.5.6 Утицаји на природу и биодиверзитет

Активности које се планирају провести у оквиру Пројеката укључују реконструкцију и/или санацију постојеће инфраструктуре и објеката. Стога се не предвиђа губитак станишта, фрагментација станишта или значајан негативан утицај на биодиверзитет.

Ако се под-пројекат предлаже унутар заштићеног подручја (или оног које може утицати на критична станишта или заштићене врсте), ЕСА-и за одређена места ће укључивати одредбе за идентификацију потенцијалних ризика од буке, присутности људи итд. и имплементирати одговарајуће мере укључујући, али не ограничавајући се само на израду Плана управљања биодиверзитетом, избегавање периода узгоја/гнежђења осетљивих/заштићених врста, строгу контролу кретања, стручни надзор, употребу пружних машина за одржавање.

6.5.7 Утицаји на културно и историјско наслеђе

Планирано је да се потпројекти имплементирају на постојећој инфраструктури и објектима (реконструкција/санација). Не очекује се да се културне и историјске вредности налазе у зони радова.

Ако се током радова случајно на њих наиђе, обавеза је да се одмах прекину радови и да се обавести Завод за заштиту споменика културе Србије (ЗЗСК) и предузму мере да се спречи уништавање и оштећење налаза и да га задржи у положају на ком је откривен.

6.5.8 Утицаји на насеља и становништво

Не предвиђа се значајан утицај на квалитет живота локалног становништва јер се не предвиђа већа изградња.

Могао би се осетити привремени утицај током реконструкције/грађевинских радова због повећане буке, вибрација и прашине.

У близини подручја могли би се идентификовати различити могуће осетљиви рецептори. Рецептори се састоје углавном од људи који живе у кућама које се налазе на целом подручју приступних путева, уз луке. Потенцијални утицаји транспорта укључиваће повећано загушење, буку и вибрације, смањени приступ и сигурност, повећане емисије загађивача из камиона, издувне гасове и претерано трошење (због великих димензија и тежине камиона), посебно на мањим путевима које чине руту камиона. Лоше возачке навике возача камиона могле би резултирати значајним стресом, ако не и ризиком за пешаке и друга возила у заједницама кроз које ће камионска рута пролазити. Приступ пешацима и локалним возилима такође може бити ограничен због повећаног промета камиона. Прашина, песак и муљ могу се просути из камиона или пренети гумама и шасијом камиона.

Неки од захвата на постојећој инфраструктури могли би утицати на целокупну заједницу, где се у овој фази управљање саобраћајем и безбедност саобраћаја идентификују као један од главних утицаја. С обзиром на урбани карактер очекиваних потпројеката у оквиру Компоненте 1, потпуна подела или ограда градилишта можда неће бити могућа, стога ће бити инсталирана сигнализација и мере ублажавања за контролу прелаза, прекомерне буке и нивоа прашине биће осигуране кроз снажан план ублажавања и управљања у Еколошким и друштвеним проценама (ЕСА) за сваки потпројекат.

Опасности за заједницу које произилазе из неовлашћеног приступа радним местима спречиће се низом мера наведених у ЕСА, као што је дозвољавање приступа само овлашћеним лицима са информативним и упозоравајућим знаковима и оградама. Планови управљања саобраћајем/безбедношћу на путевима са мерама за обезбеђивање безбедности и добробити оближњих заједница а учесници у саобраћају током изградње и током одређене фазе рада биће припремљени заједно са плановима за реаговање у хитним случајевима са процедурама за одговор на случајно цурење, изливање, емисије, пожаре, и друге непредвиђене кризне догађаје

Пројекат ће укључивати мере за решавање ризика од SH. Принцип универзалног приступа биће уграђен у све релевантне потпројекте. Универзални приступ биће уграђен у нацрте за све релевантне потпројекте реконструкције/рехабилитације.

6.5.9 Утицаји на климу

Имплементација потпројеката неће имати негативан утицај на климу. Пројекат подржава побољшано озелењавање инфраструктуре са ниским садржајем угљеника, кроз активности отпорне на загађење и/или климу. Финансирани инфраструктурни радови укључиће отпорност на климу и промовисаће усвајање инфраструктуре и опреме која је отпорнија.

6.5.10 Откуп земљишта, ограничење употребе земљишта и присилно расељавање

Пројектне активности ће се спроводити у целој земљи, али тренутно нису наведене ни тачна локација ни посебне интервенције које ће бити подржане. С обзиром на природу пројекта, очекује се углавном мали утицај на проширење тачака у урбаним подручјима. Надаље, могући су умерени утицаји на живот људи (нпр. пресељење званично постављених и незванично постављених киоска или штандова). Не очекује се расељавање као резултат пројектних активности.

Ово је утицај који се очекује у фази пре изградње, јер процес експропријације мора бити завршен пре почетка грађевинских радова.

Као одговор на горенаведене ризике, припремљен је Оквир политике расељавања (РПФ), који ће успоставити принципе расељавања, организационе аранжмане и пројектне критеријуме који ће бити примењени на подпројекте и који ће ублажити могуће утицаје расељавања. Такође, за све подпројекте који обухватају експропријацију, треба припремити Акционе планове расељавања за посебне подпројекте (РАП). Све додатне информације које се односе на питања експропријације, могу се наћи у РПФ-у.

6.5.11 Ризици по рањиве друштвене групе

На основу почетног скрининга, утврђено је да рањиве друштвене групе на које би пројекат могао утицати обухватају: пензионере, старије особе и особе са инвалидитетом и хроничним болестима; домаћинства са самохраним родитељем, мушким и женским; људе са слабом писменошћу и slabим познавањем информационо-комуникационих технологија; економски маргинализоване и угрожене групе; особе које живе испод границе сиромаштва; жене. Будући да се пројекат спроводи широм земље, тачан број људи унутар откривених рањивих друштвених група тренутно није познат. Међутим, исход пројекта неће имати негативан утицај на рањиве или на социјално искључене групе.

У оквиру Пројекта ће бити предузете посебне мере да би се угроженим и рањивим групама обезбедила једнака могућност приступа информацијама, пружања повратних информација, или подношења жалби. Ангажовање социјалног стручњака за Јединице за имплементацију пројекта (ЈИП), помоћи ће да се обезбеди проактиван приступ свим групама становништва. Бише креиране фокус групе, које су посебно посвећене рањивим групама, како би се проценило њихово мишљење и забринутост. Пројекат ће спровести циљане консултације са рањивим групама ради разумевања њихове забринутости/потреба у погледу приступа информацијама, објектима и услугама које подржава пројекат, и у вези са другим изазовима са којима се суочавају код куће, на радном месту и у заједници. Осим горе наведеног, рањиве особе на које пројекат утиче ће имати приоритет при запошљавању на пројекту ако је могуће.

Упитник о еколошком и друштвеном селективном прегледу (Поглавље 7.3.1) представља оквир за откривање рањивости у погледу откупа земљишта.

План ангажовања заинтересованих страна у пројекту (СЕП) ће бити припремљен да би се идентификовале рањиве групе и пружиле прилагођене мере ублажавања.

6.5.12 Ризици повезани са полом

Мали је ризик повезан са Пројектом и са земљом у вези са сексуалном експлоатацијом, злостављањем (SEA) и сексуалним узнемиравањем, али се без обзира на то промовише избегавање SEA, ослањајући се на Етички кодекс и Кодекс професионалног понашања СЗО-а за све раднике и обезбеђивање родно осетљиве инфраструктуре; одвојени тоалети ће бити обавезни за извођаче кроз посебне инструменте за ублажавања за сваки тендер, који ће бити укључени у тендерску документацију. Иако је SEA/SH ризик за овај Пројекат оцењен као низак (очекује се локално запошљавање и не очекује се прилив радне снаге), од извођача ће се тражити да припреме Кодекс понашања и Кодекс понашања SEA/SH који морају прочитати, разумети и потписати сви радници.

6.5.13 Ризици по здравље и безбедност на раду

Физичке опасности представљају могућност за појаву несреће или повреде или болести услед поновљеног излагања механичким радњама или радним активностима. Могу настати услед: премештања опреме на градилишту; изложености буци, вибрацијама и неисправним електричним уређајима; рада са хемикалијама, заваривања и врућих радова; рада на висини; итд.

У складу са Законом о безбедности и здрављу на раду („Службени гласник РС”, бр. 101/2005, 91/2015, 113/2017), потребно је предвидети мере заштите/заштиту на раду, како би се спречиле опасности које могу настати током изградње. Спречавање опасности током извођења радова захтева ангажовање организације за спровођење радова, која је регистрована за врсту делатности која је предмет техничке документације у овом документу. Организација мора имати лице на градилишту које је овлашћено за управљање радовима, које има положен стручни испит и задовољава друге услове према Закону о планирању и изградњи. Овлашћено лице и сва друга лица укључена у извођење радова придржаваће се прописа, стандарда и норми за врсту делатности којом се баве, као и Закона о безбедности и здрављу на раду.

Министарство грађевине, саобраћаја и инфраструктуре (МГСИ)/Јединица за имплементацију пројекта (ЈИП) ће обезбедити стручни надзор над извођењем радова. Пре почетка радова мора се утврдити тачан положај свих инсталација и морају се предузети све мере како би се избегла штета, као и повреде радника и других лица која се налазе на градилишту. Извођач радова ће израдити Извештај о уређењу градилишта, рад и план специфичан за локацију, који је сачињен као посебна документација заснована на Изградњи, или Пројекту за извођење радова. Извештај о уређењу градилишта мора бити уредно извршен. Такав извештај ће доставити извођач радова (руководилац радова) и овериће га представник МГСИ/ЈИП-а или надзорне службе, а након тога радови могу почети. Извештај о уређењу градилишта садржи три одељка:

- Ситуациони план (шематски приказ градилишта);
- Опис радова;
- Мере заштите здравља и безбедности на раду.

Послодавац или представник послодавца, мора обезбедити да се, пре почетка рада, припреми и спроведе План превентивних здравствених и сигурносних мера.

Мере заштите на раду, према Правилнику о садржају извештаја и уређењу градилишта („Службени гласник РС”, бр. 121/2012), обухватају:

- Мере за отклањање, ублажавање или спречавање ризика у вези са радовима на градилишту;
- Метод организовања пружања прве помоћи на лицу места, спасавања и евакуације у случају опасности;
- Мере за уклањање, ублажавање или спречавање ризика при употреби експлозива (истовар, складиштење, утовар, транспорт, одлагање на месту употребе и коришћење експлозива), као и предузимање мера, ако се утврди присуство опасних предмета (неексплодирани уређаји), и/или супстанци и мере за њихово професионално уклањање;
- Мере за уклањање, ублажавање или спречавање ризика током монтажне градње, које обухватају истовар, складиштење, постављање у положај за подизање, подизање елемената, постављање у пројектовану позицију и обезбеђење од претурања или пада при подигнутом положају;
- Мере заштите запослених од возила, и мере за обезбеђење несметаног одвијања саобраћаја при проласку јавног пута кроз подручје градилишта.

Извођач може започети радове тек када је градилиште успостављено и организовано према одредбама Правилника о заштити на раду, током извођења грађевинских радова (Службени гласник РС, бр. 53/97).

Стандарди заштите животне средине и социјалног окружења Светске банке (ESS2) у вези са условима рада, примењиваће се на (и) директне раднике ангажоване на спровођењу пројекта (ЈИП) и (ии) раднике који раде по уговору, које су ангажовали извођачи и подизвођачи. Пројекат неће ангажовати раднике из заједнице.

Процедуре Безбедности и здравља на раду (БЗР) у Србији су у складу са конвенцијама Међународне организације рада (МОР), са јасно дефинисаним процедурама и одговорностима, као и контролом имплементације. Током припреме пројекта биће процењено да ли ће бити ангажовани примарни радници снабдевања, према дефиницији ESS2. Оквир управљања заштитом животне средине и социјалног окружења (ESMF) укључује Процедуре за управљање радном снагом (ПУРС) и одељке о Здрављу и безбедности животне средине (ЕХС) који одређују начин на који ће се питањима Процедура Безбедности и здравља на раду (БЗР) управљати у складу са захтевима националног закона и ESS2.

Директни радници ће бити ангажовани на консултантској основи, при чему ће за сваку позицију бити прибављена сагласност тима Банке. Најважнији аспект имплементације ESS2, биће да се обезбеди примена одговарајућих одредаба утврђених у Процедурама за управљање радном снагом (ПУРС) од стране уговорних компанија. С обзиром на очекивану природу радова малог обима, запослење ће се највероватније генерисати на локалном нивоу, чиме ће се смањити ризик од прилива радне снаге и очекивање доласка радника ван региона. Мало је вероватно да ће пројекат наићи на проблеме који се односе на Сексуалну експлоатацију и злостављање (SEA), али Сексуално узнемиравање (SH) је могуће током фазе изградње и оперативне фазе, па ће Процедуре за управљање радном снагом (ПУРС) обухватати мере за решавање таквих ризика. С обзиром да су закони о раду у Србији усаглашени са конвенцијама МОР-а и да се најчешће примењују, ПУРС који је прихватљив за банку, биће припремљен, прегледан, одобрен и обелодањен пре процене. У процедурама ће бити дат предлог како да се превазиђу правне празнине између правног оквира Србије и захтева ESS2 на основу посебних радова који ће бити спроведени у оквиру Пројекта. ПУРС ће сачињавати део тендерске документације што ће га чинити обавезујућим за извођача. Одредбе о успостављању Жалбеног механизма (ЖМ) за запослене биће део ПУРС.

6.5.14 Заштита од пожара и одговор на несрећне случајеве

У складу са Законом о заштити од пожара („Службени гласник РС“ бр. 111/09 и 20/15), најмање два пута годишње, инсталацију мора проверити овлашћено правно лице (Министарство), у складу са техничким прописима и упутствима произвођача за периодичан надзор. О извршеним тестирањима води се евиденција која садржи податке о вршењу провере и издатом стручном налазу. Запослени који врше провере морају имати положен испит за сертификацију. Сви запослени на градилишту биће обучени у вези са процедурама и употребом опреме за заштиту од пожара, као и за спречавање пожара.

План спремности и реаговања у ванредним ситуацијама током фазе изградње и оперативне фазе, биће интегрисан у све Процене утицаја на животну средину и социјално окружење (ЕСА).

6.5.15 Процедуре безбедности и здравља на раду које се односе на КОВИД-19, ризици по здравље и безбедност радне снаге и заједнице

С обзиром на пандемију КОВИД19, повећана учесталост заразних и преносивих болести која се може приписати грађевинским активностима, представља потенцијално озбиљну претњу по здравље особља које ради на Пројекту и становника локалних заједница. Министарство за рад,

запошљавање, борачка и социјална питања (МЗРЗБСП) недавно је издало Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад за спречавање појаве и ширења епидемије заразне болести¹⁵. Правилник прецизира обавезе послодаваца и запослених и наводи активности које се морају спровести да би се спречило ширење епидемије и обезбедило безбедно и здраво радно окружење. Поред тога, послодавци морају припремити план за спровођење мера за спречавање и контролу епидемије, који мора бити део Акта о процени ризика на радним местима. Пример овог плана може се преузети са сајта МЗРЗБСП¹⁶. Ове процедуре јачају посвећеност свих учесника у пројекту да се придржавају прописаних обавеза и спроведу све неопходне мере.

Како би се решили могући утицаји, сваки подпројекат треба да утврди мере за смањење могућности ширења вируса и за сузбијање ширења вируса као последице кретања радника, да осигура да су пројектне локације припремљене за избијање епидемије, те да креира и примењује планове за непредвиђене ситуације, како би радници знали шта треба да учине ако дође до избијања епидемије и на који начин ће бити обезбеђено лечење. Ове припремне мере треба саопштити не само запосленима, већ и локалној заједници, како би је уверили да је кретање особља контролисано и како би се обезбедило смањење стигме или дискриминације у случају избијања епидемије.

Светска банка припремила је Прелиминарно упутство о анализи КОВИД-а 19 у грађевинским радовима/нискоградњи. Упутство даје смернице о томе коју врсту припрема и аранжмана треба узети у обзир. У већини случајева се очекује да ће промене бити обухваћене условима постојећег уговора о радовима. У неким случајевима, ако мере обухватају значајно повећање трошкова, може бити неопходна измена анекса уговора.

Кретање особља може повећати ризик од преношења КОВИД-а 19 у оквиру градилишта и локалне заједнице. Радници који долазе или пролазе кроз земље/регије са случајевима вируса и) не би требало да се враћају, ако им се појаве симптоми, ии) требало би да се самоизолују у трајању од 14 дана након повратка.

Зараженим радницима морају се обезбедити одговарајући аранжмани самоизолације:

- једнокреветна, добро проветрена соба, или ако то није могуће, одговарајући простор у коме се може обезбедити удаљеност од 2м за више људи, одвојених завесом;
- наменско купатило;
- радници у изолацији би требало да ограниче своје кретање у областима које користе радници који нису заражени;
- број особља укљученог у бригу о лицима у изолацији, укључујући обезбеђивање хране и воде, требало би свести на најмању могућу меру, а такво особље би требало да користи одговарајућу заштитну опрему;
- зоне изолације треба свакодневно чистити, а здравствени радници треба да посећују раднике у зонама изолације минимално на дневном нивоу; чистачи и здравствени радници треба да

---

¹⁵ <https://www.minrzs.gov.rs/sites/default/files/2020-07/94-20%20PRAVILNIK%20ZARAZNE%20BOLESTI-converted.pdf>

¹⁶ <https://www.minrzs.gov.rs/sites/default/files/2020-07/plan%20primene%20mera%20%281%29.pdf>

носе одговарајућу заштитну опрему (види испод) и да обезбеде добру хигијену када посећују раднике у изолацији;

- не треба дозволити посетиоце све док радник не покаже да нема знаке и симптоме у трајању од 14 дана.

Спремност за избијање епидемије:

Медицинско особље у објектима треба да буде обучено и у току са најновијим дешавањима, у складу са саветима и препорукама СЗО¹⁷ о специфичностима КОВИД-а 19. То особље треба да направи попис опреме и лекова који се налазе на лицу места и да обезбеди довољну залиху свих неопходних лекова, укључујући парацетамол/ацетаминофен и ибупрофен.

Треба осигурати да медицински објекти имају одговарајуће залихе медицинске заштитне опреме, а најмање следеће:

- Комбинезоне, кецеље
- Медицинске маске и неколико респиратора (Н95 или ФФП2)
- Рукавице
- Заштиту за очи (наочаре или штитници за лице).

Особљу за чишћење такође треба обезбедити заштитну опрему и дезинфекциона средства. Минимална заштитна опрема коју треба користити када се чисте области које су заражене, или постоји сумња да су заражене КОВИД-ом 19, је као што следи:

- Комбинезони, кецеље
- Медицинске маске
- Рукавице
- Заштита за очи (наочаре или штитници за лице).
- Чизме или затворене радне ципеле

Медицинско особље треба да обучи особље за чишћење о начинима безбедног облачења и коришћења заштитне опреме, о неопходној хигијени (укључујући прање руку) пре, током и након чишћења, као и о контроли отпада (укључујући и коришћену заштитну опрему и средства за чишћење).

Медицинско особље/управа треба да организује кампање подизања свести, обуке и да организује постављање одговарајућих плаката, знакова и саветодавних обавештења на лицу места, у циљу саветовања радника о томе како смањити ширење болести, укључујући следеће:

- да се самоизолују ако се осећају болесно, или ако мисле да су можда били у контакту са вирусом и да на то упозоре медицинско особље;
- да редовно темељно перу руке сапуном и водом - много пута током дана;

---

¹⁷ <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/technical-guidance>

- да буду упознати са тиме како избећи ширење болести при кашљању/кијању (кашљати, кијати у прегиб лакта или у марамицу која се одмах баца), и да не треба да пљују;
- да држе дистанцу од најмање 2м или више од колега (ако је могуће). У случају да радни процес захтева непосредну близину, биће коришћена додатна заштитна опрема у складу са најновијим смерницама СЗО-а и националним смерницама;

Станице за прање руку треба поставити на кључним местима на целој локацији, укључујући улазе/излазе у радне просторе, свуда где постоје тоалети, кантине/храна и вода за пиће, или места за спавање, на станицама за отпад, у продавницама и у комуналним објектима. Свака од тих станица треба да има залихе чисте воде, течног сапуна и папирних убруса (за сушење руку), са кантом за отпад (за коришћене папирне убрусе) која се редовно празни и односи у одобрен објект за отпад (а не само баца).

Тамо где се места за прање не могу обезбедити (на пример на удаљеним локацијама), треба обезбедити трљање руку алкохолом.

Требало би успоставити чешће дневне распореде чишћења, укључујући редовно и дубинско чишћење дезинфекционим средствима угоститељских објеката/кантина/објеката за храну/пиће, тоалета/тушева, заједничких просторија, укључујући кваке, подове и све површине које се редовно додирују (побрините се да особље које врши чишћење има одговарајућу заштитну опрему приликом чишћења соба и објеката за консултације који се користе за лечење заражених пацијената). Медицинско особље треба да прегледа неопходне распореде чишћења и да да свој савет у вези њих, нарочито у подручјима која се користе за изолацију или лечење.

Смештај радника који испуњава или премашује захтеве Међународне финансијске корпорације (ИФЦ)/Европске банке за обнову и развој (ЕБРД) за смештај радника (нпр. у односу на врсту пода, близину/даљину радника, одсуства дељења кревета, воде за пиће, прања, купатила итд.) треба да буде у добром стању за одржавање хигијене и за чишћење, како би се смањило ширење инфекције.

Треба извршити преглед метода рада и по потреби их променити, како би се смањила употреба заштитне опреме у случају да се залихе заштитне опреме смање, или да њена набавка постане мање доступна. На пример, системи за прскање воде у дробилицама и на гомилама расутог материјала, треба да буду у добром стању, камиони покривени, сузбијање воде на градилишту треба да буде појачано и ограничење брзине на путевима за транспорт треба да буде веће, како би се смањила потреба за респираторним (Н95) маскама за прашину.

План за непредвиђене ситуације

На свакој локацији подпројекта треба направити план за непредвиђене ситуације, како би се утврдиле процедуре које се морају поштовати у случају да се КОВИД19 појави на локацији. План за непредвиђене ситуације требало би да буде направљен у консултацији са националним и локалним здравственим установама, како би се обезбедило успостављање аранжмана за ефикасно сузбијање, негу и лечење радника који су заражени КОВИД-ом 19. План за непредвиђене ситуације такође треба да узме у обзир поступак у случају да се разболи значајан број радника, када ће приступ локацији и излазак са локације највероватније бити ограничени како би се избегло ширење заразе.

План за непредвиђене ситуације треба направити и саопштити радницима у следећим случајевима:

- Процедура које се односе на изолацију и тестирање радника (и оних са којима су били у контакту) који показују симптоме;
- Бриге о радницима и њиховог лечења, укључујући место и начин на који ће то бити обезбеђено;
- Обезбеђења одговарајућих залиха воде, хране, медицинског материјала и опреме за чишћење у случају избијања епидемије на локацији, нарочито уколико приступ локацији постане ограничен, или достављање залиха буде ограничено.
- Нарочито, у плану треба да буде наведено шта ће бити учињено уколико се неко разболи од КОВИД-а 19 на градилишту. План треба да садржи:
  - План за стављање особе у просторију или део зграде у коме ће бити изолована од осталих особа на радном месту, ограничавајући број људи који имају контакт са том особом, и ступање у контакт са локалним органом за здравство;
  - План за идентификацију особа које могу бити угрожене (на пример због већ постојећег стања као што су дијабетес, болести срца и плућа, или због старије животне доби), и начина подршке тих особа, без њиховог стигматизовања и дискриминације на радном месту; и
  - План за непредвиђене ситуације и аранжмане за наставак пословања уколико дође до избијања епидемије у суседној заједници.

Планови за непредвиђене ситуације би требало да узму у обзир аранжмане за складиштење и одлагање медицинског отпада, чији се обим и количина могу повећати, и који остају заразни неколико дана (у зависности од материјала).

Приликом комуницирања са радном снагом, њихове улоге и одговорности треба да буду јасно назначене, а треба нагласити и колико је важно за њихове колеге, локалне заједнице и њихове породице, да радници поступају у складу са плановима. Можда ће бити потребно уверити раднике да неће бити одмазде или дискриминације ако се самоизолирају због тога што се осећају болесно, као и обавестити их о постојећим аранжманима за компензацију или осигурање.

Горе наведене мере за ублажавање и спречавање ће се уговорно применити увођењем разматрања из Оквира управљања животном средином и социјалним окружењем (ESF) у стандардну тендерску документацију, кроз посебне услове, који ће обухватати неколико релевантних захтева за Извођача, укључујући:

- обезбеђење здравствене и безбедносне обуке за особље Извођача (која обухвата раднике на пројекту и сво особље које Извођач користи на лицу места, укључујући особље и остале запослене код извођача и подизвођача, и свако друго особље које помаже Извођачу у спровођењу пројектних активности)
- успостављање процеса на радном месту, који ће омогућити особљу Извођача да пријаве радне ситуације које нису безбедне или здраве
- давање особљу Извођача права да пријаве радне ситуације за које верују да нису безбедне или здраве, и да се уклоне из радне ситуације за коју имају разумно оправдање да верују да представља непосредну и озбиљну опасност по њихов живот или здравље (без санкционисања за пријављивање ове ситуације или уклањање из ње).
- креирање мера за избегавање или смањења на најмању могућу меру ширења епидемије, укључујући мере за избегавање или минимизирање преношења заразних болести које могу бити повезане са приливом привремене или сталне радне снаге која ради по уговору
- обезбеђивање лако доступног жалбеног механизма у условима повећане забринутости због небезбедних услова рада

Од Извођача ће се такође захтевати да редовно проверава најновије информације на сајту СЗО-а¹⁸.

6.5.16 Кумулативни утицаји

С обзиром да ће се већина радова изводити на постојећој инфраструктури и објектима, и да ће током пројекта бити подржане само реконструкције/санације мањег обима, не очекују се значајни кумулативни утицаји.

6.6 Ризици у оперативној фази

Тачне активности подпројеката тренутно нису дефинисане. Стога ће ризици у оперативној фази бити дефинисани у Процени утицаја на животну средину и социјално окружење (ЕСА) специфичној за локацију, када буду познате активности сваког подпројекта. Очекивани могући ризици могу обухватати:

Активности подпројеката могу утицати на саобраћај/безбедност на путевима. У случају да се активности на подпројекту изводе у близини насељених подручја, или подручја са интензивним саобраћајем, планови управљања саобраћајем биће припремљени у ЕСА процени, специфичној за локацију, са посебним мерама које обезбеђују сигурност свих учесника у саобраћају у оперативној фази. Планови са мерама за обезбеђење сигурности и добробити оближњих заједница и учесника у саобраћају током оперативне фазе, биће припремљени заједно са плановима за реаговање у

---

¹⁸ novel-coronavirus-2019/advice-for-public, water-sanitation-hygiene-and-waste-management-for-covid-19, infection-prevention-and-control-during-health-care-when-novel-coronavirus-(ncov)-infection-is-suspected-20200125, WHO-2019-nCoV-IPCPPE_use-2020.2-eng.pdf

хитним случајевима са процедурама за поступање у случају случајног цурења, изливања, емисија, пожара и других непредвиђених кризних догађаја. Мере могу обухватати:

- обезбеђење безбедних коридора и прелаза за кретање пешака,
- инсталацију сигурносних система (звучна и визуелна упозорења),
- увођење одморишта,
- усклађивање радног времена подпројекта са потребама локалног становништва, посебно на осетљивим местима као што су близина школа, болница, верских објеката итд.

Планови управљања саобраћајем биће координисани са општинама, као и са надлежним органима (саобраћајна полиција). На саобраћај/безбедност на путевима ће се такође утицати кроз напоре на подизању свести на нивоу заједнице.

Неправилно прикупљање и управљање чврстим отпадом може представљати претњу за квалитет земљишта и воде. Морају се узети у обзир следеће мере:

- Успостављање одговарајућих поступака управљања отпадом, укључујући одвајање отпада на уљни и опасни отпад, обичан комунални отпад и зелени отпад који може да се компостира
- Обезбеђивање довољног броја канти за сакупљање отпада на локацији и редовног прикупљања отпада
- Изоловање простора где се налазе канте за сакупљање отпада и обезбеђивање честих санитарних мера од стране овлашћених субјеката.

Такође, неправилно управљање опасним материјама могло би довести до цурења и изливања и загађења површинских и подземних вода. Предлажу се следеће мере:

- Направити акциони план за контролу цурења
- Обезбедити канте за отпад које су отпорне на цурење за сакупљање уљастог отпада, или за опрему са које може да капље уље
- Осигурати да се отпадом управља на адекватан начин.

Сексуално узнемиравање је могуће током изградње и рада, тако да Процедуре за управљање радном снагом (ПУРС) укључују мере за решавање таквих ризика. С обзиром да су закони који се односе на рад у Србији у складу са конвенцијама МОП-а и да се најчешће примењују, ове Процедуре, које су прихватљиве за Банку, биће припремљене, прегледане, одобрене и обелодањене пре процене. Процедуре ће садржати предлоге за превазилажење правних празнина између правног оквира Србије и захтева ESS2, заснованих на специфичним радовима који ће бити спровођени у оквиру пројекта. ПУРС ће бити део тендерске документације чинећи их обавезујућим за извођача.

6.7 Преглед општих мера заштите током реконструкције/санације инфраструктуре и објеката

Дати преглед мера има само информативни карактер, а коначан сет обавезних ублажавајућих мера ће бити дефинисан у Процени утицаја на животну средину и социјално окружење (ЕСА) која је специфична за локацију, и у Извештајима ЕСА (ЕСИА, ESMP, Контролне листе ESMP, Ревизије E&C) за одређени подпројекат или активност.

Табела 4. Сажетак кључних могућих утицаја изградње/реконструкције и предложене мере за њихово ублажавање

УТИЦАЈ	ПРЕДЛОЖЕНА МЕРА
Загађење земљишта, површинских и подземних вода	<ul style="list-style-type: none"> • Адекватно решити одвод атмосферских вода и других површинских вода, да би се спречило загађење земљишта, површинских и подземних вода • Отпадно уље одлагати у затворене посуде. Ако се отпадно уље не транспортује одмах по замени, обезбедити такав простор за привремено складиштење посуда, које омогућава спречавање цурења у околна подручја (секундарни систем за сузбијање цурења). Посуде/уље ће се одлагати/прерађивати на одобреним и лиценцираним локацијама за одлагање • Поступак замене уља у машинама, треба спровести на површинама које су за то предвиђене и поставити заштитне слојеве испод места где је могуће цурење. • Забрањено је одржавање возила на градилишту. Возила треба одржавати само у за то предвиђеним радионицама. • Дефинисати простор за привремено одлагање загађеног земљишта (ако дође до тога), као и услове за одлагање, како би се избегло загађење земљишта. Коначно одлагање треба да буде једино у објекту са лиценцом. • Забрањен је улаз возила у пловне путеве током изградње. Ако је потребно прећи пловне путеве у машинама на одређеним грађевинским тачкама, обавезна је изградња привремених одговарајућих прелаза на таквим тачкама, како би се избегао директан контакт машина са пловним путем.
Загађење ваздуха	<ul style="list-style-type: none"> • Користити и применити контролну опрему за спречавање загађења ваздуха. • Без рада машина у празном ходу у месту. • Не користити застарелу или неисправну опрему.
Емисије прашине, буке и вибрација	<ul style="list-style-type: none"> • Периодично влажење материјала и терена током изградње. • Извођач мора покрити камионе током транспорта. • Уградити заштиту на машине и грађевинску опрему. • Ограничити радно време (напр. до 18-19 х) у насељеним областима. • Забранити рад машина у неутралном положају. • Применити покретне структуре за заштиту од буке. • Привремена градилишта и места за паркинг треба поставити што је даље могуће од насеља. • Проверити евиденцију жалби у вези са жалбама које су везане за прашину, буку и вибрације.
Управљање отпадом	<ul style="list-style-type: none"> • Поставити контејнере на званична места за комунални, рециклажни и опасни отпад. • Обезбедити редовно сакупљање различитих токова отпада од стране компанија које је овластило ЈКП. • Забрањено је отворено сагоревање на локацији. • Осигурати да на локацији не постоји дуготрано складиштење отпадног материјала.
Ископавање / уклањање незагађеног земљишта и одлагање вишка земље	<p>Коначним пројектом морају се дефинисати локације за материјалне ровове, као и локације за одлагање вишка незагађеног земљишта. Локације и Коначни пројекат такође треба да садрже мере које би осигурале адекватно обнављање локација за одлагање.</p>
Кретање тешких машина и возила са	<ul style="list-style-type: none"> • Користити заобилазне путеве за возила која се користе у изградњи, да би се побољшало време путовања уз постојеће путеве.

материјалима и опремом дуж постојећих путева	<ul style="list-style-type: none"> • Обезбедити приоритетне путеве и транспортне траке за уношење и одношење материјала и опреме.
Могуће преношење заразних болести на локално становништво	Обезбедити редовне лекарске прегледе и лечење за раднике.
Радови на ископавању могу открити археолошка или друга значајна налазишта	Зауставите све радове на локацији у случају случајног открића и обавестите надлежне органе.
Радови на локацији могу оштетити, или трајно уништити вегетацију	<ul style="list-style-type: none"> • Обезбедити да не дође до оштећења вегетације на локацији. • У случају оштећења које се не може избећи, поново посадите исте биљне врсте на локацији. • Обезбедите визуелно исти изглед као пре почетка радова.
Здравље и безбедност заједнице	<ul style="list-style-type: none"> • Биће инсталирана сигнализација и примењене мере ублажавања за контролу неовлашћеног приступа, прекомерне буке и прашине, што ће бити обезбеђено кроз робустан план ублажавања и управљања у Проценама утицаја на животну средину и социјално окружење (ЕСА) за сваки подпројекат. • Ризици за заједницу који произилазе из неовлашћеног приступа градилиштима, биће спречени низом мера наведених у ЕСА, као што је дозвољавање приступа само овлашћеним лицима са информативним и упозоравајућим знаковима и оградама. • Планови управљања саобраћајем/безбедношћу на путевима, са мерама за обезбеђење безбедности и добробити оближњих заједница и учесника у саобраћају током изградње и током оперативне фазе, биће припремљени заједно са Плановима за реаговање у хитним случајевима са процедурама за реаговање на случајно цурење, изливање, емисије, пожаре и друге непредвиђене кризне догађаје. • Пројекат ће обухватити мере за решавање ризика од сексуалног узнемиравања. • Сви релевантни подпројекти садржаће принцип универзалног приступа.
Принудно расељавање	<ul style="list-style-type: none"> • Оквир политике расељавања (РПФ) је припремљен у складу са Законом о експропријацији и ESS5 Светске банке. • Ако се процедуром провере утврди да је ESS5 релевантан, за сваки одговарајући подпројекат, биће направљен Акциони план расељавања (РАП) за сваку локацију.

7 УПРАВЉАЊЕ РИЗИЦИМА ПО ЖИВОТНУ СРЕДИНУ И СОЦИЈАЛНО ОКРУЖЕЊЕ

7.1 Класификација ризика према Светској банци

Светска банка класификује све пројекте у једну од следећих група, и то на пројекте са:

- Високим ризиком
- Знатним ризиком
- Умереним ризиком
- Ниским ризиком.

Да би се одредила одговарајућа класификација ризика, следећа питања ће бити узета у обзир:

- Врста, локација, осетљивост и обим пројекта,
- Природа и величина могућих еколошких и друштвених ризика и утицаја, као и
- Способност и посвећеност Зајмопримца (укључујући и било коју другу агенцију одговорну за примену пројекта), да управља еколошким и социјалним ризицима и утицајима на начин који је у складу са ESS-ом.
- Друге области ризика које могу бити важне за спровођење мера ублажавања ЕС-а и исходе.

Друге области ризика такође могу бити релевантне за спровођење мера, као и за резултате мера за ублажавање утицаја на животну средину и друштво, у зависности од конкретног пројекта и контекста. То може укључивати правни и институционални оквир и његову примену и јачину надзора, природу ублажавања и предложену технологију, управљачке структуре и законодавство, као и разматрања везана за стабилност, сукоб или безбедност.

Свеукупну класификацију ризика по животну средину и социјално окружење, Светска банка класификује као „умерену“. Услед тога, овај пројекат не може финансирати активности чија је индивидуална оцена ризика већа од умерене.

Свака активност која ће бити финансирана у оквиру Пројекта (која ће тек бити идентификована) биће проверена према критеријумима прихватљивости и захтевима политике ESF -а коришћењем информација из Упитника о скринингу животне средине и социјалног окружења из Поглавља 7.3.1.

С обзиром да ће Пројекат обухватити неколико мањих подпројеката, захтеви Светске банке укључују обавезну проверу адекватности локалних захтева у односу на животну средину и социјално окружење, који су релевантни за подпројекте, као и процену способности Зајмопримца да управља еколошким и друштвеним ризицима и утицајима таквих подпројеката, а нарочито способност зајмопримца да

- обавља проверу животне средине и социјалног окружења за подпројекте;
- обезбеди неопходну стручност за спровођење Процене утицаја на животну средину и социјално окружење;
- прегледа налазе Процене утицаја на животну средину и социјално окружење за појединачне подпројекте;
- спроводи мере ублажавања; и

- прати утицај на животну средину и социјално окружење током спровођења пројекта. Ако је неопходно, пројекат може предвидети мере за јачање капацитета Зајмопримца.

Зајмопримац је у обавези да изврши одговарајућу процену утицаја на животну средину и социјално окружење за подпројекте и да припреми и спроведе такве подпројекте као што следи:

- Подпројекти високог ризика и знатног ризика у складу са Стандардима заштите животне средине и социјалног окружења (ESSc¹⁹);
- Подпројекти умереног и ниског ризика, у складу са локалним законодавством и захтевима ESS-а, које Банка сматра релевантним за такве подпројекте.

У случају да се ранг ризика одређеног пројекта повећа, Зајмопримац је дужан да примени релевантне захтеве у складу са ESS-ом, према договору са Банком.

У случају признавања Повезаних објеката, Политика утицаја на животну средину и социјално окружење Светске банке за Финансирање инвестиционих пројеката захтева примену ESS-а и на ове објекте. Повезани објекти ће испунити захтеве ESS-а, у мери у којој Зајмопримац има контролу или утицај на такве Повезане објекте.

7.2 Процена и управљање еколошким и социјалним ризицима и утицајима

Да би се одговорило на могуће ризике и утицаје пројекта LIID, развијени су следећи инструменти за управљање ризиком:

- Овај Оквир управљања заштитом животне средине и социјалним окружењем (ESMF)
- План ангажовања заинтересованих страна на нивоу пројекта (ПСЕП)
- Процедуре за управљање радном снагом (ПУРС)
- Оквир политике расељавања (РПФ).

Овај ESMF обезбеђује контролне листе које помажу у одређивању нивоа ризика активности и дефинише где и када се морају израдити посебне Процене утицаја на животну средину и социјално окружење (ЕСИА), Планови управљања заштитом животне средине и социјалним окружењем (ESMP) или Контролне ESMP листе у складу са ESS-овима, Општим ЕХС смерницама Групације Светске банке као и националним законодавством.

---

¹⁹ Неће бити финансирани у оквиру пројекта LIID.

7.3 Процена утицаја на животну средину и социјално окружење / Скрининг, преглед и одобрење

Према захтевима Светске банке, мора се спровести одговарајућа процена животне средине и друштва свих подпројеката, у складу са националним законодавством и релевантним захтевима ESS стандарда. Сваки подпројекат и његове активности морају бити подвргнути процени утицаја на животну средину и социјално окружење у складу са овим ESMF-ом, а стога и са ESF-ом који интегрише активности ангажовања заинтересованих страна, укључујући консултације и повратне информације.

Одговорност је на МГСИ/ЈИП-у који ће осигурати да управљање животном средином и социјалним окружењем буде саставни део планирања, пројектовања, имплементације, рада и одржавања подпројеката. МГСИ/ЈИП ће вршити надзор, пратити и извештавати о учинцима у области утицаја на животну средину и социјално окружење, усклађености са националним законодавством и са ESF-ом у оквиру сваког подпројекта, како би се осигурала ефикасна примена мера дефинисаних у инструментима управљања специфичним за локацију, укључујући ESMF.

Процена Утицаја на животну средину и социјално окружење ће следити процес од 5 корака како би се идентификовали ризици повезани са конкретним подпројектима, извршио скрининг сваке високоризичне активности, идентификовали могући утицаји и дефинисале мере чији је циљ спречавање или свођење негативних утицаја на најмању могућу меру и одређивање врсте инструмента за управљање који је потребан за испуњење стандарда пројекта:

- I. Скрининг подпројекта и класификација ризика
- II. Припрема подпројекта
- III. Припрема и обелодањивање ЕСИА, ESMP, ESMP контролних листа и јавна расправа
- IV. Интеграција Плана управљања заштитом животне средине и социјалним окружењем (ESMP) и ESMP контролне листе у тендерску документацију
- V. Имплементација, надзор пројекта, мониторинг и извештавање.

7.3.1 Скрининг подпројекта и класификација ризика (Корак 1)

За почетни преглед сваког подпројекта креиран је Упитник о скринингу животне средине и социјалног окружења. Попуњаваће га МГСИ/ЈИП стручњак за животну средину и стручњак за социјално окружење, а МГСИ/ЈИП га доставља заједно са E&C извештајем о скринингу Светској банци, заједно са предложеном одлуком о категорији подпројекта/активности. Тим Светске банке ће задржати надзор над процесом током трајања имплементације пројекта.

Упитник о скринингу животне средине и социјалног окружења се састоји од четири дела:

- 1) Административни и институционални подаци: обухватају наративни део који карактерише пројекат, укључујући административне и институционалне податке и кратак опис техничких садржаја пројекта, као и локацију подпројекта. Овај део може садржати до две странице текста. Анекси за све додатне информације могу се допунити уколико је потребно.
- 2) Критеријуми прихватљивости пројекта: укључују питања која би требало да помогну при утврђивању подобности предметног пројекта за финансирање.
- 3) Основне информације о предложеном подпројекту, и

- 4) Подаци о пројекту који су релевантни за утицаје и ризике: обухватају низ питања о потенцијалним штетним утицајима на животну средину и социјално окружење који покривају све ESS 1-10, са два могућа одговора: „да“ или „не“.

Образац упитника о скринингу животне средине дат је у следећој табели:

Назив Пројекта / подпројекта:		
Основне информације о предложеном пројекту и активностима (опишите главне карактеристике)		
ИФ идентификација пројекта:		
Локација подпројекта/активности:		
Контакт имејл адреса одговорног лица на локацији за пружање релевантних информација:		
КРИТЕРИЈУМИ ПРИХВАТЉИВОСТИ ПРОЈЕКТА	ДА	НЕ
Да ли је за предложену активност потребна ПУНА процена утицаја на животну средину према српском Закону о процени утицаја на животну средину (списак пројеката за које је обавезна пуна процена утицаја на животну средину /о томе се доноси одлука)? (Сам захтев за израдом процене утицаја на животну средину не класификује активност као високоризичну)		
Да ли постојеће предузеће треба да поштује посебне прописе Србије из области заштите животне средине, који се односе на емисије у ваздух, коришћење вода или испуштање отпадних вода и управљање чврстим отпадом?		
Да ли постојеће предузеће води рачуна о релевантним перформансама из области заштите животне средине и социјалног окружења за повезане објекте (ако је применљиво)? Ако је могуће, објасните одговор		
Да ли су озбиљни штетни кумулативни или прекогранични утицаји :		
Х: Очекивани?		
С: Очекивани, али су мање озбиљни и лакше их је избећи или ублажити?		
М: Нису очекивани? Утицај пројекта је специфичан за одређену локацију и није вероватно да ће ићи даље од области коју обухвата пројекат?		
Л: Минимални или занемарљиви?		

Да ли је вероватно да ће подручје бити угрожено?		
X: Осетљиви и вредни екосистеми и станишта? Законски заштићена и међународно призната подручја високе вредности биодиверзитета? Земља или права интелектуалне својине или права других угрожених мањина? Интензивно или сложено расељавање? Утицаји на културно наслеђе? Густо насељена урбана подручја? Историја немира у областима или сектору Пројекта? Значајна забринутост у вези са активностима снага безбедности? Признато као регионално или национално културно наслеђе?		
C: Питања попут горе наведених су релевантна, али у мањој мери?		
M: Подручје се налази даље од еколошки или социјално осетљивих подручја		
Реверзибилност ризика и утицаја Пројекта. Да ли су ризик и утицаји Пројекта на социјално окружење и животну средину:		
X: Дугорочни, трајни и неповратни?		
C: Углавном привремени, предвидљиви и/или реверзибилни?		
M: Предвидљиви и очекује се да ће бити привремени и/или реверзибилни?		
L: Минимални или занемарљиви?		
КРИТЕРИЈУМИ		
Да ли ће активност обухватити потрошњу, коришћење или складиштење опасних материја који су нелегални или су забрањени у ЕУ?		
Да ли је локално становништво или било која невладина организација изразила забринутост због еколошких аспеката предложене активности или изразила противљење?		
Да ли постоји неки други аспект активности који би - нормалним радом или под посебним условима - изазвао ризик или имао утицај на животну средину, становништво или би се могао сматрати сметњом?		

Образац упитника о скринингу социјалног окружења дат је у следећој табели:

ОБРАЗАЦ ЗА СКРИНИНГ СОЦИЈАЛНОГ ОКРУЖЕЊА И ОКИДАЧИ ЗА ПОДКОМПОНЕНТЕ		
Скрининг индикатори који се односе на откуп Земљишта, имовину и приступ ресурсима	ДА	НЕ
Које су размере географског подручја или популације на које Пројекат негативно утиче?:		

<p>X: Велике до веома велике?</p> <p>C: Средње до велике?</p> <p>M: Мале? Лоциране даље од еколошки или социјално осетљивих подручја?</p> <p>L: Минималне или занемарљиве?</p>		
<p>Да ли имплементација Пројекта захтева куповину (приватног) земљишта (привремено или трајно)? Ако захтева, наведите област.</p>		
<p>Да ли је у примени пројекта предвиђено коришћење земљишта које је тренутно заузето, или се редовно користи у производне сврхе (нпр. баштованство, пољопривреда, пашњаци, локације за риболов, шуме)? Ако је предвиђено, наведите тренутну употребу земљишта</p>		
<p>Наведите број особа погођених расељавањем из економских разлога? (ако у овој фази тај број није познат, наведите његову најбољу процену и објасните на чему се та процена заснива)</p>		
<p>Да ли подпројекат захтева физичко расељавање појединаца, породица или предузећа? Наведите број особа погођених расељавањем из економских разлога? (ако у овој фази тај број није познат, наведите његову најбољу процену и објасните на чему се та процена заснива)</p>		
<p>Да ли ће резултат имплементације подпројекта бити привремен или трајни губитак усева, воћака или инфраструктуре домаћинстава? (ако у овој фази то није познато, наведите најбољу процену и објасните на чему се та процена заснива)</p>		
<p>Да ли ће имплементација подпројекта резултирати нехотичним ограничењем приступа људи званично одређеним парковима и заштићеним подручјима?</p>		
<p>Да ли ће имплементација подпројекта имати негативан утицај на рањиве појединце или групе? (Молимо наведите који су покретачи рањивости, какав негативан утицај би они имали, или да ли би се рањивост погоршала? Наведите или процените број особа/група и њихове квалификационе карактеристике.</p>		
<p>Да ли ће имплементација подпројекта имати негативан утицај на неформалне продавнице, трговце или било коју номадску врсту комерцијалне активности</p>		
<p>Здравље и безбедност заједнице.</p> <p>Колика је вероватноћа да ће подпројекат утицати на здравље људи и/или животну средину (због несрећа, одлагања токсичног отпада итд.):</p>		
<p>X: Велика?</p>		

C: Средња до мале?		
M: Мала?		
L: Минимална или занемарљива?		
Скала ризика и утицаја.		
Колико је велико географско подручје или популација на које Пројекат утиче?		
X: Велико до врло велико		
C: Средње до велико		
M: Мало		
L: Минимално или занемарљиво		

Образац проверио	
Стручњак за животну средину и стручњак за социјално окружење Јединице за имплементацију пројекта (ЈИП)	
Категорија пројекта: X C M L	
Датум	
Име	
Функција	
Потпис	

Образац проверио	
Директор Јединице за имплементацију пројекта (ЈИП)	
Категорија пројекта: X C M L	
Датум	
Име	
Функција	
Потпис	

КРИТЕРИЈУМИ ПРИХВАТЉИВОСТИ

Пројекти са високим и знатним ризиком, како је дефинисано у Политикама утицаја на животну средину и социјално окружење Светске банке (Е&С), неће бити прихватљиви за финансирање, укључујући:

- Изградњу значајних нових железничких линија (нових праваца);
- Изградњу мањих нових саобраћајних путева као што су заобилазнице, спојни путеви и слично, у осетљивим и вредним природним подручјима, које би изазвале уситњавање станишта;
- Други пројекти који имају значајан штетан утицај на осетљива и вредна природна подручја.

Након прегледа Упитника о скринингу животне средине (ESSQ), скрининг ће резултирати класификацијом пројекта у једну од следећих категорија:

Категорија	Ниво ризика	Одлука
1	Низак ризик - занемарљиви утицаји на животну средину и социјално окружење/ процена утицаја на животну средину није потребна)	Испуњава услове за финансирање. Нису потребне додатне процене животне средине и социјалног окружења.
2	Умерени ризик - очекује се да ће утицајима на животну средину и социјално окружење моћи да се управља, да ће их бити лако предвидети, да ће бити привремени и локални	Испуњава услове за финансирање. МГСИ/ЈИП је одговоран за креирање контролне ESMP листе, или ESMP плана. Консултације су обавезне.
3	Знатан ризик - могу се очекивати знатни и штетни утицаји на здравље људи и животну средину, али се величина утицаја не може утврдити у фази идентификације пројекта	Не испуњава услове за финансирање.
4	Висок ризик- могу се очекивати веома значајни, разноврсни и/или дугорочни штетни утицаји на здравље људи и животну средину. Може се очекивати да је величина ових утицаја таква, да може утицати и на шире подручје од локација подпројекта. Мере за ублажавање таквих утицаја на животну средину могле би бити сложене и скупе.	Не испуњава услове за финансирање.
5	Текући и/или завршени радови, укључујући финансирање наставка радова	Ово такође подлеже оцени ризика. Категорија ризика и испуњавање услова за финансирање ће бити утврђени на основу ревизије животне средине и социјалног окружења, коју је потребно извршити.

Графички преглед процеса ЕСА потпројекта дат је у приказу 1.

7.3.2 Припрема подпројекта (Корак 2)

МГСИ/ЈИП припрема неопходну документацију за имплементацију подпројекта, укључујући техничку документацију (то обухвата пројектна решења која узимају у обзир климатске услове, изградњу капацитета и уградњу превентивних система) за подпројекат који ће се финансирати, технички опис подпројекта, дозволе и одобрења издате од стране надлежних органа у вези са спровођењем подпројекта као и временски распоред радова.

7.3.3 Припрема и обелодањивање ЕСИА, ESMP и ESMP контролних листа и јавна расправе (Корак 3)

На основу процеса скрининга и налаза, ESMP специфичан за локацију, или контролна ESMP листа (за подпројекте „Умереног ризика“), на основу описа и обима подпројекта (тј. Контролне ESMP листе за санацију; ESMP-а за грађевинске мере) треба да се припреме за сваки појединачни подпројекат пре поступка лицитирања, од стране стручњака за животну средину и јавне комуникације, стручњака за социјално и грађанско ангажовање у МГСИ/ЈИП, и подлежу прегледу и

одобрењу од стране Светске банке. За сложеније подпројекте који би могли имати знатне утицаје на животну средину и социјално окружење, биће припремљен План управљања заштитом животне средине и социјалног окружења (ESMP), са циљем да се идентификују, оцене и спрече потенцијални ризици и утицаји на животну средину и социјално окружење. Мере ублажавања идентификованих утицаја и ризика биће уграђене у ESMP. Сврха ESMP-а је да предвиди потенцијалне последице и побољша еколошке и социјалне аспекте подпројеката свођењем на најмању могућу меру, ублажавањем или компензацијом негативних ефеката. Једноставније контролне листе за План управљања заштитом животне средине и социјалним окружењем, биће коришћен за подпројекте за које је мало вероватно да ће изазвати значајне последице по животну средину и социјално окружење, и који су типични за мале инвестиције у изградњу и обнову/пренамену/санацију.

Извештај о Процени утицаја на животну средину и социјално окружење (ЕСИА) припремају спољни консултанци, који ће бити ангажовани у оквиру Пројекта, коришћењем обрасца Пројектног задатка за израду извештаја ЕСИА.

Контролна листа ЕСИА, ESMP и ESMP биће јавно објављена и биће спроведене јавне расправе. Документи ће бити објављени на веб странама МГСИ/ЈИП-а и веб странама локалних самоуправа. МГСИ/ЈИП је одговоран за организацију обелодањивања предметних докумената, за објаву позива на јавне расправе у медијима и на локалном нивоу општина, за припрему и извођење презентације подпројеката и њихових еколошких и социјалних аспеката у складу са Планом ангажовања заинтересованих страна (СЕП) на нивоу пројекта. Уз документе, биће објављен и позив за јавну расправу (е-формат и штампани медији), а заинтересовани ће бити позвани да доставе коментаре електронским путем и у писаној форми у јасно дефинисаном року (најмање две недеље). Штампани примерци биће доступни у просторијама МГСИ/ЈИП-а, и на другим локацијама које се сматрају релевантним. До краја периода обелодањивања биће спроведени састанци у вези са јавним расправама које се односе на ЕСА, који позивају заинтересоване стране и ширу јавност да проактивно учествују. При планирању и организацији састанака у вези јавне расправе, водиће се рачуна о националним правилима и препорукама СЗО-а о КОВИД-у 19. Ако мере у вези са пандемијом КОВИД19 не дозвољавају класичне јавне расправе, требало би да буду организоване виртуелне јавне расправе, на којима се обелодањује предметни документ и спроводи низ активности како би се осигурало мобилисање јавности (јавни позив за коментаре објављен путем новина, телевизије, радија, друштвене мреже; снимање или пренос презентације уживо итд.). Јавна расправа у вези Контролних листа ESMP, биће договорена у каснијој фази са Светском банком.

Сви коментари и питања ће бити обрађени и заједно са повратним информацијама укључени у коначну верзију Процене утицаја на животну средину (ЕА, што значи ЕСИА, ESMP, контролна листа ESMP) и унети у записник са састанка. Обелодањивање и консултације ће се управљати према ПСЕП плану пројекта и наредним Плановима ангажовања заинтересованих страна (СЕП), и размотриће потенцијална ограничења класичног ангажмана због пандемије КОВИД-19.

7.3.4 Интеграција Плана управљања заштитом животне средине и социјалним окружењем ESMP и ESMP Контролне листе у тендерској документацији (Корак 4)

Извештаји о Процени животне средине ЕА (ЕСИА, ESMP, ESMP контролна листа) ће бити припремљени пре лицитирања за радове, а ЦФУ ће бити одговорна за интеграцију коначне верзије ЕА Извештаја у тендерску документацију за одабране подпројекте и у уговоре за њихово извршење,

који ће бити потписани са одабраним извођачима радова. Уговорни споразуми намећу обавезу Извођачу да се придржава захтева наведених у ЕА. Извођачи ће морати да докажу да су све мере ублажавања узете у обзир, како би се осигурала примена подпројекта на начин који је прихватљив за животну средину и социјално окружење.

Стандардни тендерски документи Светске банке за јавну набавку радова, који су ажурирани у јануару и октобру 2017. и ревидирани у јулу 2019. и додатно ажурирани у јануару 2020. године, већ садрже клаузуле за побољшање еколошких, социјалних, здравствених и безбедносних перформанси.

7.3.5 Имплементација, надзор пројекта, мониторинг и извештавање

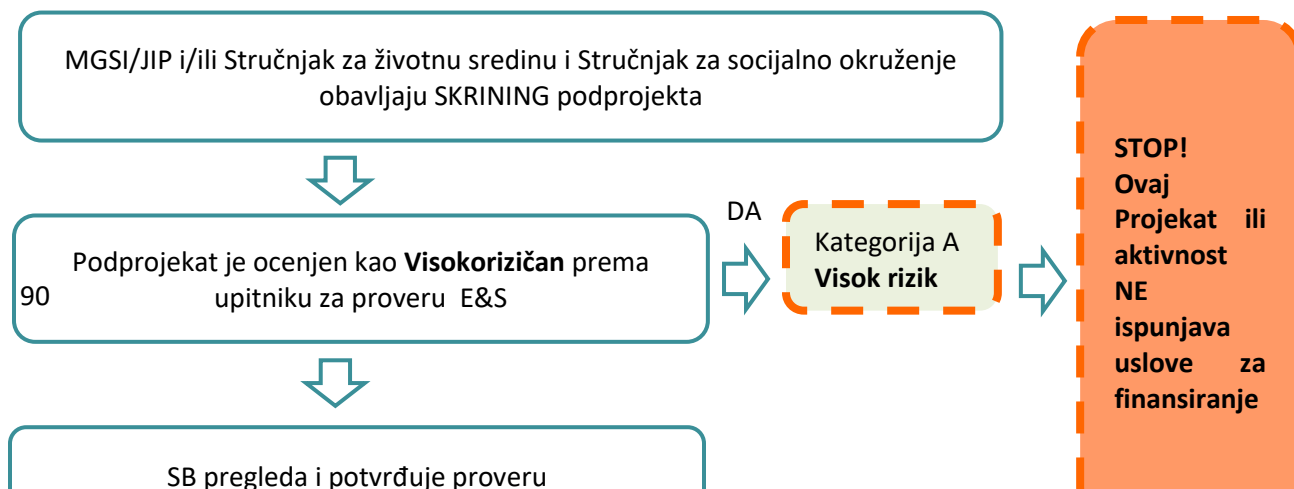
Спровођење мера ублажавања и мониторинга животне средине и друштва обавеза је Извођача у складу са ЕСИА, ESMP-ом и ESMP Контролном листом. Инжењер за надзор (у складу са Стандардним условима уговора (нпр. Жута књига ФИДИЦ-а и Црвена књига ФИДИЦ-а или Хармонизовано издање МДБХ-а (розе књига) и (и) стручњаци ЈИП -а), поред других рутинских активности, надгледаће еколошке и социјалне перформансе Извођача и провериће усклађеност са Е&С инструментима. Општу одговорност за имплементацију и усклађеност има МГСИ. ЈИП (стручњак за заштиту животне средине и јавне комуникације, и стручњак за социјални и грађански ангажман) извештаваће о имплементацији ЕСА и усклађености Е&С (ESF, национална регулатива и ЕХСГ)) са СБ у Извештају о напретку, док ће извештавање о имплементацији ЕСА-а у подпројекату бити квартално, осим ако се постигне другачији договор са стручњацима Светске банке за Е&С.

Дијаграм процеса ЕСА -е дат је у Приказу 1.

7.3.6 Ревизија Животне средине и социјалног окружења за већ започете АКТИВНОСТИ

За пројекте које Светска банка намерава да финансира као наредну фазу радова, тамо где је изградња у претходним фазама завршена, биће спроведена процена усклађености са ESF, ESS, ЕХС Смерницама Светске банке, националним законодавством и добром праксом. Пројектни задатак Ревизије Е&С припрема ЈИП, а одобрава СБ. Уколико је одобрена, ревизију може интерно обавити особље ЈИП -а, а у недостатку таквог договора, ЈИП ће ангажовати независно треће лице. Извештајем о ревизији се идентификују подручја великих неусклађености са захтевом ESF-а и предлажу релевантне корективне мере, било кроз развој инструмената за управљање корективним мерама, или кроз појединачне радње. ЕСА извештаји који су припремљени за започете пројекте, биће прегледани и ревидирани у делу који финансира Светска банка и биће процењено да ли је ЕСА у складу са захтевима ESF-а.

Приказ 1. Дијаграм процеса Процене утицаја на животну средину и социјално окружење (ЕСА)

NE

Podprojekat ispunjava uslove za finansiranje

MGSI/JIP, Stručnjak za životnu sredinu i Stručnjak za socijalno okruženje vrše KATEGORIZACIJU podprojekta

STOP!

Projekat ili aktivnost NE ispunjava uslove za finansiranje

7.4 План управљања заштитом животне средине и социјалним окружењем (ESMP)

Инфраструктурна улагања у оквиру Компоненте 1, подкомпонента 1.1. Озелењавање инфраструктуре, предвиђају финансирање следећих врста пројеката: санација и побољшање локалних путева за укључивање бицикличких стаза, затварање локалних путева и њихова трансформација у пешачке зоне и зелене јавне површине, прелазак са јавног превоза на дизел на јавни превоз на природни гас, или на електрична возила, замена старе јавне расвете ЕЕ сијалицама итд.

Обим и тачне локације ових интервенција тек треба утврдити, али је предвиђено да се сви радови изводе у оквиру постојећих инфраструктурних објеката (уз могућност мањег проширења које може резултирати откупом земљишта).

Биће припремљени Планови управљања заштитом животне средине и социјалним окружењем (ESMP), и обухватаће утицај на специфичну локацију и мере ублажавања. Одредбе ESMP-а биће укључене у тендерску документацију и уговор Извођача за сваки подпројекат.

У Плану управљања заштитом животне средине и социјалним окружењем (ESMP) за све подпројекте, биће идентификовани принципи, приступ, процедуре и методе које ће се користити за контролу и минимизацију утицаја свих грађевинских активности и шире, на животну средину и друштво, у оперативној фази одговарајућих инвестиција.

ESMP је план имплементације који показује које ће препоруке и алтернативе извештаја ЕСА заиста бити усвојене и имплементирани. Он ће осигурати укључивање релевантних фактора животне средине у целокупни дизајн пројекта и идентификоваће везе са другим политикама заштите које се односе на пројекат.

ESMP треба да нагласи мере ублажавања, мониторинга и административне мере, које треба предузети током имплементације пројекта како би се избегли или елиминисали негативни утицаји на животну средину, а такође може представљати ефикасан начин сумирања активности које су потребне за постизање ефикасног ублажавања негативних утицаја на животну средину.

ESMP идентификује изводљиве и исплативе мере, које могу свести потенцијално значајне штетне утицаје на животну средину на прихватљиве нивое.

Предложени садржај ESMP-а треба да обухвата:

- Резиме пословног плана
- Опис пројекта
- Правни и административни оквир и оквир политика
- Основне услове процењене током испитивања трасе
- Резиме предвиђених негативних утицаја на животну средину и социјално окружење везаних за пројекат у следећим фазама:
  - фаза пројектовања/припреме
  - фаза изградње
  - оперативна фаза
- Опис мера ублажавања и план имплементације за:
  - фазу пројектовања/припреме
  - фазу изградње
  - оперативну фазу
- Опис активности мониторинга и план
- Институционални аранжмани и процедуре извештавања
- Ангажовање заинтересованих страна – обелодањивање информација, јавне расправе и учешће.

Одлука зајмопримца да настави са пројектом и одлука Банке да га подржи, делимично су засноване на очекивању да ће ESMP бити успешно извршен. Сходно томе, Банка очекује да ће план бити специфичан у опису појединачних мера ублажавања и мониторинга и додели институционалних

одговорности, те да мора бити интегрисан у свеукупно планирање, дизајн, буџет и имплементацију пројекта. Таква интеграција се постиже успостављањем ESMP-а у оквиру пројекта, чиме план добија финансирање и надзор заједно са осталим компонентама.

ESMP документ ће осигурати да мере за ублажавање утицаја на животну средину и њихов мониторинг у пракси, постану правна одговорност Јединице за имплементацију пројекта, која ће бити успостављена у оквиру Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре.

7.4.1 План управљања отпадом

Очекивана природа поднешених пројеката за које се очекује да ће се финансирати у оквиру пројекта, међу осталим питањима везаних за пројекат, питање стварања отпада ће бити неизбежно за већину потпројеката. Због тога ће управљање отпадом морати да буде разрађено у документима ESMP-а, а извођачи радова на потпројектима морају да развију планове управљања отпадом (ПУО) као део својих сопствених планова имплементације који се односе на специфичну локацију.

ПУО треба да садржи следеће:

- Документацију о отпаду који производи компанија²⁰ (порекло, врста отпада, класификациони списак отпада, састав, запремина),
- Мере које треба предузети да се ограничи стварање отпада, посебно у случају опасног отпада,
- Одвајање отпада, посебно одвајање опасног отпада од других врста отпада и од отпада које се можw рециклирати
- Практику одлагања отпада,
- Методе третмана и/или одлагања отпада.

7.4.2 План управљања заштите здравља и безбедности на раду (БЗР план)

Извођач ће морати да припреми БЗР план за успостављање и одржавање ефикасног система управљања заштитом здравља и безбедношћу. Кроз план ће се обавезати да ће применити структурирани приступ здрављу и безбедности на радном месту како би постигао доследно висок стандард безбедносних перформанси.

Овај план ће помоћи извођачу у испуњавању његових обавеза у складу са законима о здрављу и заштити на раду. Овај план се примјењује на све уговорене раднике и на друге особе у које се излажу некој врсти ризика на радним местима.

---

²⁰ Српски Правилник о категоријама отпада дефинише листу категорија отпада према делатностима у којима настаје и тумачиће се уз са релевантне смернице ESS Светске банке и EHS Светске банке (опште и секторске).

7.4.3 План управљања саобраћајем

Извођач ће бити одговоран за израду Плана управљања саобраћајем који укључује захтеве и мере за безбедно кретање возила, покретних погона и пешака унутар, кроз и око локација.

7.4.4 Општи ESMP (План управљања заштитом животне средине и социјалним окружењем)

Општи ESMP (узорак) је припремљен за потребе овог ESMF -а и дат је у Анексу 6 овог ESMF –а и допуњен је Узорком плана ублажавања и Узорком плана мониторинга у Анексу 7. Општи ESMP пружа мере ублажавања и прати ланац вредности за грађевинске радове. Осим тога, треба поштовати националне захтеве у вези са проценом EIA.

Одредбе ESMP-а ће бити интегрисане у тендерску документацију за одговарајуће потпројекте и биће приложене уговору и разматране у спецификацијама и трошковницима.

Од понуђача ће се захтевати да у својим финансијским понудама буџетирају трошкове захтева ESMP -а и да их се придржавају током спровођења пројектних активности. Спецификације које осигуравају ефикасно спровођење критеријума заштите животне средине, друштвених, здравствених и безбедносних услова од стране изабраног понуђача укључиваће обавезу да обавесте представнике заједница и МГСИ/ЈИП о свим инцидентима који укључују чланове заједнице, свим значајним несрећама и догађајима који укључују запослене на уговору и хонорарно итд.

Шаблон ESMP документа - И и ИИ део (Табела - План ублажавања и Табела - План праћења) приложен је као Анекс 7 овог ESMF документа.

7.4.5 ESMP контролна листа

ESMP контролна листа или ESMP ће бити припремљени за потпројекте окатегорисане као “пројекти умереног ризика” коришћењем шаблона датих у одговарајућим анексима - ESMP / Анекси 6 и 7, Образац контролне листе ESMP -а / Анекс 8.

ESMP контролна листа ће имати следећи садржај:

- Описни део - специфичности потпројеката у смислу физичке локације, институционалних и законодавних аспеката, опис пројекта, који укључује потребу за програмом изградње капацитета и опис јавног процеса дијалога.
- Еколошки и друштвени скрининг - једноставан ДА/НЕ формат пропраћен мерама ублажавања за било коју врсту активности.
- Мониторинг план - за активности током имплементације пројекта, у истом формату који се захтева за стандардне Планове ублажавања негативних утицаја на животну средину светске банке.

Еколошки и друштвени скрининг и мониторинг план биће укључени као тендерска документација за извођаче.

Кораци које треба следити приликом припреме контролне листе ESMP -а наведени су у наставку текста:

Општа фаза идентификације и фаза опсега. Идентификовање активности потпројеката и спровођење еколошког и друштвеног скрининга као и идентификација главних потенцијалних штетних утицаја на здравље људи и животне средине. У овој фази се саставља ESMP контролна листа.

Фаза детаљног пројектовања и фаза тендера, укључујући спецификације и обрачунае за појединачне активности интегрисањем потреба за унапређење животне средине у табеларни формат. Ова фаза такође укључује тендер и додељивање уговора за радове. Поред тога у овој фази се коначно дефинишу уговорне обавезе извођача у области заштите животне средине као и мере које треба предузети током процеса изградње/рехабилитације/поправке. Контролну листу ESMP -а треба јавно објавити у време трајања фазе тендера.

Фаза имплементације. Током фазе имплементације, надзорни инжењер проверава усклађеност животне средине и друге квалитативне критеријуме на одговарајућој локацији. Мере ублажавања у еколошком и друштвеном скринингу и плану мониторинга основа су за проверу усклађености капацитета извођача са потребним уредбама о животној средини.

За сваки потпројекат за који се испостави да спада у категорију "пројекат умереног ризика", одредбе контролне листе ESMP-а ће бити део пројектне документације и биће укључене у уговоре за одабране потпројекте, како у спецификацијама, тако и у трошковницима.

Односно, од извођача ће се тражити да у своје финансијске понуде укључе трошкове из захтева ESMP контролне листе и да их се придржавају током спровођења пројектних активности.

7.4.6 Мониторинг и извештавање

Потпројекти категоризовани као "пројекти високог и значајног ризика" неће бити финансирани.

За потпројекте класификоване као "пројекти умереног ризик" мониторинг заштитних мера које спроводи извођач са циљем што квалитетније заштите, надзорни инжењер ће радити по плану мониторинга контролне листе ESMP-а, посебно развијене и прилагођене за специфичну локацију, дефинишући јасне мере ублажавања као и мониторинг који могу бити укључени у уговоре о радовима, који одражавају стање еколошке праксе на радној локацији и које надзорник може посматрати/мерити/квантификовати/верификовати током радова. План мониторинга ће се ажурирати и ревидирати током процеса пројектовања како би практично окарактерисао кључне критеријуме праћења који се могу проверити током и након радова ради осигурања усклађености и напослетку и накнаде извођача. Супервизија имплементације потпројекта није ограничена само на мониторинг план, већ се спроводи на свим мерама које су дефинисане у ЕСА.

Потребно је развити погодан план еколошког и друштвеног надзора са циљем да се осигура успешна имплементација ESMF -а на нивоу целог пројекта који ће бити презентован Светској банци. Тим за социјалну и животну средину са седиштем у МГСИ/ЈИП биће одговоран за свеукупно праћење имплементације ESMF-а све до затварања пројекта као и у време транзиције управљања ка именованом органу.

Прихватљив извештај о мониторингу од стране извођача радова или надзорног инжењера ће бити услов за пуну исплату уговорене накнаде, исто као и технички критеријуми квалитета или испитивања о квалитету. Да би се обезбедио извештај о степеном утицају на извођачеве еколошке перформансе, одговарајућа клаузула ће бити унета у уговоре о радовима, прецизирајући казне у случају непоштовања уговорних еколошких и социјалних одредби, нпр. у облику задржавања одређеног дела плаћања, чија величина зависи од озбиљности кршења уговора. У екстремним случајевима, раскид уговора биће увезан у уговор.

МГСИ/ЈИП би редовно извештавао Светску банку о резултатима прегледа, одобрења и мониторингу потпројеката. Извештавање о усклађености имплементације ЕСА-е биће на тромесечном нивоу, осим ако се СБ и МГСИ/ЈИП не договоре другачије, извештај ће укључивати и саставни део извештавања о напретку радова. У случају непредвиђених, озбиљнијих ситуација, МГСИ/ЈИП ће одмах обавестити СБ и поднети извештај о догађају. Образац Е&С извештаја дат је у Прилогу 11.

8 ПРОЦЕДУРЕ ЗА УПРАВЉАЊЕ РАДНОМ СНАГОМ

БЗР процедуре у Србији су у складу са конвенцијама МОП-а, са јасно дефинисаним процедурама и одговорностима, као и контролом имплементације. Питања рада (укључујући БЗР, SEA/SHA на радном месту) у оквиру LIID пројекта решаваће се кроз посебан документ; Процедуре за управљање радном снагом (ПУРС) примјењиве на све пројектне раднике према дефиницији Светске банке о животној средини и социјалном стандарду број 2: Рад и услови рада (ESS2).²¹

ПУРС постављају услове и одредбе за запошљавање или ангажовање радника на пројекту, наводи захтеве и стандарде које треба испунити и политике и процедуре које треба следити, процењује ризике и предлаже спровођење мера усклађености. ПУРС су развијене како би помогле у избегавању, ублажавању и управљању ризицима и утицајима у односу на запослене на пројекту и осигурале заштиту њихових основних права, правичан третман и обезбеђивање сигурних и здравих услова рада.

Образац извештаја о усклађености ПУРС-а и Изјава о законској и регулаторној усклађености дати су у Анексима 4 и 5.

---

²¹ Израз "радник/запослени на пројекту" односи се на: (а) људе које је Зајмопримац/Извођач запослио или ангажовао директно (укључујући предлагача пројекта и агенције за имплементацију пројекта) да раде искључиво на пројекту (директни радници); људи запослени или ангажовани преко трећих страна за обављање послова који се односе на основне функције пројекта, без обзира на локацију (радници по уговору); (ц) људи запослени или ангажовани код примарних добављача Зајмопримца (радници примарног снабдевања); и (д) сезонски запослени људи и радници мигранти.

9 СПОРАЗУМ О НАЧИНУ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ ESMF-A

Пројекат ће спроводити Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре (МГСИ) преко постојеће ЈИП, подржано од стране ЦФУ у Министарству финансија (МФ) и допуњено запосленима у ЈЛС који су званично додељени пројекту.

Иако неке од предвиђених пројектних активности које се односе на локалну инфраструктуру могу бити изван опсега (МГСИ), ЈИП ће осигурати да све надлежне институције и министарства договоре и одобре све предложене активности како би се добиле све релевантне дозволе пре почетка било каквих радова.

ЈИП МГСИ-а је већ успостављен за управљање српским делом пројекта поспешивања и олакшавање трговине и транспорта који спроводи Светска банка и Пројекта модернизације железнице МПА, а исти ЈИП ће управљати пројектом LIID за Србију. Већ постојећи ЈИП у МГСИ-у ће бити проширен тимом за имплементацију пројекта и ојачан одговарајућим управљачким и техничким капацитетима који ће му омогућити (И) свакодневну имплементацију пројектних активности директно под његовом јурисдикцијом и (ИИ) подржати ЈЛС које учествују у Пројекту. Предвиђено је да ће ЈИП бити ојачан са најмање 9 високо квалификованих инжењера који ће пружити помоћ ЈЛС у припреми пројеката и пазити на квалитет пријављених пројеката у складу са најбољом праксом и критеријумима подобности.

ЦФУ ће бити одговорна за фидуцијарна питања попут финансијског управљања и подршке локалним самоуправама у спровођењу набавки. Такође, ЦФУ ће бити ојачан са најмање 3 стручњака за набавке чији ће главни задатак бити повећање капацитета набавке локалних самоуправа и вођење набавки пројеката у финансијском оквиру Зајма. ЈЛС ће имати своје запослене задужене за управљање пројектима који се финансирају из кредита, укључујући активности у вези са набавком, припремом пројеката и увођењем политика за поспешивање и оквира за планирање и управљање. Свака ЈЛС корисница ће потписати Меморандум о сарадњи и разумевању са МГСИ у којем ће бити дефинисане међусобне одговорности и обавезе. МоР ће бити дефинисан у Оперативном приручнику пројекта.

По један специјалиста/стручњак за заштиту животне средине и један специјалиста за друштвено укључивање ће подржати рад ЈИП-а, такође можда ће бити потребно додатно ангажовање било стално или хонорарно консултантског особља током имплементације пројекта, у зависности од обима посла које се тренутно не може одредити. Сво додатно особље би било одређено након договора ЈИП-а и тима Банке, а подржано од стране самог пројекта. Обавезе стручњака ће укључивати надзор над еколошким и друштвеним питањима у оквиру Пројекта нпр. целокупна имплементација политика ESF -а и ESMF -а, као и управљање политикама и управљање пројектом E&C-а, укључујући, али не ограничавајући се на: припрему и квалитет ЕСА, откривање и организацију значајних јавних консултација ЕСА, надзор над имплементацијом и проценом усклађености са ЕСА прописима, прописивање корективних мера, извештавање СБ, ангажовање других стручњака по потреби и на друге начине подржавања и стручно саветовања других ЈИП чланова у области E&C.

МГСИ/ЈИП ће бити одговоран за праћење и евалуацију пројекта (M&E) у складу са шемом праћења и евалуације која ће се развити како би осигурала спровођење пројекта у складу са циљевима и очекиваним резултатима. МГСИ/ЈИП ће пратити, процењивати и извештавати о напретку

имплементације и резултатима на основу оквира М & Е. Током радова извођачи ће радити у складу са плановима управљања заштитом животне средине и друштвеним подручјима (ESMP). Извођач је дужан да потврди да::

- Услови ESMP -а су укључени у цену понуде;
- Извођач има квалификовану и искусну особу у тиму која ће бити одговорна за захтеве еколошке усклађености ESMP -а. За овај део посла на градилишту свакодневно је обавезно присуство одговорног лица;
- Извођач и његови подизвођачи ће се придржавати националних закона Републике Србије, стандарда ЕУ и захтева Зајмодавца.

Извођач треба да идентификује потенцијалне ризике пре почетка радова. Одредбе за реаговање у хитним случајевима треба да буду укључене у План безбедности градилишта, који ће укључивати именовање особе која ће одмах бити контактирана у случају несреће. У случају било каквих несрећа или претњи животной средини, ти догађаји ће одмах бити пренети надлежним телима. Извођач ће обавестити менаџера пројекта и локалне власти одмах након несреће. План безбедности локације доставља се консултанту за надзор пројекта на одобрење недељу дана пре почетка радова. Извођач ће бити одговоран за спровођење мера за ублажавање утицаја на животну средину током изградње и ангажоваће стручњака за заштиту животне средине који ће надгледати поштовање потребних еколошких прописа од стране извођача. Он ће координирати између Извођача, ЈИП -а и МГСИ -а и решаваће све евентуалне притужбе током имплементације пројекта у сарадњи са ЈИП-ом. Током имплементације пројекта, ЈИП ће пратити усклађеност Извођача са одредбама ESMP -а.

Извођач ће припремити, у виду тромесечног извештаја о напретку, извештаје за ЈИП, који ће представити све мере ублажавања и мере за заштиту животне средине заједно са предвиђеним активностима праћења, које су спроведене током извештајног периода. Извођач ће се побринути за квалитет животне средине, у складу са планом ублажавања/митигације и планом мониторинга, који су саставни део ESMP-а и достављаће извештаје ЈИП.

Трошкови имплементације ESMF-а не могу се проценити као врста и број пројеката који ће се поднети у оквиру подкомпоненте 1. 1 јер су тренутно непознати. ESMP-ови специфични за локацију ће осигурати сва три аспекта (ублажавање/митигација, праћење и развој капацитета) процене капитала и текућих трошкова и изворе средстава за иМГСИмплементацију. Трошкови имплементације ESMF-а биће интегрисани у укупне трошкове пројекта.

Процес имплементације ESMF -а приказан је у табели 5:

Табела 5. Процес имплементације ESMF -а

Активност		Одговорност / примарна	Одговорност / секундарна
1	Изградња капацитета ЈИП (у оквиру МГСИ) и имплементационих партнера на новом ESF -у	Особље СБ Додатни стручњак за животну средину и експерт за друштвено укључивање	МГСИ/ЈИП
2	ЕИА Лиценце/Дозволе	МГСИ/ЈИП	МГСИ/ЈИП
3	Увођење Е&С захтева и смерница	МГСИ/ЈИП	МГСИ/ЈИП
4	Припрема, интерно одобрење, Дозвола и одобравање оперативног пројектног приручника	МГСИ/ЈИП СБ	МГСИ/ЈИП експерт за друштвено укључивање и стручњак за животну средину
5	Укључивање Е&С захтева и смерница у тендерску документацију	МГСИ/ЈИП	МГСИ/ЈИП Стручњак за набавку
6	Имплементација Плана ангажовања заинтересованих страна	МГСИ/ЈИП	експерт за друштвено укључивање и стручњак за животну средину
7	Установљавање ЖМ-а	МГСИ/ЈИП	ЈЛС
8	Еколошко и друштвено праћење(скрининг) потпројеката	МГСИ/ЈИП	МГСИ/ЈИП, експерт за друштвено укључивање и стручњак за животну средину
9	Завршни преглед подобности потпројеката , укључујући захтеве за Е&С	МГСИ/ЈИП	
10	ESMP контролна листа и окончање друштвеног прегледа за потпројекте	МГСИ/ЈИП	
11	Извештај о еколошком и друштвеном скринингу	МГСИ/ЈИП социјални стручњак и стручњак за животну средину	СБ
12	Развој инструмената ЕАС (ЕСИА, ESMP, контролна листа ESMP -а, РП -и, еколошке и друштвене ревизије, ревизије пресељења ако је потребно)	МГСИ/ЈИП	МГСИ/ЈИП, експерт за друштвено укључивање и стручњак за животну средину
13	Контрола квалитета и достављање ESS инструмената СБ	МГСИ/ЈИП	експерт за друштвено укључивање и стручњак за животну средину
14	Преглед и одобрење ESS алата	Е&С експерт СБ	Регионални ESSA
15	Имплементацион оф ESMPс	Цонтрактор	Субцонтракторс
16	Праћење и извештавање о имплементацији ESMP -а	МГСИ/ЈИП	Инжењер за надзор, експерт за друштвено укључивање и стручњак за животну средину
17	Надзор ESMP –а	МГСИ/ЈИП	Инжињер за надзор, ЖМ експерт за друштвено укључивање и стручњак за животну средину

Планови управљања заштитом животне средине и друштвеним подручјима (ESMP) ће идентификовати изводљиве и исплативе мере које могу смањити потенцијално значајне штетне

утицаје на животну средину и друштво на прихватљиве нивое. ESMP -и деле пројектни циклус у три фазе: изградњу, рад и стављање ван погона. За сваку фазу, ЈИП идентификује све значајне утицаје на животну средину и друштво. За сваки утицај потребно је идентификовати и навести мере ублажавања/митигације. Процене се праве о трошковима мера ублажавања/митигације разврстаним према проценама за инсталацију (трошак инвестиције) и рад (периодични трошкови). Да бисте пратили захтеве, одговорности и трошкове за праћење спровођења ESMP -а, примениће се општи план праћења.

10 УПРАВЉАЊЕ ПРОЈЕКТИМ ЖАЛБАМА

МГСИ/ЈИП ће успоставити механизам за подношење жалби на нивоу пројекта (ЖМ), који се састоји од Централног одсека за повратне информације (ЦФД) којим управља ЈИП и Одсека за посебне жалбе (ЛГД) који је специфичан за потпројекте (заједно названи Механизам жалби (ЖМ)).

Централни одсек за повратне информације (ЦФД) биће успостављен пре почетка било каквих активности у оквиру Пројекта ради управљања и одговарајућег одговарања на жалбе током различитих фаза, док ће ЛГД ступити на снагу након доношења одлуке о сваком новом потпројекту. ЦФД ће бити одговоран за свеукупну администрацију жалби, док ће ЛГД служити као локално прихватно место за прихватање и акредитацију пријема жалби путем локалних органа, коју успостављају и администрирају локалне владе (општина на коју се односи) од стране представника кључних актера (тј. представник ЈИП, представник ЈЛС и представник локалних заједница). Осим ЖМ-а, постоје и правни лекови доступни према националном законодавству (судови, инспекције, административни органи итд.).

Да би се обезбедио приступ ЖМ-у, потенцијални корисници, заједнице и други актери могу подносити жалбе путем канала како је наведено испод. ЖМ ће пружити прилику за сталне повратне информације о потпројектима и решавање појединачних притужби током имплементације. Поступци у вези са решавањем притужби биће објављени на веб страници МГСИ како би се осигурала потпуна транспарентност.

ЖМ ће служити и као информациони центар на нивоу пројекта и као механизам за подношење жалби, доступан онима на које утиче имплементација свих подкомпоненти пројекта и биће применљив на све пројектне активности и релевантан за све локалне заједнице погођене пројектним активностима. ЖМ ће бити одговоран за пријем и одговарање на притужбе и коментаре следећих група:

- Физичко/правно лице на које пројекат директно утиче, потенцијални корисници пројекта,
- Физичко/правно лице на које пројекат директно утиче куповином земљишта и пресељењем,
- Људи заинтересовани за пројекат, и
- Становници заједница/целе заједнице заинтересоване стране и/или особе на које пројектне активности утичу.

МГСИ/ЈИП ће сарађивати са локалним самоуправама у заједничким напорима на успостављању функционалног ЖМ-а и информисању заинтересованих страна о улози и функцији ЖМ-а, контакт особама, каналима за пријем и процедурама подношења жалбе у погођеним подручјима. Информације о ЖМ -у ће бити доступне:

- ✓ На веб страници МГСИ ([http:// www.mgsi.gov.rs/](http://www.mgsi.gov.rs/))
- ✓ На огласним таблама и веб страницама
- ✓ Кроз кампање на друштвеним мрежама.

Иако је ризик сексуалне експлоатације и злоупотребе (СЕИЗ)/сексуалног узнемиравања (СУ) и сексуалног искориштавања и сексуалног узнемиравања при извођењу пројекта оцењен као низак (због (И) очекиваног локалног запошљавања и (ИИ) очекиваног ниског броја радника на градилиштима) ЖМ -у ће из предострожности бити омогућено да препозна жалбе на СЕИЗ/СУ. Овим жалбама ће засебно управљати обучени стручњак, али ће се користити исти процесни ланац

вредности и временски оквири описани у наставку (поглавље 6. 4. пријем жалби и процесни ланац вредности). Биће обезбеђена неопходна обука за сваког именованог члана особља који ће се бавити таквим притужбама.

10.1 Подношење жалби

Ефикасна администрација жалби снажно се ослања на постављено основно начело осмишљено да промовише правичност процеса и његових исхода. На сваку жалбу може се скренути пажња ЦФД-у или ЛГД-у анонимно, лично или путем телефона или писменим путем попуњавањем обрасца за жалбе путем телефона, е-поште, поште, факса или личне доставе на адресу МГСИ/ЈИП, која биће познато када се успостави. Приступне тачке и детаљи о улазним тачкама биће објављени и биће део изградње свести када се буду знале локације потпројеката и када се успостави ЈИП.

10.2 Администрација жалби

Свака притужба/жалба мора имати следеће обавезне кораке: примити, проценити и доделити, признати, истражити, одговорити, пратити и затворити.

Након што је пријављен, ЖМ ће провести брзу процену како би проверио природу притужби и утврдио њихову озбиљност. У року од 5 дана од евидентирања завешће да је случај регистрован и подносиоцу жалбе доставити основне информације о следећем кораку. Затим ће истражити покушавајући да разуме питање из перспективе подносиоца жалбе и да разуме коју радњу он/она захтева. ЖМ ће извршити истрагу тако што ће размотрити чињенице и околности, интервјуисати све укључене стране и разговарати са релевантним актерима. Након што се испита, а у зависности од тежине и врсте притужбе, о привременој одлуци ће се разговарати са подносиоцем жалбе у року од 10 дана након пријављивања жалбе. Коначни споразум треба да буде специфичан и објављен, а тужитељ обавештен о коначној одлуци најкасније 30 дана након записивања жалбе. Затварање притужбе/жалбе се дешава након провере примене резолуције. Чак и када споразум није постигнут или је жалба одбијена, важно је документовати резултат, радње и труд уложен у решавање, тј. затворити случај. Ако се жалба не може решити споразумно, тужитељ може прибећи формалним судским поступцима, који су доступни у националном правном оквиру републике. Подношење жалбе ЖМ-у не искључује нити спречава тражење решења од званичних органа, судских или других у било које време (укључујући и током процеса подношења жалби) предвиђено правним оквиром Републике Србије.

У случају анонимног приговора, након што је жалба потврђена у року од три дана од дана евидентирања, ЦЖЈ ће истражити жалбу и у року од 30 дана од евидентирања жалбе донети коначну одлуку која ће бити објављена на веб страници МГСИ -а. Жалбе се затварају након провере примене резолуције.

ЦЖЈ ће водити дневник евиденције жалби који ће имати све потребне елементе за разврставање жалби према полу особе која их пријављује, као и према врсти жалбе. Лични подаци сваког подносиоца жалбе биће заштићени законом о заштити података. Свака жалба ће бити уписана у регистар а минимум података је следећи:

- ✓ опис жалбе,

- ✓ датум примања потврде о пријему враћен подносиоцу жалбе,
- ✓ опис предузетих радњи (истрага, корективне мере), и
- ✓ датум решавања / пружања повратних информација подносиоцу жалбе,
- ✓ верификацију имплементације, и
- ✓ решавање жалбе.

У случају да се жалба не може решити на задовољавајући начин за подносиоца жалбе, он/она има право на жалбу. У таквим случајевима решавање жалбе ће бити прегледано од стране комисије на нивоу агенције за спровођење. Комисија ће се састојати од три именована члана који нису директно укључени у имплементацију Пројекта. Комисија ће у року од 3 дана потврдити пријем жалбе и издати коначну одлуку у року од 5 дана од пријема жалбе. Одлука комисије ће укључивати детаљно објашњење процеса решавања жалби, као и објашњење коначне одлуке и смернице о томе како поступити ако исход још увијек није задовољавајући за подносиоца жалбе.

10. 3 Дневник жалби

Улога ЖМ-а, поред решавања притужби, биће да чува и складишти примљене коментаре/жалбе и води централни дневник жалби којим управља ЈИП.

ЈИП ће водити дневник жалби како би се осигурало да свака жалба има појединачни референтни број и да се на одговарајући начин прати, а извршене радње заврше. Приликом пријема повратних информација, укључујући жалбе, дефинише се следеће:

- ✓ Тип,
- ✓ Категорија,
- ✓ Рок за решавање жалбе, и
- ✓ Договорени акциони план

Свакој жалби треба доделити индивидуални референтни број и на одговарајући начин је пратити и предузете радње се завршавају. Дневник треба да садржи следеће податке:

- ✓ Назив/име тужиоца,
- ✓ Место и детаљи жалбе,
- ✓ Датум подношења,
- ✓ Датум када је Дневник жалби постављен у базу података пројекта,
- ✓ Детаљи предложених корективних мера,
- ✓ Датум када је предложена корективна акција послата подносиоцу жалбе (ако је потребно),
- ✓ Датум истека жалбе,
- ✓ Датум када је одговор послат тужиоцу.

10.4 Пријем жалби и процесни ланац вредности

Табела 5. Ток жалби

КОРАЦИ	РАДЊЕ	ДАНИ
КОРАК 1: Подношење жалби	Усмено, писмено путем сандучића за сугестије/жалбе, путем телефонске линије/мобилног телефона, поште, СМС -а, друштвених медија (ВхатсАпп, Вибер, Фацебоок итд.), е -пошту, веб локацију и ЛГД. ЖМ ће такође дозволити подношење и решавање анонимних притужби. СЕП -ови специфични за локацију укључују детаље о улазним тачкама за жалбе и контакт особама.	
КОРАК 2: Пријем и бележење жалби	Класификовање жалби на основу типологије жалби и подносилаца притужби ради пружања ефикаснијег одговора, и пружање почетног одговора одмах ако је могуће. Типологија ће се заснивати на карактеристикама подносиоца жалбе (нпр. угрожене групе, особе са инвалидитетом, особе са језичким баријерама итд.), као и природу жалби	
КОРАК 3: Потврђивање жалбе		5
КОРАК 4: Истрага жалбе и разговор са подносиоцем жалбе	Прикупљање информација о жалби ради утврђивања њене подобности и стварања јасне слике о околностима у вези са проблемом који се разматра. Овај процес обично укључује посете локацији, прегледе докумената, састанак са корисником ЖМ -а (ако је познат и вољан да се укључи) и састанке са појединцима и/ или субјектима који могу помоћи у решавању проблема. Биће уложени разумни напори да се жалба реши. Ако је притужба/жалба нејасно формулисана и самим тим није довољно јасна, ЖМ је дужан да помогне и пружи савет, па чак и помоћ при поновном састављању поднеска, како би жалба постала јасна, у сврху доношења ваљано информисане одлуке Генералног директора, у најбољем интересу особа на које пројекат утиче. Ако ЖМ није у могућности да се позабави питањима која су покренута непосредном корективном акцијом, идентификоваће се дугорочна корективна акција. Одлука даје јасну оцену притужбе/жалбе, јасну одлуку и препоруке за правичан правни лек и предлаже мере за измену будућег понашања које је изазвало притужбу, као и предложене мере за надокнаду ако мере ублажавања/митигације нису довољне за исправку штету или нанешену повреду. Одлука ће бити у писаној форми и биће достављена лицу које је уложило жалбу, као и сваком другом лицу или субјекту на које се препорука и мере примењују или на које закон обавезује. Особа која је поднијела жалбу може изразити своје лично задовољство исходом поступка решавања жалби. Једнострана одлука биће изузетак, а решавање ће се тражити кроз дијалог између ЖМ и тужиоца.	10
КОРАК 5: Саопштавање одлуке		30
КОРАК 6: Одговор на жалбу	Затварање жалбе или предузимање даљих корака/провизија другог реда ако жалба остане отворена. Пре било каквог затварања жалби/притужби, ЖМ ће: <ul style="list-style-type: none"> ♦ Потврдити да су потребне радње ЖМ-а спроведене, 	

	<ul style="list-style-type: none"> ◆ да је притужба обрађена по процесу решавања праћена и да је донета правична одлука; ◆ Организовати састанак (састанке) у року од 10 дана од дана контактирања заинтересоване стране на коме/којима ће странке разговарати о решавању проблема, ако то претходно није спроведено; ◆ Коначну одлуку о мерама ублажавања препоручити подносиоцу жалбе/оштећеној страни; ◆ Спровести договорене мере ублажавања/митигације; ◆ Ажурирати образац за пријаву жалби и дати га на потисивање подносиоцу жалбе/оштећеној страни; ◆ Потписати образац за пријаву жалби и евидентирати ажуриране информације о жалби у Регистар жалби; и ◆ Послати копије релевантних докумената (нпр.попуњен образац извештаја о жалбама, мере ублажавања/митигације, записника са састанака, ако је потребно) дотичним лицима оштећене странке. 	
--	--	--

Посебни СЕП-ови за потпројекте ће имати детаље о свим тачкама пријема жалби, поступцима администрације жалби, временским роковима, истражним активностима и условима затварања, укључујући инстанцу решавања другог реда. Додатни детаљи о специфичностима локалног приступа ЛГД ће бити познати и дистрибуирани у каснијим фазама и биће део кампање подизања свести потпројекта СЕП.

10.5 Праћење/Мониторинг и извештавање о жалбама

ЦФД ће бити одговоран за:

- ✓ Редовно прикупљање података, чим се жалба прими путем ЛГД -а који служи као локална тачка за пријем, о броју, садржају и статусу жалби и њихово постављање у јединствену регионалну базу података;
- ✓ Вођење евиденције жалби о примљеним жалбама на регионалном и локалном нивоу;
- ✓ Праћење отворених питања и предлагање мера за њихово решавање;
- ✓ Откривање тромесечних извештаја о ЖМ механизмима:
  - На веб страници МГСИ ([http:// www.mgsi.gov.rs/](http://www.mgsi.gov.rs/))
  - На огласним таблама и веб страницама ЛМ
  - Путем кампања на друштвеним медијима. /)
- ✓ Сумирање и анализу квалитативних података добијених од локалних центара за пријем сваке жалбе, садржај и статус жалби и њихово постављање у јединствену базу пројекта.

Редовни извештаји о друштвеном праћењу Светској банци достављају се преко МГСИ/ЈИП -а, који ће укључивати и одељак у вези са ЖМ-ом који треба да обезбеди следеће уредно ажуриране информације:

- ✓ Статус имплементације ЖМ-а (процедуре, обука, кампање за подизање свести јавности, буџетирање итд.);
- ✓ Квалитативни подаци о броју примљених жалби (пријава, сугестија, жалби, захтева, позитивних повратних информација) и броју решених жалби;
- ✓ Квантитативни подаци о врсти притужби и одговора, датим питањима и жалбама које остају неразјашњене;

- ✓ Степен задовољства предузетим мерама (одговор);
- ✓ Све предузете корективне мере.

10.6 Систем жалби Светске банке

Заједнице и појединци који верују да на њих негативно утиче пројекат подржан од Светске банке (СБ) могу поднети жалбе постојећим механизмима за решавање жалби на нивоу пројекта или служби за решавање жалби Светске банке (ГРС). ГРС осигурава да се примљене жалбе благовремено прегледају како би се одговорило на проблеме везане за пројекат. Заједнице и појединци захваћени пројектом могу поднети своју жалбу независном инспекцијском одбору Светске банке који утврђује да ли је штета настала или би могла настати као последица непоштовања њених политика и процедура. Жалбе се могу поднети у било које време након што су проблеми директно представљени светској банци, а управа банке добила прилику да одговори. За информације о томе како поднети жалбе корпоративној служби за решавање жалби Светске банке (ГРС) посетите <https://www.worldbank.org/en/projects-operations/products-and-services/grievance-redress-service>.

За информације о начину подношења жалби Инспекцијској комисији Светске банке посетите www.inspectionpanel.org.

11. АНГАЖОВАЊЕ ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ СТРАНА

Директни корисник пројекта LIID су Министарство финансија (МФ) и Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре (МГСИ) као имплементациона агенција. Јединице локалне самоуправе (ЈЛС) као крајњи корисници кључни су актери за имплементацију потпројеката, укључујући владине субјекте који учествују, локална државна предузећа и локалне заједнице. Кључне угрожене групе укључују пензионере, старије особе и особе са инвалидитетом и хроничним болестима; домаћинства са једним родитељем, мушко или женско; људи са ниском писменашћу и познавањем ИКТ; економски маргинализоване и угрожене групе; особе које живе испод границе сиромаштва; Етничке мањине и жене. Узимајући у обзир природу пројекта, јаку заједницу и заинтересоване стране, ангажовање на предложеним активностима је кључ успеха пројекта. Ангажовање грађана ће бити укључено у фазу планирања, пружајући доприносе у одређивању приоритета инфраструктуре. Пројекат ће омогућити учешће и промовисати инклузивност, посебно за угрожене групе, и осигурати да се узму у обзир родне разлике.

Као одговор на опредељење Владе да се придржава ESF-а, Министарство грађевинарства, транспорта и инфраструктуре (МГСИ) развило је План ангажовања заинтересованих страна на нивоу пројекта (ПСЕП) за усмеравање ангажовања заинтересованих страна на пројекту у складу са ESS10 - Укључивање заинтересованих страна и представљање информација, од раних фаза и током целог циклуса пројекта, са фокусом на родне разлике и прилагођене приступе.

Обавезе по питању ангажовања грађана Републике Србије не потпадају под један самостални закон или пропис. Међутим, признавање важности ангажовања грађана уграђено је у правни систем и јасно препознато обавезним процедурама предвиђеним појединачним законима.

Предложене су различите активности укључивања заинтересованих страна како би се осигурала свест и смислене консултације о пројектним активностима. Досег и ангажовање заинтересованих страна биће родно примерени, узимајући у обзир послове жена након радног времена. Циљано слање порука ће подстаћи учешће жена, оних које живе у подручјима са ризиком од поплава и истакнути карактеристике пројекта које су осмишљене да одговоре на њихове потребе и повећају њихов приступ погодностима пројекта. Анкетирање грађана и анкета ће бити део програма ангажовања.

11.1 Јавне консултације о ESMF -у са заинтересованим странама у пројекту

Сви инструменти ESF -а подлежу одговарајућем обелодањивању и јавним консултацијама у складу са ПСЕП -ом и ESS1. Према захтевима Светске банке за заштиту животне средине и социјални стандард 10 (ESS10) - Ангажовање заинтересованих страна и откривање информација, током припреме нацрта докумената ESMF, ЕСЦП, РПФ, СЕП и ПУРС, ЈИП ће спровести јавне консултације са релевантним актерима.

Комплетан извештај о јавним консултацијама биће приложен као Анекс 12 овог ESMF документа.

12 РЕФЕРЕНТНИ ДОКУМЕНТИ

- Еколошки и друштвени оквир Светске банке, 2017. Међународна банка за обнову и развој/Светска банка
- ВБГ ЕХС Смернице
- Концепт предложеног зајма у износу од 100 милиона УСД за Републику Србију за локалну Србију Пројекат инфраструктуре и институционалног развоја (П174251)
- Анекс локалне зелене инфраструктуре
- Концепт Еколошке и друштвене ревизије - Резиме Фаза концепта (Фаза концепта ЕСПС)
ДатумПрипремљено/ажурирано: 03/04/2021 | Извештај бр: ЕСПСЦ01889

13 АНЕКС 1: ЛИСТА НЕПОДОБНИХ ПРОЈЕКТА /АКТИВНОСТИ

ИФЦ листа неподобних пројеката/активности дефинише врсте пројеката које ИФЦ не финансира.

ИФЦ не финансира следеће пројекте:

- Производња или трговина било којим производом или активношћу која се према законима или прописима земље домаћина или међународним конвенцијама и споразумима сматра незаконитом, или подлеже међународним забранама, попут фармацеутских производа, пестицида/хербицида, супстанци које оштећују озонски омотач, ПЦБ -а, дивљих животиња или производа регулисано према ЦИТЕС -у.
- Производња или трговина оружјем и муницијом.
- Производња или трговина алкохолним пићима (искључујући пиво и вино).
- Производња или трговина дуваном.
- Коцкање, казина и слична предузећа.
- Производња или трговина радиоактивним материјалима. Ово се не односи на куповину медицинске опреме, опреме за контролу квалитета (мерење) и било које опреме за коју ИФЦ сматра да је радиоактивни извор тривијални и/или адекватно заштићен.
- Производња или трговина неограниченим азбестним влакнима. Ово се не односи на куповину и употребу везаних азбестно -цементних плоча у којима је садржај азбеста мањи од 20%.

Тест разумности ће се применити ради утврђивања дејства активности пројекта компаније на развој локалне јединице управе, узимајући у обзир и државне одредбе за листу неподобних пројеката.

Сви финансијски посредници (ФИ), осим оних који се баве доле наведеним активностима*, морају применити следеће изузетке, поред ИФЦ-ове листе искључења:

- Производња или активности које укључују штетне или експлоататорске облике принудног рада /штетног дечијег рада.
- Производња или трговина дрвом или другим шумарским производима осим из шума којима се одрживо управља.

* Приликом улагања у микрофинансијске активности, финансијске институције ће применити следеће ставке поред ИФЦ листе неподобних пројеката/активности:

- Производња или активности које укључују штетне или експлоатационе облике принудног рада/штетан рад деце.
- Производња, трговина, складиштење или транспорт значајних количина опасних хемикалија или комерцијалних размера, употреба опасних хемикалија. Опасне хемикалије укључују бензин, керозин и друге нафтне деривате.
- Производња или активности које утичу на земљиште у власништву или потраживању на основу којег су пресуђене од стране староседелца, без потпуног документованог пристанка тих народа.

* *Пројекти финансирања трговине, с обзиром на природу трансакција, финансијске институције ће применити следеће ставке поред ИФЦ листе искључења:

- Производња или активности које укључују штетне или експлоатационе облике принудног рада/штетан рад деце.

14 АНЕКС 2: ЛИСТА И - ПРОЈЕКТИ КОЈИ ЗАХТЕВАЈУ ОБАВЕЗНУ ПРОЦЕНУ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Пројекти за које је потребна обавезна процена утицаја на животну средину дефинисана Уредбом о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја на животну средину, и листе

пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину ("Службени гласник РС" бр.114/08) - ЛИСТА И

1. Постројења за :

- 1) Прераду нафте, нафтних деривата и природног гаса;
- 2) Гасификацију и топљење угља или шкриљаца уљних заптивки, остатака тешке сирове нафте.

2. Постројења:

- 1) За производњу електричне енергије, водене паре, топле воде, технолошке паре или загрејаних гасова, коришћењем свих врста горива, као и постројења за погон радних машина (термоелектране, топлане, гасне турбине, погони мотора са унутрашњим сагоревањем и други уређаји за сагоревање, укључујући парне котлове) снаге 50 МВ или више;
- 2) Нуклеарни реактори, укључујући демонтажу или уклањање из рада таквих реактора, осим научноистраживачких постројења за производњу и конверзију фисије и обогаћених материјала укупне снаге која не прелази 1 kW константног топлотног оптерећења.

3. Постројења:

- 1) за третман потрошеног нуклеарног горива;
- 2) Предвиђена:
  - за производњу или обогаћивање нуклеарног горива;
  - за третман истрошеног нуклеарног горива или високо радиоактивног нуклеарног отпада;
  - за трајно одлагање истрошеног нуклеарног горива;
  - за трајно одлагање нуклеарног отпада;
  - За третман, складиштење и одлагање радиоактивног отпада.

4. Постројења:

- 1) за печење или синтеровање металне руде (укључујући сулфидну руду);
- 2) За производњу сировог гвожђа или челика (примарно или секундарно топљење), укључујући континуирано ливење, са капацитетом већим од 2.5 т/х;
- 3) За прераду у црној металургији:- млинови за топло ваљање капацитета преко 20 т/х сировог челика;
  - Ковачнице са аутоматским чекићима са енергијом већом од 50 кЈ по појединачном чекићу, где искоришћена топлотна снага прелази 20 МВ;
  - Постројења за наношење металних заштитних слојева на металне површине помоћу растопљених купатила, са улазом већим од 2 т/х сировине;
- 4) Ливница за црне метале са производним капацитетом од преко 20 т дневно;
- 5) Постројења:
  - за производњу обојених сирових метала из руде, концентрата или секундарних сировина путем металуршких и/или хемијских процеса и/или електролитичких процеса;
  - за топљење, укључујући производњу легура од обојених метала, као и производњу нупроизвода (рафинирање, ливење итд.), са капацитетом топљења преко 4 т дневно за олово и кадмијум, или 20 т дневно за све остале метале;
- 6) За површинску обраду метала и пластичних материјала помоћу електролитичких или хемијских процеса, при чему запремина посуда за пречишћавање прелази 30 м³.

5. Постројења за:

- 1) вађење, производњу, оплемењивање и прераду азбеста и производа који садрже азбест;

2) Производњу цементног клинкера, цемента и креча у ротационим или другим пећима капацитета преко 500 т дневно за производњу цементног клинкера или креча капацитета преко 50 т дневно у ротационим пећима.

6. Комбинована хемијска постројења, тј. постројења за индустријску производњу супстанци у којима се примењују поступци хемијских промена и где се поједина постројења налазе једно поред другог и функционално су повезана, а намењена су за производњу:

- основних органских хемикалија;
- основних неорганских хемикалија;
- вештачких ђубрива на бази фосфора, азота или калијума (једноставна или сложена ђубрива);
- основних средства за заштиту биља, као и биоциди;
- основних фармацеутских производа са применом хемијских или биолошких поступака;
- И/или оплемењивање и/или прерада експлозива.

7. Изградња:

1) Главне железничке пруге, укључујући помоћне објекте (мостове, тунеле и станице);

2) Главних аутопутева и путева са четири или више трака, или реконструкција и/или проширење постојећег пута са две или мање трака, са циљем да се произведе пут са четири или више трака, у случају да се ради о новом путу или реконструисана и/или проширена деоница има континуирану дужину од преко 10 км или више, укључујући помоћне објекте, осим пратећег садржаја главног пута;

3) Аеродрома за обављање јавног ваздушног превоза са пистом за полетање дужом од 2.100 м;

8. Домаћи пловни путеви на којима је на снази међународни или међудржавни режим пловидбе, као и луке и пристаништа која се налазе на интерном пловном путу на којима је на снази међународни или међудржавни режим пловидбе, регулациони радови на домаћим пловним путевима који омогућавају пролаз пловних објеката преко 1350 т.

9. Постојења за третман опасног отпада спаљивањем, термичким и/или физичким, физичко-хемијским, хемијским поступцима, као и централно складиште и/или депоније за одлагање опасног отпада.

10. Постојења за третман неопасног отпада спаљивањем или хемијским поступцима са капацитетом већим од 70 т дневно; депоније комуналног отпада за преко 200.000 еквивалента становништва.

11. Експлоатација подземних вода или обogaћивање подземних вода где је годишња запремина експлоатисане или обogaћене воде једнака количини од 10 милиона м³ или више.

12. Постојења:

1) хидротехнички објекти за пренос вода између речних сливова намењени спречавању потенцијалних несташица воде где количина пренесене воде прелази 100 милиона кубних метара годишње;

2) У свим осталим случајевима, објекти намењени за транспорт вода између речних сливова где вишегодишњи просек протицаја у сливу у којем се захвата вода прелази 2.000 милиона

м3 годишње и где количина пренесене воде прелази 5% овога протока, осим у случају преноса питке воде цевоводима.

13. Постројења за чишћење отпадних вода у насељима са преко 100.000 становника.
14. Вађење нафте и природног гаса.
15. Бране и други објекти намењени за држање и акумулацију вода до којих вода стиже, додатно се задржава или акумулира а прелази количину од 10 милиона м3.
16. Цевоводи за транспорт гаса, течног гаса, нафте и нафтних деривата или хемикалија пречника већег од 800 мм и дужине веће од 40 км.
17. Објекти за интензиван узгој живине или свиња чији капацитет прелази:
  - 85.000 места за производњу бројлера;
  - 40.000 места за живину у узгоју и експлоатацији;
  - 2.000 места за производњу свиња (преко 30 кг тежине);
  - 750 места за крмаче.
18. Индустијска постројења за производњу:
  - 1) целулозе од дрвне масе, сена или сличних влакнастих материјала;
  - 2) Папира и картона са производним капацитетом већим од 20 т/дан.
19. Отворени рудници за минералне ресурсе површине веће од 10 ха, или вађење тресета када површина експлоатационог терена прелази 100 ха.
20. Изградња надземних далековада напона 200 kW или више и дужине веће од 15 км.
21. Постројења намењена складиштењу нафте, петрохемијских или хемијских производа, природног гаса, запаљивих течности и горива капацитета 100.000 т или више.
22. Делатности и постројења којима се издају интегрисане дозволе у складу са Уредбом о врстама делатности и постројења којима се издаје интегрисана дозвола ("Службени гласник РС" бр. 84/05).

15 АНЕКС 3: ЛИСТА II – ПРОЈЕКТИ ЗА КОЈЕ ЈЕ ПОТЕНЦИЈАЛНО ПОТРЕБНА ПРОЦЕНА УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Пројекти за које би могла бити потребна процена утицаја на животну средину дефинисана Уредбом о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја на животну средину и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину („Службени гласник РС” бр. 114/08) – ЛИСТА ИИ

Пројекат	Критеријуми за одлучивање о потреби израде студије процене утицаја на животну средину
1. Пољопривреда, аквакултура и шумарство	
1) Системи за наводњавање и одводњавање - мелиоративни системи	Површина коју обухватају прелази 20 ха
2) Објекти за интензивно узгој и држање стоке	Капацитет од 30.000 до 85.000 места за бројлере
	Капацитет од 10.000 до 40.000 места за живину (укључујући ловачке птице)
3) Објекти за интензиван узгој стоке	Капацитет од 200 места или више за стоку
4) Објекти за интензивни узгој:	
- прасиди	Капацитет од 1.000 до 2.000 места за свиње
- крмача	Капацитет од 450 до 750 места за крмаче
5) Објекти за интензиван узгој животиња са племенитим крзном	Капацитет преко 1000 места за животиње са племенитим крзном
6) Интензиван узгој рибе у базенима и рибњацима	За салмониде годишња производња од 10 т или више
	- За циприниде површине 5 ха или више
7) Рашчишћавање шума ради преласка на другу врсту коришћења земљишта	Површина коју обухвата премашује 10 ха
2. Екстрактивна индустрија	
1) Површински коп за минералне сировине	Сви пројекти који нису наведени на Листи И
2) Вађење тресета	Површина експлоатационог терена од 20 ха до 100 ха
3) Подземна експлоатација минералних сировина	Сви пројекти
4) Експлоатација минералних сировина кроз поступак извлачења наслага са дна река или језера	Сви пројекти
5) Истражно бушење и експлоатација свих пројеката нафте и природног гаса	Сви пројекти
3. Производња енергије	
1) Постројења за производњу електричне енергије, водене паре, топле воде, технолошке паре или загрејаних гасова (термоелектране, топлане, гасне турбине, постројења са унутрашњим сагоревањем, други уређаји за сагоревање), укључујући парне котлове, у постројењима за сагоревање која користе све врсте горива	Снаге од 1 до 50 MW
2) Постројења за производњу енергије из хидропотенцијала	Снаге преко 2 MW
3) Постројења за коришћење енергије ветра за производњу енергије (ветропаркови)	Укупне снаге преко 10 MW
4. Цевоводи са помоћним објектима за транспорт гаса, нафте, хемикалија, водене паре, топле воде или без помоћних објеката, као и водови за пренос електричне енергије надземним далеководима	
1) Цевоводи за транспорт гаса, осим унутрашњих фабричких цевовода	Дужина преко 10 км и пречник преко 150 мм

2) Цевоводи за транспорт хемикалија, осим цевовода који представљају део постројења за руковање таквим хемикалијама	Дужина преко 2 км и пречник преко 150 мм
3) Цевоводи за транспорт паре или топле воде из постројења наведених под тачком 3.1. осим унутрашњих фабричких цевовода	Дужина преко 20 км.
4) Цевоводи за транспорт отпадних вода	Дужина преко 10 км.
5) Цевоводи за транспорт нафте и нафтних деривата	Сви пројекти који нису наведени на Листи И
6) Надземни високонапонски далеководи	Номинални напон 110 кВ или више
5. Складиштење запаљивих течности и гасова, природног гаса, фосилних горива, нафте и нафтних деривата и хемикалија	
1) Складиштење запаљивих гасова или производа који садрже запаљиве гасове	Укупна запремина преко 50 м ³
2) Складиштење запаљивих течности	Укупна запремина преко 500 м ³
3) Складиштење хлора	Сви пројекти
4) Складиштење сумпор-диоксида	Сви пројекти
5) Складиштење амонијум нитрата или супстанци које садрже амонијум нитрат	Сви пројекти
6) Складиштење амонијака	Сви пројекти
7) Складиштење других хемикалија	Капацитет преко 10 т
8) Површинско (надземно) складиште природног гаса	Запремина преко 50 м ³
9) Складиштење угља или лигнита	Капацитет преко 20.000 т
10) Складиштење нафте или нафтних деривата	Запремина преко 5.000 м ³
6. Производња и прерада метала	
1) Постојења за производњу сировог гвожђа или челика (примарно или секундарно топљење) укључујући поступак континуираног ливења	Сви пројекти који нису наведени на Листи И
2) Постојења за прераду у црној металургији:	Сви пројекти који нису наведени на Листи И
- Топле ваљаонице	
- Ливнице са једним или више чекића или маљева	
- За nanoшење површинских заштитних металних слојева у растопљеном стању	
3) Ливнице црне металургије	Сви пројекти који нису наведени на Листи И
4) Постојења за топљење, укључујући производњу легура од обојених метала, као и производњу корисних споредних производа (рафинисање, ливење, итд.)	Сви пројекти који нису наведени на Листи И
5) Постојења за површинску обраду метала и пластичних материјала електролитским или хемијским поступцима	Сви пројекти који нису наведени на Листи И
6) Постојења за производњу или монтажу моторних возила и производњу мотора за моторна возила (аутомобили, аутобуси, теретна возила, пољопривредне, грађевинске и рударске машине, као и друга возила на моторни погон)	Сви пројекти
7) Постојења за производњу батерија и акумулатора	Сви пројекти
8) Бродоградилшта (производња и/или ремонт бродских трупова или мотора или делова бродова)	Дужина брода 20 м или више
9) Производња и поправка авиона	Сви пројекти осим редовних радова на одржавању авиона
10) Производња шинских возила	Сви пројекти
11) Постојења за експлозивну деформацију метала	Сви пројекти
12) Постојења за припрему, обогаћивање, печење и синтеровање руда метала, као и коришћење јаловине	Сви пројекти
7. Индустијска прерада минерала	
1) Постојења за суву дестилацију угља (гасна постројења, пећи за сагоревање тињањем, итд.)	Сви пројекти
2) Постојења за производњу цементног клинкера, цемента и креча у ротационим или другим пећима	Сви пројекти који нису наведени на Листи И

3) Постројења за производњу стакла и стаклених влакана, укључујући производњу стакла добијеног прерадом старог стакла	Капацитет до 20 т дневно*
4) Постројења за топљење минералних материја, укључујући производњу минералних влакана	Капацитет до 20 т дневно*
5) Постројења за производњу керамичких производа печењем (плочице, опрема за купатило, предмети за домаћинство од керамике и порцелана, итд.) као и производња грађевинског материјала печењем (црепови, опека, итд.)	Капацитет од 40 т до 75 т дневно*
6) Постројења за производњу асфалтних мешавина, укључујући покретна постројења	Капацитет преко 50 т на сат
8. Хемијска индустрија	
1) Прерада полупроизвода и производња хемикалија	Сви пројекти који нису наведени на Листи И
2) Самостални погони за производњу, прераду, формирање и паковање основних органских и неорганских хемикалија, вештачких ђубрива на бази фосфора, азота и калијума (једноставна и сложена хемијска ђубрива), средстава за заштиту биља, као и биоцида, фармацеутских и козметичких производа, пластичних маса, експлозива, боја и лакова, детерџената и хемикалија за одржавање хигијене и чишћење, итд.	Сви пројекти који нису наведени на Листи И
3) Постројења за производњу минералних уља и мазива (дестилацијом, рафинисањем или другим методама)	Сви пројекти
9. Прехрамбена индустрија	
1) Постројења за производњу, третман или прераду производа из:	
- сировина животињског порекла (осим млека)	Капацитет од 10 т до 75 т дневно*
- сировина биљног порекла	Капацитет од 30 т до 300 т дневно*
2) Постројења за прераду, паковање и конзервирање меса, поврћа и воћа	Капацитет преко 10 т дневно
3) Постројења за производњу сточне хране, осим мешалица за сточну храну за сопствену употребу	Капацитет преко 5 т дневно
4) Постројења за прераду, третман и пречишћавање млека	Капацитет од 5.000 до 200.000 литара дневно*
5) Постројења за захватање и прераду подземних вода, пуњење и паковање	Сви пројекти
6) Постројења за производњу пива	Капацитет преко 3.000.000 литара годишње
7) Постројења за производњу слада и квасца	Капацитет преко 200 т годишње
8) Постројења за производњу кондиторских производа или сирупа	Капацитет преко 5.000 т годишње
9) Постројења за производњу:	Капацитет:
- алкохолних напитака	- Преко 10.000 литара дневно за алкохолна пића;
- безалкохолних напитака	- Преко 20.000 литара дневно за безалкохолна пића;
- сирћета	- Преко 10.000 литара дневно за сирће.
10) Постројења за клање животиња	Капацитет од 3 т до 50 т дневно*
11) Постројења за прераду рибе	Капацитет преко 1 т дневно
12) Постројења за производњу рибљег брашна или рибљег уља	Сви пројекти
13) Постројења за производњу и прераду скроба	Капацитет преко 100 т дневно
14) Постројења за производњу или рафинисање шећера употребом шећерне репе или сировог шећера	Сви пројекти
15) Млинови и расадници	Капацитет преко 200 т дневно
16) Хладњаче (без погона за прераду сировина)	Капацитет преко 10 т расхладног флуида у систему
17) Производња меласе	Сви пројекти
10. Индустрија текстила, коже, дрвета и папира	
1) Постројења за производњу папира и картона	Сви пројекти који нису наведени на Листи И
2) Постројења за производњу производа на бази целулозе (иверица, лесонит, МДФ и шперплоча)	Сви пројекти
3) Постројења за оплемењивање, прераду и култивацију дрвета	Сви пројекти

4) Постројења за претходну обраду влакана, тканина и папира (прање, бељење, мерцеризирање, штампање, хемијска обрада) или бојење влакана или тканина	Капацитет до 10 т дневно*
5) Постројења за штављење и прераду коже	Капацитет до 12 т дневно*
11. Индустрија гуме	
1) Постројења за производњу и прераду гуме и каучука	Сви пројекти
2) Постројења за вулканизацију природне или синтетичке индијске гуме коришћењем сумпора или сумпорних једињења	Сви пројекти
12. Инфраструктурни пројекти	
1) Пројекти урбаног развоја:	
- комерцијални, пословни и продајни центри;	- Укупна корисна површина од преко 60.000 м ²
- стадиони са помоћним објектима;	- Капацитет преко 25.000 посетилаца
- Надземни или подземни паркинг.	- Капацитет 1.000 места или више
2) Железничке пруге укључујући помоћне објекте и уређаје	Сви пројекти који нису наведени на Листи И
3) Лифтови и жичаре, осим ски лифтова	Сви пројекти
4) Аеродроми	Сви пројекти који нису наведени на Листи И
5) Регионалне саобраћајнице, укључујући помоћне објекте, осим пратећих садржаја саобраћајнице	Сви пројекти
6) Унутрашњи пловни путеви за које међународни или међудржавни режим пловидбе није на снази, као ни луке и пристаништа која се налазе на унутрашњем пловном путу за која није на снази међународни или међудржавни режим пловидбе, укључујући луке и/или пристаништа намењена за утовар и истовар путника или робе.	Сви пројекти
7) Канали, насипи и други објекти за одбрану од поплава	Сви пројекти
8) Бране и други објекти намењени за задржавање или акумулацију воде	Сви пројекти
9) Јавни водоводни објекти- извори водоснабдевања на местима захвата воде, транспорт пијаће воде, постројења за пречишћавање воде	Сви пројекти
10) Хидротехнички објекти за пренос воде између речних сливова (осим за пренос питке воде цевоводима)	Сви пројекти
11) Трансформатори и разводна постројења	Напон 220 кВ или више
12) Радио-релејни системи телекомуникационих предајника	Ефективна снага зрачења преко 250 W
13) Телекомуникациони објекти мобилне телефоније (базне радио станице)	Ефективна снага зрачења преко 250 W
13. Туризам и рекреација	
1) Ски стазе, ски лифтови и жичаре са помоћним објектима	Површина обухвата обухвата преко 5 ха
2) Марине са помоћним објектима	Површина затворене водене површине прелази 1.000 м ² или има најмање 100 сидришта
3) Туристичка насеља и хотелски комплекси	Капацитет 1500 кревета или више
4) Наменски изграђени паркови (забавни, спортски, рекреативни, терени за голф, итд.), укључујући зоолошке вртове и сафари паркове, са помоћним садржајима	Укупна површина преко 20 ха
14. Остали пројекти	
1) Аутомобилске стазе за трке или тестирање моторних возила са помоћним објектима	Простире се на више од 10 ха
2) Постројења за управљање отпадом:	
- Одлагање и складиштење опасног отпада;	- Капацитет до 10 т дневно*
- Одлагање и складиштење неопасног отпада;	- Капацитет до 50 т дневно*
- Обрада неопасног отпада;	Сви пројекти који нису наведени на Листи И

- Депоније комуналног отпада;	- Капацитет до 10 т дневно или укупни капацитет до 25.000 т*
- Третман отпада помоћу механичких и/или биолошких поступака	Сви пројекти
- Мобилна постројења за третман отпада	Сви пројекти
3) Постојења за прераду отпадних вода:	
- Комуналне отпадне воде	Сви пројекти који нису наведени на Листи И
- Технолошке отпадне воде	Сви пројекти
4) Постојења и уређаји за испитивање	
- Мотори са унутрашњим сагоревањем	- Са топлотном енергијом већом од 10 MW
- Гасне турбине или млазни мотори	- Са топлотном енергијом већом од 100 MW
5) Постојења за производњу вештачких минералних влакана	Сви пројекти
6) Постојења за брикетирање угља	Сви пројекти
7) Постојења за производњу бетона - фабрике бетона, укључујући покретна постројења	Капацитет преко 30 т на сат
8) Постојења за рециклирање, регенерацију или уништавање експлозивних материја	Сви пројекти
9) Постојења за одлагање, прераду или уништавање лешева животиња или отпада животињског порекла	Капацитет од 1 т до 10 т дневно*
10) Постојења за прераду дувана	Капацитет преко 10.000 т годишње
11) Постојења за производњу биогаса	Сви пројекти
12) Гробља и крематоријуми	За насеља са популацијом 40.000 или више
13) Постојења за снабдевање моторних возила горивом (бензинске пумпе)	Са капацитетом складиштења:
	- преко 100м ³ у насељима
	- преко 500 м ³ ван насељених подручја
15. Пројекти наведени на Листи И и Листи ИИ који се реализују у оквиру заштићеног природног добра и заштићене близине непокретног културног добра, као и других подручја посебне намене.	Сви пројекти
* Напомена: Ставка бр. 22 са Листе И примењиваће се на пројекте означене посебно на Листи ИИ, са капацитетима већим од оних наведених у колони бр. 2 (Критеријуми за одлучивање о потреби израде студије процене утицаја на животну средину).	

16 АНЕКС 4: ИЗВЕШТАЈ О УСКЛАЂЕНОСТИ ПУРС-а/ФОРМАТ

За треће стране које ангажују раднике по уговору

ИЗВЕШТАЈ О УСКЛАЂЕНОСТИ РАДНИХ И УСЛОВА РАДНЕ СНАГЕ – Садржај

Назив задатка:

Реф. бр. уговора:

Период уговора: Датум почетка (М/Д/Г) Датум завршетка (М/Д/Г)

Извођач/добављач услуга:

Извештајни период:

Датум извештаја:

Потпис овлашћеног лица:

- Статистика запослених²² у компанији:
- Укупан број разврстан према полу запослених: мушки _____ женски _____
- Број запослених са уговором о раду од укупног броја запослених
- Број запослених без уговора о раду од укупног броја запослених
- Број запослених који имају приступ социјалном, пензијском и здравственом осигурању од укупног броја запослених
- Број запослених који примају плате најмање једном месечно од укупног броја запослених
- Број запослених који су напустили компанију у извештајном периоду од укупног броја запослених
- Број запослених у извештајном периоду
- Број радних сати по запосленом (месечни просек)
- Укупно прековремени рад (месечни просек по запосленом)
  - Број повреда на раду (у извештајном периоду и кумулативно од почетка уговора) од укупног броја запослених
  - Број смртних случајева на раду (у извештајном периоду и кумулативно) од укупног броја запослених
  - Број пријављених случајева насиља од укупног броја запослених
  - Број пријављених узнемиравања/злоупотреба од укупног броја запослених
- Доступност приступачног и функционалног механизма за жалбе запослених (Да/Не)
- Број жалби иницираних пред ЖМ (у извештајном периоду и кумулативно од почетка уговора)
- Број жалби које је ЖМ решио (у извештајном периоду и кумулативно од почетка уговора)
- Број тужби у вези са питањима рада, запошљавања и заштите на раду
- Број спорова доведених до мирног решења/добровољне арбитраже
- Број посета инспекције за рад/инспекције за здравље и безбедност на раду

---

²² Запослени је свако физичко лице запослено или ангажовано или ангажовано за рад или обављање услуга код послодавца

1 Број запослених се односи на стваран број/број запослених на датум састављања извештаја.

2 Бројеви указују на укупан број инцидената у извештајном периоду.

- Статистика радника на пројекту:
  - Укупан број радника на пројекту:
  - Број радника на пројекту са уговором о раду:
  - Број радника на пројекту без уговора о раду:
  - Број радника на пројекту који имају приступ социјалном осигурању, пензијском и здравственом осигурању верификован потврдом из регистра

КОНТРОЛНА ЛИСТА ЗА СКРИНИНГ РАДНИХ И УСЛОВА РАДНЕ СНАГЕ			
	Услови и одредбе	Да/Не	Напомене
1	Сви радници на пројекту имају уговор о раду или уговор о ангажовању у писаној форми.	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор „Не”, наведите и објасните
2	Сви радници на пројекту плаћају се најмање једном месечно	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор „Не”, наведите и објасните
3	Сви радници на пројекту су радили 8 сати дневно, 40 сати недељно	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор „Не”, објасните и наведите одрађене сате
4	Сви радници на пројекту су имали редован дневни и недељни одмор	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор „Не”, наведите и објасните
5	Број радника на пројекту је добио отказ са престанком рада у складу са државним законом о раду и ESS2	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор „Да”, наведите број и објасните услове раскида
6	Број радника на пројекту који је похађао програм обуке у вези са заштитом здравља и безбедности на раду	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор „Да”, наведите број и објасните
7	Радници на пројекту су добили одсуства на која имају право	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор „Да”, наведите врсту и број одсустава
8	Радници на пројекту су учествовали у акцидентима на раду који су довели до повреда или смртних случајева	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор „Да”, прецизирајте и објасните
9	Радници на пројекту извештавали су о случајевима дискриминације, узнемиравања, сексуалног узнемиравања или непоштовања закона	Да ☐ Не ☐	???? Ако је одговор „Да”, прецизирајте и објасните

	Услови и одредбе	Да/Не	Напомене
10	Радници на пројекту су уложили жалбе или започели добровољну арбитражу/судски поступак ради решавања спора	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор „Да”, прецизирајте и објасните
11	У извештајном периоду било је неких инцидената због непоштовања ПУРС-а	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор „Да”, прецизирајте и објасните
12	Сви радници на пројекту су прочитали, потписали и разумели Кодекс понашања, укључујући SEA/SH	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор „Не”, наведите и објасните

17 АНЕКС 5: ИЗЈАВА О ПРАВНОЈ И РЕГУЛАТОРНОЈ УСКЛАЂЕНОСТИ

Ову ИЗЈАВУ у склопу тендерске документације достављају потенцијални пружаоци услуга/извођачи радова

Датум и место издавања: _____

Назив и адреса издаваоца: _____

ИЗЈАВА О ПРАВНОЈ И РЕГУЛАТОРНОЈ УСКЛАЂЕНОСТИ

Овим изјављујемо да²³

Упознати смо са стандардима утврђеним у Оквиру управљања животном средином и социјалним окружењем који издаје Светска банка и поштујемо их;

Упознати смо са стандардима утврђеним у Процедурама управљања радом и поштујемо их;

Упознати смо са стандардима утврђеним у Групним смерницама Светске банке за здравље и безбедност и поштујемо их;

Усклађени смо са свим националним законима* и важећим прописима који се тичу запошљавања, рада и радних односа, те услова радне снаге и рада;

Посвећени смо обезбеђивању безбедног и здравог окружења за наше запослене и спровођењу свих захтева заштите здравља и безбедности на раду како је предвиђено националним законодавством;

Не толеришемо ниједан облик дечијег, присилног или ропског рада.

Забрањујемо сваки облик узнемиравања, злостављања и насиља на послу и забрањујемо директну или индиректну дискриминацију запослених или групе запослених по било ком основу и из било ког разлога.

Потврђујемо да је жалбени механизам за раднике доступан

Потврђујемо да није доступан ниједан жалбени механизам за раднике, али ће бити успостављен до потписивања уговора или да ћемо обавестити све уговорене раднике о доступном жалбеном механизму.

Овим изјављујемо да у случају да добијемо уговор, усвојићемо процедуре управљања радом које се примењују на пројекат и укључити их у своју праксу.

Разумемо да би непоштовање неке од горе наведених обавеза могло довести до раскида уговора и искључења из пројекта.

Потпис:

Име:

Позиција:

*Национални закони се односе и на законе Републике Србије и на домицилни закон земље у случају да је понуђач из иностранства

---

²³ Подносилац предлога треба да наведе одговарајућу обавезност

18 АНЕКС 6: ESMP/ПЛАН МЕРА ЗА УБЛАЖАВАЊЕ И ПЛАН МОНИТОРИНГА /ОБРАСЦИ

ESMP се састоји од низа мера за ублажавање, мониторинг и институционалних мера које треба предузети током различитих фаза Пројекта - планирање и пројектовање, изградња и рад, како би се уклонили штетни еколошки и социјални ризици и утицаји, неутралисали или свели на прихватљиве нивое. ESMP такође обухвата мере и акције потребне за спровођење ових мера. Зајмопримац ће (а) идентификовати скуп реакција на потенцијално штетне утицаје; (б) утврдити захтеве како би се осигурало да су те реакције ефикасне и благовремене; и (ц) описати средства за испуњавање тих захтева.

Садржај ESMP-а:

УВОД

ОПИС ПРОЈЕКТА

ПОЛАЗНИ ПОДАЦИ

- Популација
- Здравље и безбедност
- Геологија и земљиште
- Климатске карактеристике
- Сеизмологија
- Квалитет ваздуха
- Отпад
- Водни ресурси
- Земљиште
- Флора и фауна
- Бука
- Културно наслеђе

ОСЕТЉИВИ РЕЦЕПТОРИ

ПОТЕНЦИЈАЛНИ УТИЦАЈ И ПРОЦЕНА УТИЦАЈА

- Потенцијални утицаји на квалитет ваздуха
- Потенцијални утицаји на воду (заштита вода и одводњавање) и земљиште
- Утицај генерисаних токова отпада
- Потенцијални утицаји на здравље и безбедност радника и заједнице
- Потенцијални друштвено-економски утицаји
- Утицај буке
- Потенцијални утицаји на флору и фауну
- Потенцијални утицаји на културно наслеђе

ИЗГРАДЊА КАПАЦИТЕТА И ОБУКА ЗА КОРИСНИКЕ И ИЗВОЂАЧЕ

ЈАВНА РАСПРАВА

ПЛАН УБЛАЖАВАЊА НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ И СОЦИЈЛАНО ОКРУЖЕЊЕ

ПЛАН МОНИТОРИНГА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И СОЦИЈАЛНОГ ОКРУЖЕЊА

19 АНЕКС 7: УЗОРАК ФОРМАТА ПЛАНА УПРАВЉАЊА ЗАШТИТОМ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И СОЦИЈАЛНИМ ОКРУЖЕЊЕМ

I. УЗОРАК – ПЛАН МЕРА ЗА УБЛАЖАВАЊЕ

ФАЗА	ПРОБЛЕМ	МЕРА ЗА УБЛАЖАВАЊЕ	ТРОШКОВИ УБЛАЖАВАЊА	ОДГОВОРНОСТ	ЗАПАЖАЊА И КОМЕНТАРИ НАДЗОРА (попуњава се током извођења надзора)
Припрема пројекта/пројектовање					
Изградња					
Рад					

II. УЗОРАК – ПЛАН МОНИТОРИНГА

Фаза	Који параметар треба пратити?	Где треба пратити параметар?	Како се прати параметар/врста опреме за мониторинг?	Када треба пратити параметар (учесталост мерења или континуирано)?	Праћење трошкова Колика је цена опреме или накнада добављача за обављање надзора?	Запажања и коментари надзора (попуњавају се током надзора позивајући се на одговарајуће извештаје о мерењу)
Припрема пројекта/пројектовање						
Изградња						
Рад						

Табела А1 Узорак завршеног ESMP-а – План мера за ублажавање – изградња/реконструкција мањег обима

Фаза	ПОТЕНЦИЈАЛНИ УТИЦАЈИ НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ И СОЦИЈАЛНО ОКРУЖЕЊЕ	ПРЕДЛОЖЕНА МЕРА ЗА УБЛАЖАВАЊЕ	ИНСТИТУЦИОНАЛНА ОДГОВОРНОСТ	КОМЕНТАРИ
ПРИПРЕМА ПРОЈЕКТА/ПРОЈЕКТОВАЊЕ	Конкурсна документација припремљена уз приступ овом ESMP-у у преведеној верзији или уз његово коришћење	Укључити одредбе ESMP-а у тендерску документацију и уговор извођача за сваки потпројекат (у заштитним клаузулама техничких спецификација у уговорима и обавези да ће се поштовати захтеви тендера). Све дозволе морају бити прибављене пре почетка радова.	МГСИ/ЈИП	
	Утицај на пејзаж и урбана подручја	У тендерску документацију укључити одредбе у погледу пројекта потпројекта у складу са локалном грађевинском (и културном) праксом (у погледу околне архитектуре)	МГСИ/ЈИП Специјалиста за набавке	
	Могући значајан утицај на људе и инфраструктуру због чињенице да је Србија склона природним опасностима као што су поплаве, суше, земљотреси и пожари	Пројекат потпројеката треба да садржи неопходне структурне мере за прилагођавање климатским и геофизичким опасностима узимајући у обзир безбедносне ризике за заједнице (ако је применљиво)	МГСИ/ЈИП Специјалиста за набавке	
	Очекују се мањи утицаји на проширење места у урбаним подручјима (мањи утицаји на животне приходе, нпр. премештање формалних и неформалних киоска или штандова)	Процес експропријације мора бити завршен пре почетка грађевинских радова. РПФ је припремљен да се њиме сагледа откуп земљишта, ограничење коришћења земљишта и присилно расељавање у складу са ESS5	МГСИ/ЈИП	

Фаза	ПОТЕНЦИЈАЛНИ УТИЦАЈИ НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ И СОЦИЈАЛНО ОКРУЖЕЊЕ	ПРЕДЛОЖЕНА МЕРА ЗА УБЛАЖАВАЊЕ	ИНСТИТУЦИОНАЛНА ОДГОВОРНОСТ	КОМЕНТАРИ
	Осигурати усклађеност са релевантним законима у области грађевинарства	Прибавити грађевинску дозволу Обезбедити смернице за управљање водама ако се потпроекти изводе у близини површинских водотока.	МГСИ/ЈИП	
	Потенцијална оштећења постојеће инфраструктуре и објеката, посебно подземних инсталација (водовод и канализација, итд.) која стварају препреке при пружању услуга потрошачима.	Прецизно утврдити положај инфраструктурних објеката и подземних инсталација на месту извођења радова у сарадњи са релевантним институцијама на свим нивоима власти.	Пројектант у сарадњи са инжењерима и представницима релевантних институција локалне власти.	
	Повећана могућност запошљавања и стицања прихода у локалној заједници.	Дати приоритет запошљавању квалификованог локалног становништва.	Извођач грађевинских радова	
ИЗГРАДЊА/РЕКОНСТРУКЦИЈА/С АНАЦИЈА	Општи део	Сви радови морају бити изведени у складу са националним законодавством и ESF-ом	МГСИ/ЈИП	
	Поремећај корита, квалитет воде, поремећај екосистема /позајмиште песма и шљунка	Користити постојећа позајмишта или купити материјал на лиценцираним сепарацијама; захтев за званично одобрење или важећу лиценцу за рад.	Извођач грађевинских радова	Треба прецизирати у тендерској документацији/условима за избор подизвођача за набавку материјала
	Употреба сировина може представљати додатни стрес за природно окружење	Користити сировине (песак, шљунак, камен) само од добављача који имају важеће лиценце које су издале надлежне институције.	Извођач грађевинских радова	

Фаза	ПОТЕНЦИЈАЛНИ УТИЦАЈИ НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ И СОЦИЈАЛНО ОКРУЖЕЊЕ	ПРЕДЛОЖЕНА МЕРА ЗА УБЛАЖАВАЊЕ	ИНСТИТУЦИОНАЛНА ОДГОВОРНОСТ	КОМЕНТАРИ
	Земљиште/физичка оштећења и деградација земљишта	Спречавање клизишта и ерозије геотехничким инспекцијама и мерама	Извођач грађевинских радова	
	Употреба транспортних возила за тешке услове за материјале на градилишту може изазвати локалне саобраћајне сметње	Уверити се да је локална заједница упозната са главним транспортним захтевима и прекидима у редовном саобраћају. Адекватно управљати саобраћајем и користити објаве да би се други упозорили на могуће гужве.	Извођач грађевинских радова	Привремено стварање буке и прашине
	Потенцијално загађење воде и земљишта од неодговарајућег складиштења, управљања и употребе материјала	Организовати и покрити складишта материјала; изоловати бетон, радове од водотока помоћу заптивене оплате или поклопаца; изоловати подручја за испирање камиона за бетон и друге опреме из водотока одабиром подручја за прање која се не одводе директно у водоток	Извођач грађевинских радова	
	Загађење воде и земљишта због неправилног одлагања отпадних материјала	Одложити отпадни материјал на место заштићено од испирања, требало би да буде означено у плану градилишта; ако није на градилишту, онда на овлашћену депонију/складиште. Складиштење отпада у складу са најбољом међународном праксом (ИФЦ ЕХС Опште смернице) и националним законодавством. Применити додатне мере за складиштење опасног отпада (као што је употреба секундарног складишта, ограничење приступа, обезбеђивање ЛЗО, итд.), по потреби, како би се спречило повређивање грађевинског особља, штета по животну средину и јавност. Употреба и означавање наменских контејнера за прикупљање отпада и складишних простора за различите врсте отпада.	Извођач грађевинских радова	

Фаза	ПОТЕНЦИЈАЛНИ УТИЦАЈИ НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ И СОЦИЈАЛНО ОКРУЖЕЊЕ	ПРЕДЛОЖЕНА МЕРА ЗА УБЛАЖАВАЊЕ	ИНСТИТУЦИОНАЛНА ОДГОВОРНОСТ	КОМЕНТАРИ
		<p>Отпадом ће управљати и одлагаће/прерађиваће га само лиценцирани објекти.</p> <p>Транспорт отпада у наменским возилима дизајнираним према врсти отпада како би се смањио ризик од ослобађања материјала (опасних и неопасних материјала) и шута који разноси ветар.</p> <p>Обука возача за руковање и одлагање терета и документација о транспорту која описује врсту отпада и његов степен опасности.</p>		
	<p>Неправилно управљање отпадом може проузроковати загађење темљишта и подземних вода или изазвати расипање ветром/животињама и представљати опасност по здравље</p>	<p>Одређена подручја за одлагање отпада биће расподељена на градилишту, укључујући канте за сакупљање отпада за мањи отпад и одређена подручја за гломазнији отпад.</p> <p>Сав отпад, укључујући грађевински отпад и ископани материјал, редовно ће се и благовремено транспортовати са градилишта и управљати преко овлашћене агенције или одлагати на место које су званично одредиле локалне власти.</p> <p>Путеви и локације прикупљања и одлагања отпада ће бити идентификовани за све главне врсте отпада које се очекују од рушења и изградње.</p> <p>Минерални грађевински отпад и отпад од рушења ће бити одвојени од опшег ринфузног, органског, течног и хемијског отпада сортирањем на градилишту и ускладиштени у одговарајуће контејнере.</p> <p>Евиденција о одлагању отпада чуваће се као доказ за правилно управљање према пројекту.</p> <p>Кад год је изводљиво, извођач ће поново користити и рециклирати одговарајуће и одрживе материјале.</p> <p>Уклоњену вегетацију најбоље је компостирати на градилишту, на за то одређеном подручју којим се управља.</p> <p>Сав зауљени отпад ће се засебно сакупљати, у канте које не пропуштају, и предати овлашћеном предузећу за управљање и одлагање, о чему ће се чувати потврде.</p>	<p>Извођач грађевинских радова</p>	

Фаза	ПОТЕНЦИЈАЛНИ УТИЦАЈИ НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ И СОЦИЈАЛНО ОКРУЖЕЊЕ	ПРЕДЛОЖЕНА МЕРА ЗА УБЛАЖАВАЊЕ	ИНСТИТУЦИОНАЛНА ОДГОВОРНОСТ	КОМЕНТАРИ
	Потенцијална контаминација земљишта и воде услед неправилног одржавања опреме и пуњења опреме горивом	Применити најбољу инжењерску праксу при безбедном складиштењу и руковању мазивима, горивом и растварачима безбедним складиштењем; обезбедити правилно точење горива и одржавање опреме.	Извођач грађевинских радова	
	Неправилно складиштење и употреба материјала може проузроковати загађење ваздуха, земљишта или воде	Складиштити све материјале у оригиналним контејнерима на одговарајућим местима која омогућавају непропусно складиштење. Не одлагати посуде са фарбом и другим отпадом осим кроз одговарајуће поступке руковања. Уверити се да су радници упознати са сигурносним прописима и захтевима складиштења за сваки производ.	Извођач грађевинских радова	
	Емисије прашине са градилишта могу утицати на квалитет ваздуха и представљати опасност по здравље радника и комшија	У случају одлагања багерисаног или ископаног материјала, шут се мора држати у контролисаном подручју и прскати воденом маглом како би се смањила прашина од шута или прекрити. Током пнеуматског бушења/сабијања прашина се мора сузбијати сталним прскањем воде и/или постављањем мрежа за заштиту од прашине на градилишту. Септичка јама (у случају реконструкције постојећих) инсталирана у тоалету треба да буде затворена на прилично херметичан начин како би се избегли непријатни мириси. Околно окружење (тротоари, саобраћајнице) треба да се заштити од шута како би се прашина свела на минимум. На локацији неће бити отвореног спаљивања грађевинског/отпадног материјала. На градилиштима неће бити прекомерног празног хода грађевинских возила. Сви материјали ће се испоручивати/транспортовати на начин којим се прашина своди на минимум – укључујући покривене	Извођач грађевинских радова	

Фаза	ПОТЕНЦИЈАЛНИ УТИЦАЈИ НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ И СОЦИЈАЛНО ОКРУЖЕЊЕ	ПРЕДЛОЖЕНА МЕРА ЗА УБЛАЖАВАЊЕ	ИНСТИТУЦИОНАЛНА ОДГОВОРНОСТ	КОМЕНТАРИ
		терете камиона или затворене терете камиона, уз мере сузбијања прашине прскањем воде. Чишћење возила и површина од прашине. Контролисани утовар и истовар материјала. Одржавање и атестирање возила и машина. Пажљиво планирање маршрута и оптималног оптерећења.		
	Емисије буке од извођења радова и кретања возила, изградње и тешке механизације	Одржавати путеве у добром стању. Обавестити особе које би могле бити погођене да ће посао почети (достављањем информативних летака преко поштанских сандучића и/или постављањем обавештења на огласним таблама). Радове треба изводити у оквиру нормалног радног времена што је више могуће (ограничено време договорено у дозволи у складу са српским законодавством о животној средини). Тамо где је то немогуће, погођене особе треба посебно обавестити. Постављање ограда за заштиту од буке или сличних конструкција, али оне су често неизводљиве на радовима на путу, посебно за мање радове кратког трајања. Користити савремену опрему где год је то могуће. Таква опрема обично има боље пригушивање буке и вибрација у поређењу са старијим машинама. Савремене машине нуде и друге предности, попут смањења емисије, итд.	Извођач грађевинских радова	Привремени утицај
	Радови на градилишту могу оштетити или трајно уклонити вегетацију	Уверити се да на градилишту не долази до оштећења вегетације. У случају неизбежног оштећења, поново посадити исте врсте на градилишту. Визуелно обезбедити исти изглед као и пре почетка радова.	Извођач грађевинских радова	Привремени утицај
	Потенцијално оштећење културних добара током земљаних радова	Ако се током извођења грађевинских и других радова пронађу археолошка налазишта или артефакти, Извођач је дужан да одмах и без одлагања прекине радове и обавести ЗЗСК, као и да предузме неопходне мере како не би уништио или оштетио локалитет и сачувао га у истом облику у којем је пронађен.	Извођач грађевинских радова	Може изазвати кашњење у радовима. Грађевински надзор ће бити одговоран за овај пројекат како би се

Фаза	ПОТЕНЦИЈАЛНИ УТИЦАЈИ НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ И СОЦИЈАЛНО ОКРУЖЕЊЕ	ПРЕДЛОЖЕНА МЕРА ЗА УБЛАЖАВАЊЕ	ИНСТИТУЦИОНАЛНА ОДГОВОРНОСТ	КОМЕНТАРИ
				спречило оштећење културних добара
	Безбедност радника	Обезбедити радницима сигурносна упутства и заштитну опрему; безбедна организација заобилажења саобраћаја.	Извођач грађевинских радова	
	Безбедност заједнице	Регулисати саобраћај и кретање пешака у случајевима повећаног ризика; поставити знакове којима се визуелизују границе градилишта.	Извођач грађевинских радова	
	Укупна безбедност радника и ризици од неовлашћеног и нежељеног приступа градилишту	<p>Становници који живе у близини градилишта биће обавештени о радовима, циљевима и привременим очекиваним негативним утицајима одговарајућом комуникацијом; на јавним састанцима, итд.</p> <p>За изградњу и/или санацију биће прибављене све законски потребне дозволе.</p> <p>Извођач се формално слаже да ће се сви радови изводити на безбедан и дисциплинован начин осмишљен да минимизира утицаје на суседне становнике и животну средину.</p> <p>Укључујући и организацију транспорта како би се смањили утицаји на суседе и прање пнеуматика возила како би се смањило ширење отпада по саобраћајницама.</p> <p>Радници ће се придржавати добре међународне праксе (увек шлемови, по потреби маске и заштитне наочаре, појасеви итд.).</p> <p>Радници ће исто тако бити уговорени у складу са српским законодавством, а пројектант треба да поштује сва хигијенска и безбедносна правила условљена српским законодавством.</p> <p>Наручилац ће обезбедити животно осигурање радника, итд.</p> <p>Наручилац ће обезбедити техничке мере безбедности.</p>		

Фаза	ПОТЕНЦИЈАЛНИ УТИЦАЈИ НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ И СОЦИЈАЛНО ОКРУЖЕЊЕ	ПРЕДЛОЖЕНА МЕРА ЗА УБЛАЖАВАЊЕ	ИНСТИТУЦИОНАЛНА ОДГОВОРНОСТ	КОМЕНТАРИ
		<p>Комплет за хитне случајеве треба да се постави близу радног места за интервенцију у случају акцидента.</p> <p>Контакти и бројеви за хитне случајеве морају бити јасно постављени на градилишту.</p> <p>У случају контакта са загађеном водом канала или талога, радници би требало да имају заштитну одећу.</p> <p>За спречавање акцидената користиће се одговарајући знакови упозорења у радним зонама, визуелне баријере, итд.</p>		
ИЗГРАДЊА /РЕКОНСТРУКЦИЈА/САНАЦИЈА	Акциденти током грађевинских радова могу изазвати ненамерно оштећење локалне инфраструктуре или електроенергетске мреже	<p>Уверити се да су прибављене све одговарајуће дозволе од локалних комуналних предузећа</p> <p>Упознати се са мрежама у близини градилишта</p> <p>У случају случајног прекида, одмах зауставити све радове, обавестити надлежне органе и хитну санацију оштећене мреже у складу са законским захтевима</p>	Извођач грађевинских радова	Привремено одлагање имплементације пројекта
ФАЗА РАДА	Активности потпројекта могу утицати на саобраћај/безбедност на путевима	<p>Планови управљања саобраћајем биће припремљени у ЕСА документима специфичним за градилиште са посебним мерама којима се обезбеђује сигурност свих учесника у саобраћају у фази рада:</p> <ul style="list-style-type: none"> • обезбеђивање сигурних коридора и прелаза за кретање пешака, • уградња сигурносних система (звучна и визуелна упозорења), • увођење одморишта, • прилагођавање радног времена потпројекта у складу са потребама локалног становништва, посебно за осетљива 	Извођач грађевинских радова	

Фаза	ПОТЕНЦИЈАЛНИ УТИЦАЈИ НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ И СОЦИЈАЛНО ОКРУЖЕЊЕ	ПРЕДЛОЖЕНА МЕРА ЗА УБЛАЖАВАЊЕ	ИНСТИТУЦИОНАЛНА ОДГОВОРНОСТ	КОМЕНТАРИ
		места попут оних у близини школа, болница, верских објеката, итд.		
	Неправилно прикупљање и управљање чврстим отпадом могу представљати опасност по квалитет земљишта и воде	Успоставити одговарајуће поступке управљања отпадом, укључујући сепарацију отпада на уљни и опасни отпад, редовни комунални и зелени отпад који се може компостирати Побринути се да на градилишту буде довољно канти за сакупљање отпада и да је обезбеђено редовно прикупљање отпада Изоловати простор за прикупљање и обезбедити честе санитације од овлашћених лица.	Управник градилишта и локални орган за управљање отпадом	
	Цурења и изливања могу да загаде површинску и подземну воду	Направити акциони план за контролу цурења Обезбедити канте које не цуре за сакупљање уљног отпада или за опрему из које може да капље уље Осигурати адекватно управљање отпадом	Управник градилишта и овлашћено предузеће за управљање отпадом	
	Сексуално узнемиравање је могуће током изградње и у фази рада	ПУРС садржи мере за сагледавање таквих ризика. Закони о раду у Србији усклађени су са конвенцијама МОП-а и најчешће се примењују ПУРС ће бити део тендерске документације и биће обавезујући за извођача.	ЈИП	

Табела А2 Узорак завршеног ESMP-а – План мониторинга – изградња/реконструкција мањег обима

ФАЗА	КОЈИ параметар треба пратити?	ГДЕ се параметар прати?	КАКО се параметар прати?	КАДА се параметар прати (учесталост)?	ЗАШТО се параметар прати?	ОДГОВОРНОСТ
ИЗГРАДЊА/ РЕКОНСТРУКЦИЈА/САНАЦИЈА	Оптерећење камиона (песак и шљунак) покривено или наквашено	Локација градилишта	Надзорни инжењер	Редовни прегледи током извођења радова, најмање једном недељно	Здравствени и безбедносни захтеви и омогућити што мање поремећаја	Надзорни инжењер Извођач радова
	Сати и маршруте саобраћања	Локација градилишта	Надзорни инжењер	Редовни прегледи током извођења радова, најмање једном недељно	Могући прекиди у саобраћају	Надзорни инжењер Извођач радова
	Загађење ваздуха/прашина	Локација градилишта и околина	Преглед и визуелно посматрање	Редовни прегледи током испоруке материјала и изградње	Захтеви у погледу здравља и безбедности	Извођач надзора

ФАЗА	КОЈИ параметар треба пратити?	ГДЕ се параметар прати?	КАКО се параметар прати?	КАДА се параметар прати (учесталост)?	ЗАШТО се параметар прати?	ОДГОВОРНОСТ
	Квалитет ваздуха и земљишта	Локација градилишта и околина	<p>Визуелно прегледати стварање прашине и контролисати.</p> <p>Проверити присуство и да ли се из септичке јаме на градилишту емитује мирис.</p> <p>Визуелно проверити присуство тајног отпада на градилишту и у околини.</p> <p>Визуелно прегледати да ли цуре уљни материјали.</p> <p>Чувајти доказ о прикупљању отпада од стране овлашћеног предузећа.</p> <p>Визуелно прегледати знакове отвореног сагоревања отпада.</p>	Континуирано током грађевинских радова	Да би се обезбедило да се радови изводе према највишим стандардима безбедности и заштите животне средине	Извођач/супервизор имплементације/преглед и извештавање
	Нивои буке	Локација градилишта и околина	Обезбедити усклађеност са дозволом према српском закону. Мерења по притужбама комшија.	Континуирано током грађевинских радова	Да би се обезбедило да нивои буке не прелазе граничне вредности	Извођач/супервизор имплементације/преглед и извештавање
	Квалитет воде	Локација градилишта и околина	Визуелно и на притужбе на повећану замућеност, отпадни материјал у малим језерцима, просипање или цурење.	Континуирано током грађевинских радова	Да би се обезбедило да у води нема загађења	Извођач/супервизор имплементације/преглед и извештавање

ФАЗА	КОЈИ параметар треба пратити?	ГДЕ се параметар прати?	КАКО се параметар прати?	КАДА се параметар прати (учесталост)?	ЗАШТО се параметар прати?	ОДГОВОРНОСТ
	Управљање отпадом	Локација градилишта и околина	Визуелно ради сепарације отпада, прегледати потврде од предузећа за сакупљање отпада или обавештење комуналне службе о одговарајућој локацији за одлагање	Континуирано током грађевинских радова	Како би се обезбедило да нема ризика од загађења животне средине узрокованог грађевинским радовима	Извођач/супервизор имплементације/преглед и извештавање
	Складиштење фарбе, уља или других опасних материјала	Локација градилишта	Визуелно обезбедити правилно складиштење, без цурења или просипања	Континуирано током грађевинских радова	Смањити ризик од загађења опасним материјалима	Извођач/супервизор имплементације/преглед и извештавање
	Оштећење вегетације или других специфичних станишта	Локација градилишта	Дневник градилишта и визуелни преглед	Континуирано током грађевинских радова	Како би се обезбедило да нема штете на вегетацији и одређеним стаништима	Извођач/супервизор имплементације/преглед и извештавање
	Заштита на раду/заштитна опрема; организација заобилазног саобраћаја	Локација градилишта	Инспекција	Редовни прегледи током извођења радова		Надзорни инжењер Извођач радова
	Мере у вези са КОВИД-ом	Локација градилишта	Релевантне информације постављене на видљива места (наведене на језику који радници разумеју)			
ФАЗА РАДА	Стање саобраћајних знакова; брзина возила	Приступни путеви до градилишта	Визуелно посматрање; детектори брзине	Ненајављено	Омогућити сигуран проток саобраћаја	Саобраћајна полиција

ФАЗА	КОЈИ параметар треба пратити?	ГДЕ се параметар прати?	КАКО се параметар прати?	КАДА се параметар прати (учесталост)?	ЗАШТО се параметар прати?	ОДГОВОРНОСТ
	Сакупљање отпада и управљање отпадом	На градилишту	Визуелно ради сепарације отпада, прегледати потврде од предузећа за сакупљање отпада или обавештење општине о одговарајућој локацији за одлагање	Редовно током грађевинских радова	Како би се обезбедило да нема ризика од загађења животне средине због неодговарајућег управљања отпадом	Управник градилишта
	Одржавање септичке јаме - чишћење и одговарајуће уклањање отпада	На градилишту	Визуелно или мерењем протока.	Редовно	Како би се обезбедило да не дође до загађења из отпадних вода	Управник градилишта
	Поштовање мера безбедности радника	На градилишту	Визуелно и обезбедити усклађеност са планом	Редовно	Нема опасности по живот за раднике и управљаче	Управник градилишта
	Пропуштања и просипања	На градилишту	Визуелно и обезбедити усклађеност са планом	Редовно	Како би се обезбедило да цурење уља или других материјала не загађује животну средину	Управник градилишта

20 АНЕКС 8: КОНТРОЛНА ЛИСТА ESMP/ОБРАЗАЦ

ДЕО 1: ИНСТИТУЦИОНАЛНИ И АДМИНИСТРАТИВНИ ДЕО			
Земља	Србија		
Назив пројекта	Локална инфраструктура и институционално јачање		
Назив подпројекта			
Опсег активности подпројекта			
Институционални аранжмани (име/назив и контакт подаци)	Управљање пројектом		
	СБ Република Србија	Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	Локална страна/корисник (ЈЛС) – одговорни за припрему контролне листе ESMP, јавна расправа контролне листе ESMP и набавка радова и надзора градилишта (уговори о радовима и надзору/именовања за радове и надзор укључују табеларне делове контролне листе ESMP) Извођач (име/контакт подаци) – одговоран за спровођење мера за ублажавање и мониторинг према делу 2 контролне листе ESMP
Аранжмани за имплементацију (име и контакт подаци)	Надзор		
	СБ Надзор заштитних мера (назив)	Надзорник градилишта – одговоран за уговорену локацију; надзорни инжењер или одговорно лице које именује МГСИ/ЈИП Инжењер градилишта (име /подаци за контакт) – одговоран за имплементацију контролне листе ESMP са стране градитеља	Локални инспекторат – одговоран за повремене посете градилишту или по жалби јавности МГСИ/ЈИП – одговорни за надзор целокупног пројекта (име и контакт подаци)
ОПИС ГРАДИЛИШТА			
Назив градилишта			
Адреса локације градилишта			

<p>Ко је власник земље? Ко користи земљиште (формално/неформално)?</p>	
<p>Опис физичког и природног окружења и друштвено-економског контекста око локације</p>	
<p>ЗАКОНОДАВСТВО</p>	
<p>Идентификовати национално и локално законодавство и дозволе које се примењују на пројектне активности</p>	
<p>ЈАВНА РАСПРАВА</p>	
<p>Идентификовати када/где се одвијао процес јавне расправе</p>	
<p>ИЗГРАДЊА ИНСТИТУЦИОНАЛНИХ КАПАЦИТЕТА</p>	
<p>Да ли ће бити изградње капацитета?</p>	<p style="text-align: right;">[ ] Н или [ ] Д</p> <p>Ако је одговор Да, наведите информације о изградњи капацитета</p>
<p>ПРИЛОЗИ</p>	
<p>Прилог 1: План градилишта/фотографија Прилог 2: Грађевинска дозвола (према захтеву) Прилог 3: Уговор о одлагању грађевинског отпада Остале дозволе/уговори – према потреби</p>	

ДЕО 2: СКРИНИНГ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И СОЦИЈАЛНОГ ОКРУЖЕЊА

Да ли ће активности на градилишту укључивати/обухватати нешто од следећег?	Активност/Проблем	Статус	Покренуте радње
	Санација зграде	☐ Да ☐ Не	Ако је одговор „Да”, погледајте одељке А и Е испод
	Изградња мањег обима на постојећим објектима	☐ Да ☐ Не	Ако је одговор „Да”, погледајте одељке А и Е испод
	Управљање отпадним водама	☐ Да ☐ Не	Ако је одговор „Да”, погледајте одељке Б и Е испод
	Заузимање/стицање земљишта	☐ Да ☐ Не	Ако је одговор „Да”, активност је искључена
	Управљање опасним материјалом	☐ Да ☐ Не	Ако је одговор „Да”, погледајте одељак Ц испод
	Безбедност саобраћаја и пешака	☐ Да ☐ Не	Ако је одговор „Да”, погледајте одељак Д испод
	Социјални ризици (и) здравље и безбедност на раду (БЗР), (ии) радна снага и услови рада	☐ Да ☐ Не	Ако је одговор „Да”, погледајте одељак Е испод

Историјске зграде и окружење

Утицаји на шуме и/или заштићена подручја

ДЕО 3: КОНТРОЛНА ЛИСТА МЕРА ЗА УБЛАЖАВАЊЕ

АКТИВНОСТ	ПАРАМЕТАР	КОНТРОЛНА ЛИСТА МЕРА ЗА УБЛАЖАВАЊЕ	ОДГОВОРНОСТ	БУЏЕТ
Одељак А	Обавештење	<ul style="list-style-type: none"> Локалне грађевинске инспекције и заједнице и инспекције и заједнице за заштиту животне средине су обавештене о предстојећим активностима. 	Извођачи радова	

Опште активности санације и/или изградње	Квалитет ваздуха	<ul style="list-style-type: none"> • Јавност је обавештена о радовима путем одговарајућег обавештења у медијима и/или на јавно доступним локацијама. • Све законски потребне дозволе су прибављене пре почетка радова. • Сви радови ће се изводити на безбедан и дисциплинован начин осмишљен да минимизира утицаје на суседне становнике и животну средину. • Користити отвор за избацивање шута током рушења ентеријера изнад првог спрата • Држати шут од рушења у контролисаном подручју и прскати воденом маглом да би се редуковала прашина • Сузбити прашину током пнеуматског бушења/рушења зидова сталним прскањем воде и/или постављањем мрежне заштите од прашине на градилишту • Околно окружење (тротоари, саобраћајнице) треба да се заштити од шута како би се прашина свела на минимум • Не дозволити отворено спаљивање грађевинског/ отпадног материјала на градилишту • Не дозволити прекомеран празан ход грађевинских возила 		
	Бука	<ul style="list-style-type: none"> • Ограничити грађевинску буку на дневну, осим у крајњој нужди. Обавестити здравствене раднике о распореду радова ако одступа од стандардног радног времена • Уверити се да су током радова поклопци мотора генератора, ваздушних компресора и друге механичке опреме са погоном затворени, а опрема постављена што даље од стамбених подручја 		
	Квалитет воде	<ul style="list-style-type: none"> • Успоставити одговарајуће мере за контролу ерозије и талога, као што су нпр. бале сена и/или ограде за муљ како би се спречило померање талога са градилишта и стварање прекомерне замућености у оближњим потоцима и рекама. 		
	Управљање отпадом	<ul style="list-style-type: none"> • Идентификовати путеве и локације прикупљања и одлагања отпада за све главне врсте отпада које се очекују од рушења и изградње 		

		<ul style="list-style-type: none"> • Одржати минерални грађевински отпад и отпад од рушења од опшег ринфузног, органског, течног и хемијског отпада сортирањем на градилишту и складиштењем у одговарајуће контејнере. • Сакупити грађевински отпад и одложити га на предвиђена места • Кад год је могуће, поново користити и рециклирати одговарајуће и одрживе материјале (осим азбеста) • Након завршетка радова, на градилишту неће бити остављен отпад. Историјски отпад биће уклоњен пре радова 		
Одељак Б Управљање отпадним водама	Квалитет воде	<ul style="list-style-type: none"> • Обезбедити да приступ руковању санитарним отпадним водама и површинским отицајима одобре надлежни органи • Обезбедити пречишћавање отпадних вода са градилишта пре испуштања у прихватне воде како би се испунили минимални критеријуми квалитета утврђени националним смерницама о квалитету отпадних вода и пречишћавању отпадних вода • Редовно надзирати прикупљање и испуштање отпадних вода • Грађевинска возила и машине прати само у за то предвиђеним подручјима где отицај неће загађивати природна површинска водна тела. 		
Одељак Ц Опасни материјали	Управљање опасним отпадом	<ul style="list-style-type: none"> • Привремено складиштити све опасне или отровне супстанце на градилишту у сигурним контејнерима са ознаком информација о саставу, својствима и подацима о руковању • Ставити контејнере са опасним материјама у непропусне контејнере како би се спречило просипање и испирање • Лиценцирани оператер транспортује отпад на званичне депоније и одлаже вишак ископаног материјала на локације договорене са локалним властима. • Не користити фарбе са отровним састојцима или растварачима, нити фарбе на бази олова 		
	Управљање азбестом	<ul style="list-style-type: none"> • Ако се азбест налази на градилишту подпројекта, јасно га означите као опасан материјал • На одговарајући начин затворити и запечатити азбест како би се смањила изложеност 		

		<ul style="list-style-type: none"> • Третирати азбест пре уклањања (ако је потребно уклањање) средством за влажење како би се минимизирала азбестна прашина • Азбестом треба да рукују и да га одлажу квалификовани и искусни стручњаци • Ако се азбестни материјал привремено складишти, добро га затворити у затворене просторе и означити на одговарајући начин. Предузети мере безбедности против неовлашћеног уклањања са градилишта • Уклоњени азбест не треба поново користити 		
Одељак Д Безбедност саобраћаја и пешака	Директан или индиректан утицај грађевинских активности на јавни саобраћај и пешаке	<ul style="list-style-type: none"> • Путоказ, поставити знакове упозорења, поставити баријере и преусмеравање саобраћаја тако да је место рада јасно видљиво, а јавност упозорена на све потенцијалне опасности • Успоставити систем управљања саобраћајем и спровести обуку особља, посебно за приступ градилишту и велики промет у близини градилишта. • Омогућити сигурне пролазе и прелазе за пешаке на местима где долази до мешања са транспортом на градилишту. • Прилагодити радно време локалним обрасцима саобраћаја, нпр. избегавати веће транспортне активности у време шпица или у време кретања стоке • Активно управљати саобраћајем ако је потребно како би се обезбедио сигуран и погодан пролаз за јавност. • Обезбедити сигуран и сталан приступ канцеларијским објектима, продавницама и местима становања током активности реновирања, ако зграде остану отворене за јавност. 	Извођачи радова	
	Управљање односима с јавношћу	<ul style="list-style-type: none"> • Имплементирати и по потреби ажурирати план ангажовања заинтересованих страна заснован на пројекту • Одредити локалне контакт особе које су задужене за комуникацију и примање захтева/жалби локалног становништва на окружном и регионалном нивоу • Консултовати локалне заједнице да би се идентификовали сукоби између екстерне радне снаге и локалног становништва и да би се проактивно управљало њима. 	ЈИП Извођачи радова	

<p>Одељак Е Управљање социјалним ризиком и ризиком радне снаге</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Подићи ниво свести локалне заједнице о ризицима од полно преносивих болести повезаних са присуством екстерне радне снаге и укључити локалне заједнице у активности подизања свести. • Планирани радови ван сезоне наводњавања у мери у којој је то могуће како би се избегао/минимизирао прекид услуге. Информисати локално становништво о плану изградње и рада, прекиду услуга, обилазним правцима и привременим аутобуским линијама, минирању и рушењу, према потреби. • Ограничити грађевинске активности ноћу. По потреби пажљиво планирати ноћни рад и о томе унапред обавестити погођену заједницу. • Правилно означити и оградити место рада • У оквиру обрађених земљишних парцела или било које врсте приватног власништва не може доћи до привременог складиштења грађевинског материјала и отпада • Одредити површине за привремено складиштење грађевинског материјала и отпада тако да се не омета слободно кретање саобраћаја и пешака. 		
	<p>Јавна безбедност</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Осигурати одржавање карантинских процедура за пацијенте са КОВИД-19; • Поделити информације о пројектним активностима и плану изградње пре почетка радова; • Обавестити локалне грађевинске инспекције и заједнице о предстојећим активностима • Обавестити јавност о радовима одговарајућим обавештењем у медијима и/или на јавно доступним локацијама (укључујући и локацију радова) • Прибавити све законски потребне дозволе за изградњу и/или санацију • Договорити се формално са Наручиоцем да се сви радови изводе на безбедан и дисциплинован начин осмишљен да минимизира утицаје на суседне становнике и животну средину. • Одговарајуће означено градилиште за информисање радника о кључним правилима и прописима. 	<p>ЈИП Извођачи радова Здравствене установе</p>	

		<ul style="list-style-type: none"> • Информисати заједницу о успостављеним жалбеним механизмима и поделити бројеве контакт особа 		
Управљање питањима рада		<ul style="list-style-type: none"> • Укључити контролну листу ESMP у тендерску документацију; • Обезбедити да извођачи и подизвођачи поштују законе и стандарде о раду и спроводе фер радну праксу; • Информисати извођаче о успостављеним жалбеним механизмима на пројекту и поделити бројеве контакт особа; • Упутити и обучити именована лица извођача радова за мониторинг SEA/SH, ЖМ, забрану употребе дечјег/принудног рада, кодекс понашања и друге захтеве радне снаге према ESS2 и Закону о раду Србије; • У највећој могућој мери не постављати радне кампове у непосредној близини локалних заједница. • Пронаћи радничке кампове и управљати радничим камповима у консултацији са суседним заједницама. • Запошљавати неквалификоване или полуквалификоване раднике из локалних заједница у највећој могућој мери. Тамо где је и када је то могуће, треба обезбедити обуку радника како би се повећало учешће локалног становништва. • Обезбедити да сви радници имају писане уговоре у којима се описују услови рада; • Подићи свест радника о свеукупном управљању односима са локалним становништвом, успоставити кодекс понашања у складу са међународном праксом и стриктно их примењивати, укључујући отпуштање радника и одговарајуће новчане казне. • Уверити се да се не примењују ни дечји (до 18 година старости) ни присилни рад; и • Обавестити раднике о успостављеном механизму за подношење жалби у вези са радом и поделити бројеве контакт особа. 	ЈИП Извођачи радова	
Захтеви у погледу здравља и		<ul style="list-style-type: none"> • Обезбедити да се извођачи и подизвођачи придржавају локалних закона и захтева заштите на раду према ESS 2; 	ЈИП Извођачи радова	

	безбедности радника	<ul style="list-style-type: none"> • Обезбедити особљу детаљне информације о активностима предвиђеним у пројекту; • Спровести обуке о безбедности које спроводе стручњаци из различитих области; • Осигурати да је заштитна опрема радника у складу са међународном добром праксом (маске, рукавице и заштитне наочаре, за грађевинске радове такође заштитне кациге, појасеви и заштитне чизме); • Обезбедити одговарајуће санитарне услове (тоалети и простори за прање) на радном месту са одговарајућим залихама текуће воде, сапуна, антисептика и уређаја за сушење руку; • Обезбедити услове рада који задовољавају здравствене и безбедносне стандарде које захтева српско законодавство; • Обезбедити редовну испоруку и правилно складиштење робе, укључујући узорке, фармацевтске производе, дезинфекциона средства, реагенсе, друге опасне материјале, ЛЗО, итд.; • Обезбедити постојање и поштовање протокола за редовну дезинфекцију јавних просторија, одељења, ИЦУ, опреме, алата и отпада; • Обезбедити да станице за прање руку и друге санитарне станице буду увек снабдевене чистом водом, сапуном и средством за дезинфекцију; • Уверити се да је опрема као што су аутоклави исправна; и • Редовно спроводити тестирање здравствених радника у контакту са пацијентима са КОВИД-19. 	Објекти за здравствену негу	
--	---------------------	---	-----------------------------	--

Одељак Ф Утиче на шуме и/или заштићена подручја	Заштита			
--	---------	--	--	--

Одељак Ф Историјске зграде	Културно наслеђе			
-------------------------------	------------------	--	--	--

21 АНЕКС 9: ОБРАЗАЦ ЗА ПРИЈАВУ ЖАЛБИ

Референтни број:

Име и презиме:

Напомена: ако желите, можете остати анонимни или затражити да не откривате свој идентитет трећим лицима без пристанка. У случају анонимних притужби, одлука ће бити објављена на веб страници Пројекта <https://www.mgsi.gov.rs/>

Име _____

Презиме _____

Желим анонимно да изјавим жалбу

Пол подносиоца жалбе (попуњавање овог поља није обавезно)

мушки женски друго _____ (навести)

Тражим да не откривам свој идентитет без моје сагласности Подаци за контакт Означите како желите да вас контактирамо (пошта, телефон, е-пошта).

Поштом: наведите адресу за слање поште:

_____
_____
_____

телефоном: _____

Е-поштом _____

Потражићу одлуку на веб страници јер желим да останем анониман/анонимна

Жељени језик комуникације српски други (навести)

Опис инцидента или жалбе (шта се догодило? Где се догодило? Које се догодило? Шта је резултат проблема? Датум инцидента/жалбе)

Једнократни инцидент/жалба (датум _____)

Десило се више пута (колико пута? _____)

Текући (тренутно имате проблем) Шта бисте волели да се догоди да бисте решили проблем?

Потпис: _____ Датум: _____

Овај образац вратите на адресу: Министарство грађевинарства, саобраћаја и информисања/ЈИП

Образац за евиденцију жалби

#	Приоритет	Датум примљене повратне информације	Повратна информација Канал	Категорија повратних информација	Сажетак Опис	Анонимно (Да/Не)	Лице именовано за давање повратних информација	Статус (решено, на чекању, ескалирано)	Датум решавања повратних информација	Комуникација о решавању
1										
2										
3										
4										
5										
6										

22 АНЕКС 10: ПРИВРЕМЕНА НАПОМЕНА СБ: РАЗМАТРАНЈА О КОВИД-19 У ПРОЈЕКТИМА ГРАЂЕВИНСКИХ РАДОВА

Ова напомена је објављена 7. априла 2020. године и садржи линкове до најновијих смерница од тог датума (нпр. од СЗО). С обзиром на то да се ситуација са пандемијом КОВИД-19 брзо развија, приликом коришћења ове напомене важно је проверити да ли су издата нека ажурирања ових спољних ресурса.

1. Увод

Пандемија КОВИД-19 ставља владе пред изазове без преседана. Решавање проблема повезаних с КОВИД-19 у постојећим и новим операцијама започиње препознавањем да ово није уобичајено пословање и да околности захтевају високо прилагодљив респонзивни облик управљања како би се избегле, свеле на минимум ситуације које могу бити ситуације које се брзо развијају и како би се управљало њима. У многим случајевима, од зајмопримаца ћемо тражити да уложи разумне напоре у датим околностима, увиђајући да би оно што би данас могло бити могуће могло бити другачије наредне недеље (и позитивно, јер може бити на располагању више залиха и смерница, и негативно, јер је можда дошло до убрзаног ширења вируса).

Ова привремена напомена има за циљ да пружи тимовима смернице о томе како да подрже зајмопримце при решавању кључних питања повезаних са пандемијом КОВИД-19 и обједињује савете који су већ дати у протеклих месец дана. Као таква, требало би да се користи уместо других смерница које су до сада дате. Ова напомена ће се дорађивати како се буде развијала глобална ситуација и сазнања Банке (и других). Ово није време када се „један модел примењује за све“. Више него икад, тимови ће морати да сарађују са зајмопримцима и пројектима како би разумели активности које се спроводе и ризике које те активности могу проузроковати. Подршка ће бити потребна у осмишљавању мера за ублажавање које су применљиве у контексту пројекта. Тим мерама је неопходно сагледати капацитете владиних агенција, доступност залиха и практичне изазове операција на терену, укључујући ангажовање заинтересованих страна, надзор и праћење. У многим околностима, сама комуникација може бити изазовна, када су састанци лицем у лице ограничени или забрањени, и када су ИТ решења ограничена или непоуздана.

Овом напоменом се наглашава важност пажљивог планирања сценарија, јасних процедура и протокола, система управљања, ефикасне комуникације и координације, те потреба за високим нивоом одзива у променљивом окружењу. У напомени се даје препорука за процену тренутног стања пројекта, увођење мера за ублажавање како би се избегла или свела на најмању могућу меру могућност инфекције и планирање шта учинити ако се запослени на пројекту заразе или радна снага укључује раднике из непосредних заједница погођених вирусом КОВИД-19. У многим пројектима мере за избегавање или минимизирање морају да се спроводе истовремено са сагледавањем болесних радника и односа са заједницом, од којих неки могу бити болесни или забринути због инфекције. Зајмопримци би требало да схвате обавезе које извођачи имају према постојећим уговорима (види одељак 3), захтевају од извођача да успоставе одговарајуће организационе структуре (види одељак 4) и развију процедуре за решавање различитих аспеката КОВИД-19 (види одељак 5).

2. Изазови у изградњи/грађевинским радовима

Пројекти који обухватају изградњу/грађевинске радове често укључују велику радну снагу, заједно са добављачима и пратећим функцијама и услугама. Радну снагу могу чинити радници са међународних, националних, регионалних и локалних тржишта рада. Потенцијално ће морати да живе у смештају на градилишту, бораве у заједницама у близини радних места или да се врате својим кућама након посла. На градилишту могу бити стално присутни различити извођачи који обављају различите активности, сваки са својим наменским радницима. Ланци снабдевања могу укључивати међународне, регионалне и националне добављаче који олакшавају редован проток робе и услуга за пројекат (укључујући залихе неопходне за пројекат, као што су гориво, храна и вода). Као такви, такође ће постојати редован проток страна које улазе и излазе са градилишта; помоћне услуге, као што су услуге исхране, услуге чишћења, испоруке опреме, испоруке материјала и залиха, и специјализовани подизвођачи, доведени да испоруче одређене елементе радова.

С обзиром на сложеност и концентрисан број радника, потенцијал за ширење заразних болести у пројектима који укључују изградњу је изузетно озбиљан, као и импликације таквог ширења. Може да се деси да се велики број радника у пројектима разболи, што ће оптеретити здравствене установе на пројекту, имати импликације на локалне хитне и здравствене службе и што може угрозити напредак грађевинских радова и план пројекта. Такви утицаји ће се погоршати тамо где је радна снага велика и/или је пројекат у удаљеним или недовољно услуженим подручјима. У таквим околностима, односи са заједницом могу бити затегнути или тешки и може доћи до сукоба, посебно ако људи сматрају да су због пројекта изложени болести или морају да се такмиче за оскудне ресурсе. Пројекат такође мора да примени одговарајуће мере предострожности против уношења инфекције у локалне заједнице.

3. Да ли уговор о изградњи покрива ову ситуацију?

С обзиром на незапамћену природу пандемије КОВИД-19, мало је вероватно да ће постојећи уговори о изградњи/грађевинским радовима обухватити све ствари које ће опрезни извођач морати да уради. Ипак, Зајмопримац треба да почне прво од уговора и утврди које су постојеће обавезе извођача и како се оне односе на тренутну ситуацију.

Обавезе о здрављу и безбедности зависе од врсте уговора који постоји (између Зајмопримца и главног извођача; између главних извођача и подизвођача). Биће другачије ако је Зајмопримац користио стандардну документацију Светске банке о набавкама (СПД) или је користио националну тендерску документацију. Ако је коришћен документ ФИДИЦ, постојаће опште одредбе које се односе на здравље и безбедност. На пример, у стандардном ФИДИЦ-у, Услови уговора о изградњи (друго издање 2017.), који не садржи „побољшања ESF -а”, наводи се (у Општим условима, тачка 6.7) да ће се од Извођача тражити:

- да предузме све неопходне мере предострожности ради очувања здравља и безбедности особља Извођача
- да на градилишту именују службеника за здравље и безбедност, који ће имати овлашћења да издаје смернице о очувању здравља и безбедности свог особља овлашћеног за улазак и/или рад на градилишту и за предузимање заштитних мера за спречавање акцидентата

- да у сарадњи са локалним здравственим властима обезбеди да медицинско особље, установе прве помоћи, санитетско возило, хитна помоћ и све друге наведене медицинске службе буду увек доступне на градилишту и у било ком смештају
- да обезбеди одговарајуће аранжмане за све неопходне здравствене и хигијенске захтеве и спречавање епидемија

Ти захтеви су појачани увођењем ESF-а у СПД (издање из јула 2019). Горе наведена општа клаузула ФИДИЦ -а појачана је како би одражавала захтеве ESF-а. Осим горе наведених општих захтева ФИДИЦ-а, Посебни услови Банке укључују неке релевантне захтеве према Извођачу, укључујући:

- да обезбеди здравствену и безбедносну обуку за особље Извођача (која обухвата раднике на пројекту и сво особље које извођач користи на градилишту, укључујући особље и остале запослене код извођача и подизвођача и свако друго особље које помаже извођачу при спровођењу пројектних активности)
- да успостави процесе на градилишту за особље Извођача да пријави радне ситуације које нису безбедне или здраве
- да особљу Извођача право да пријави радне ситуације за које сматра да нису безбедне или здраве и да се склоне из радне ситуације за коју оправдано мисле да представља непосредну и озбиљну опасност по њихов живот или здравље (без освете због пријављивања и удаљавања из ситуације)
- да захтева да се предузму мере за избегавање или минимизирање ширења болести, укључујући мере за избегавање или минимизирање преношења заразних болести које могу бити повезане са приливом привремене или сталне радне снаге по уговору
- да обезбеди лако доступан механизам за подношење жалби за решавање проблема на радном месту

Тамо где се користи ФИДИЦ образац уговора, Зајмопримца (као Послодавца) ће заступати Инжењер (који се у овом обавештењу назива и Надзорни инжењер). Инжењер ће бити овлашћен да извршава овлашћења наведена, или нужно имплицирана, у уговору о изградњи. У таквим случајевима, Инжењер (преко свог особља на градилишту) ће бити интерфејс између ПЦУ-а и Извођача. Стога је важно разумети обим одговорности инжењера. Такође је важно препознати да је у случају заразних болести као што је КОВИД-19, управљање пројектом-преко хијерархије Извођач/подизвођач – једнако ефикасно колико и најслабија карика. Важан је детаљан преглед процедура/планова управљања јер ће се они спроводити кроз читаву хијерархију извођача. Постојећи уговори дају оквир ове структуре; они представљају основу за Зајмопримца да разуме како ће се осмислити предложене мере за ублажавање и како ће се применити адаптивно управљање и да започне разговор са Извођачем о мерама за решавање проблема КОВИД-19 на пројекту.

4. КАКВО ПЛАНИРАЊЕ ТРЕБА ДА ПРИМЕНИ ЗАЈМОПРИМАЦ?

Радни тимови треба да раде са зајмопримцима (ПЦУ) како би потврдили да пројекти (и) предузимају одговарајуће мере предострожности како би спречили или свели на минимум избијање епидемије КОВИД-

19, и (ии) идентификовали шта треба учинити у случају избијања. Предлози како то учинити су наведени у наставку:

- ПЦУ, било директно или преко Надзорног инжењера, треба од главног извођача да затражи у писаном облику детаље о мерама које се предузимају за решавање ризика. Као што је наведено у одељку 3, уговор о изградњи треба да садржи здравствене и безбедносне захтеве, који се могу користити као основа за идентификацију и захтеве за спровођење мера специфичних за КОВИД-19. Мере се могу представити као план за непредвиђене ситуације, као проширење постојећег плана за хитне случајеве и приправност пројекта или као самосталне процедуре. Мере се могу одражавати у ревизијама приручника о здрављу и безбедности пројекта. Овај захтев треба да се поднесе у писаној форми (у складу са релевантном процедуром утврђеном у уговору између Зајмопримца и извођача радова).
- Приликом подношења захтева, ПЦУ-у би могло бити од помоћи да се наведу области које треба обухватити. требало би укључити ставке наведене у одељку 5 испод и узети у обзир тренутне и релевантне смернице које дају националне власти, СЗО и друге организације. Листу референци погледајте у Анексу ове напомене.
- ПЦУ би требало да захтева од Извођача да сазива редовне састанке са стручњацима за здравље и безбедност на пројекту и медицинским особљем (и где је то прикладно са локалним здравственим властима), и да узме у обзир њихове савете при осмишљавању и примени договорених мера.
- Кад год је могуће, треба идентификовати вишег службеника као контакт тачку за решавање проблема КОВИД-19. То може бити надзорник радова или стручњак за здравље и безбедност. То лице може бити одговорно за координацију припреме градилишта и да обезбеди да се предузете мере саопште радницима, онима који улазе на градилиште, и локалној заједници. Такође је препоручљиво именовати најмање једно резервно лице; у случају да се контакт тачка разболи; то лице треба да буде упознато са постојећим аранжманима.
- На градилиштима на којима постоји више извођача и стога (у ствари) различитих радних снага, захтевом треба да се нагласи важност координације и комуникације између различитих страна. Када је потребно, ПЦУ би требало да затражи од главног извођача да успостави протокол за редовне састанке различитих извођача, захтевајући од сваког да именује именованог члана особља (са заменом) који ће присуствовати таквим састанцима. Ако састанци не могу да се одрже са личним присуством, требало би их одржати користећи ИТ на располагању. Ефикасност мера за ублажавање зависи од најслабије примене, па сви извођачи и подизвођачи морају да разумеју ризике и процедуру коју треба следити.
- ПЦУ, било директно или преко надзорног инжењера, може да пружи подршку пројектима при идентификовању одговарајућих мера за ублажавање, посебно тамо где ће оне укључивати повезивање са локалним службама, посебно здравственим и хитним службама. У многим случајевима, ПЦУ може да одигра драгоцену улогу при повезивању представника пројекта са локалним владиним агенцијама и да помогне при координацији стратешког одговора, који узима у обзир доступност ресурса. Да би били што ефикаснији, пројекти треба да се консултују са релевантним владиним агенцијама и другим пројектима у близини као и да се координишу са њима.

- Раднике треба охрабрити да користе постојећи механизам за подношење жалби на пројекат како би пријавили забринутости у погледу КОВИД-19, припрема које се спроводе у оквиру пројекта за решавање питања повезаних са КОВИД-19, начина спровођења процедура и забринутости за здравље њихових сарадника и другог особља.

5. Шта извођач треба да обухвати?

Извођач треба да идентификује мере за решавање ситуације везане за КОВИД-19. Оно што ће бити могуће зависиће од контекста пројекта: локације, постојећих ресурса пројекта, доступности залиха, капацитета локалних хитних/здравствених служби, степена у којем вирус већ постоји на том подручју. Систематски приступ планирању, препознавање изазова повезаних са околностима које се брзо мењају, помоћи ће пројекту да успостави најбоље могуће мере за решавање ситуације. Као што је горе речено, мере за решавање проблема КОВИД-19 могу се представити на различите начине (као план за непредвиђене ситуације, као проширење постојећег плана за хитне случајеве и приправност или као самосталне процедуре). ПЦУ и извођачи треба да се позову на смернице издате од надлежних органа, домаћих и међународних (нпр. СЗО), које се редовно ажурирају (види узорак референци и линкове наведене у референцама).

Решавање проблема КОВИД-19 на локацији пројекта надилази здравље и безбедност на раду и шире је питање пројекта које ће захтевати укључивање различитих чланова тима за управљање пројектом. У многим случајевима, најефикаснији приступ ће бити успостављање процедура за решавање проблема, а затим и обезбеђивање системске примене тих процедура. Према потреби, с обзиром на контекст пројекта, потребно је успоставити именовани тим који ће се бавити питањима КОВИД-19, укључујући представнике ПЦУ-а, надзорног инжењера, руководство (нпр. руководиоца пројекта) извођача и подизвођача, безбедносне и медицинске стручњаке и стручњаке за здравље и безбедност на раду. Поступци би требало да буду јасни и директни, по потреби побољшани, и треба да их надзире и прати контакт особа/контакт особе за КОВИД-19. Процедуре треба документовати, дистрибуирати свим извођачима и дискутовати на редовним састанцима како би се олакшало прилагодљиво управљање. Доле наведена питања укључују број који представља очекивано добро управљање радним местом, али је посебно релевантан при припреми одговора пројекта на КОВИД-19.

(а) Процена карактеристика радне снаге

Многа градилишта ће имати комбинацију радника, нпр. раднике из локалних заједница; раднике из другог дела земље; раднике из друге земље. Радници ће бити запослени под различитим условима и смештени на различите начине. Процена ових различитих аспеката радне снаге помоћи ће при идентификовању одговарајућих мера за ублажавање:

- Извођач треба да припреми детаљан профил радне снаге на пројекту, кључне радне активности, распоред извођења таквих активности, различито трајање уговора и ротације (нпр. 4 недеље рада, 4 недеље одмора).
- Треба обухватити поделу радника који бораве код куће (тј. радника из заједнице), радника који бораве у локалној заједници и радника у смештајним објектима на градилишту. Тамо где је могуће, требало би да се идентификују и радници који би могли бити изложени ризику од КОВИД-19, они са основним здравственим проблемима или који би на други начин могли бити у опасности.

- Треба размотрити начине на које се кретање на локацији пројекта и ван ње може свести на минимум. То би могло укључивати продужење рока постојећих уговора како би се избегло враћање радника у погођена подручја или повратак на градилиште из погођених подручја.
- Од радника смештених на градилишту требало би захтевати да контакт са људима у близини градилишта сведу на минимум, а у одређеним случајевима забранити им напуштање градилишта током трајања њиховог уговора како би се избегао контакт са локалним заједницама.
- Треба размислити о томе да се од радника који су смештени у локалној заједници захтева да се преселе у смештај на градилишту (зависно од расположивости) где би за њих важила иста ограничења.
- Биће теже управљати радницима из локалних заједница, који се свакодневно, недељно или месечно враћају кући. Требало би да се подвргавају здравственим прегледима при уласку на градилиште (како је горе наведено), а у неком тренутку околности могу бити такве да се од њих тражи да или користе смештај на градилишту или не долазе на посао.

(b) Улазак/излаз на радно место и провере на почетку радова

Улаз/излаз на радно место треба контролисати и документовати и за раднике и за друге стране, укључујући помоћно особље и добављаче. Могуће мере могу обухватати:

- Успостављање система за контролу уласка/изласка на градилиште, обезбеђивање граница градилишта и успостављање ознака улазних/излазних тачака (ако већ не постоје). Улаз/излаз на градилиште треба документовати.
- Обука службеника обезбеђења о (побољшаном) систему који је успостављен за обезбеђивање локације и контролу улаза и излаза, понашању које се од њих захтева при примени таквог система и свим специфичним аспектима КОВИД -19.
- Обука особља које ће пратити улазак на градилиште, уз обезбеђивање ресурса који су им потребни за документовање уласка радника, спровођење провера температуре и евидентирање детаља свих радника којима је забрањен улазак.
- Потврђивање да су радници способни за рад пре него што уђу на градилиште или почну са радом. Иако би требало да су за то већ успостављене процедуре, посебну пажњу треба посветити радницима са основним здравственим проблемима или који би иначе могли бити у опасности. Треба размотрити демобилизацију особља са основним здравственим проблемима.
- Провера и евидентирање температура радника и других људи који улазе на градилиште или захтевају самопријављивање пре или након уласка на градилиште.
- Подношење дневних брифинга радницима пре почетка рада, са фокусом на специфична разматрања везана за КОВИД-19, укључујући правила понашања приликом кашљања, за хигијену руку и мере дистанцирања, коришћењем демонстрација и партиципативних метода.

- Током дневних брифинга, радници се подсећају да се сами прате због могућих симптома (грозница, кашаљ) и да се јаве свом надзорнику или контакт особи за КОВИД-19 ако имају симптоме или се осећају лоше.
- Спречавање повратка радника из угроженог подручја или који је био у контакту са зараженом особом током 14 дана или (ако то није могуће) изоловање таквих радника на 14 дана.
- Спречавање уласка болесног радника на градилиште, упућивање по потреби у локалне здравствене установе или захтевање да се 14 дана изолују код куће.

(с) Општа хигијена

Захтеве о општој хигијени треба саопштити и пратити, укључујући:

- Обучавање радника и особља на градилишту о знаковима и симптомима КОВИД-19, начину на који се шири, како се заштитити (укључујући редовно прање руку и социјално дистанцирање) и шта треба учинити ако они или други људи имају симптоме (за додатне информације види [савете СЗО о КОВИД-19 за јавност](#)).
- Постављање постера и натписа на градилишту са сликама и текстом на локалним језицима.
- Обезбедити да објекти за прање руку буду опремљени сапуном, папирним убрисима за једнократну употребу и затвореним кантама за отпад на кључним местима на целом градилишту, укључујући и улазе/излазе у радне просторе; где постоји тоалет, менза или дистрибуција хране, или снабдевање водом за пиће; у радничком смештају; на станицама за отпад; у продавницама; и у заједничким просторијама. Тамо где не постоје или нису одговарајући простори за прање руку, потребно је направити аранжмане за њихово постављање. Такође се може користити средство за чишћење на бази алкохола (ако је доступно, 60-95% алкохола).
- Прегледати смештај радника и проценити га у светлу захтева наведених у [Смерницама ИФЦ/ЕБРД-а о смештају радника: процеси и стандарди](#), које пружају драгоцену упутства у погледу добре праксе за смештај.
- Одвајање дела смештаја радника за самоизолацију у карантин из предострожности, као и формалнија изолација особља које би могло бити заражено (види став ф)).

(д) Чишћење и одлагање отпада

Редовно и темељито чистити све објекте на градилишту, укључујући канцеларије, смештај, мензе, заједничке просторије. Прегледати протоколе чишћења за кључну грађевинску опрему (посебно ако опремом управљају различити радници). То би требало да обухвати:

- Обезбеђивање особља за чишћење одговарајућом опремом за чишћење, материјалима и средствима за дезинфекцију.
- Преглед општих система за чишћење, обучавање особља за чишћење о одговарајућим поступцима чишћења и одговарајућој учесталости у подручјима са високом употребом или ризиком.

- Тамо где се очекује да ће средства за чишћење бити потребна за чишћење подручја која су била или се сумња да су била контаминирана вирусом КОВИД-19, уз обезбеђивањ одговарајуће ЛЗО: мантили или кецеље, рукавице, заштита за очи (маске, наочаре или визири) и чизме или затворене радне ципеле. Ако одговарајућа ЛЗО није доступна, средствима за чишћење треба обезбедити најбоље доступне алтернативе.
- Обучавање чистача о правилној хигијени (укључујући прање руку) пре, за време и након спровођења активности чишћења; како безбедно користити ЛЗО (где је потребно); о контроли отпада (укључујући коришћену ЛЗО и материјале за чишћење).
- Сав медицински отпад настао током бриге о болесним радницима треба безбедно сакупљати у за то предвиђене контејнере или вреће и третирати и одлагати у складу са релевантним захтевима (нпр. националним, СЗО). Ако је потребно спалити медицински отпад, то би у најбољем случају требало да буде ограниченог трајања. Отпад треба смањити и одвојити, тако да се спаљује само најмања количина отпада (за додатне информације [погледајте Привремене смернице СЗО о води, санитарним условима и управљању отпадом за КОВИД-19](#)).

(е) Прилагођавање радних пракси

Размотрити измене радних процеса и временског распореда како би се контакт између радника смањио или свео на најмању могућу меру, увиђајући да ће то вероватно утицати на распоред пројекта. Такве мере могу укључивати:

- Смањење величине радних тимова.
- Ограничавање броја радника на градилишту у истом тренутку.
- Прелазак на 24-сатну ротацију рада.
- Прилагођавање или редизајнирање радних процеса за одређене радне активности и задатке како би се омогућило социјално дистанцирање и обука радника о тим процесима.
- Настављање са уобичајеном безбедносном обуком, уз додавање посебних разматрања у погледу КОВИД-19. Обука треба да обухвати правилну употребу стандардне личне заштитне опреме. Иако је од датума ове напомене општи савет да за грађевинске раднике није неопходна ЛЗО специфична за КОВИД-19, то треба бити предмет сталног преиспитивања (за додатне информације погледајте [Привремене смернице СЗО о рационалној употреби личне заштитне опреме \(ЛЗО\) за КОВИД-19](#)).
- Преиспитивање метода рада за смањење употребе грађевинске ЛЗО, у случају да залихе нестану или је ЛЗО потребна медицинским радницима или чистачима. То може укључивати, на пример, покушај да се смањи потреба за маскама за прашину провером да ли су системи за прскање воде у добром стању и да ли се одржавају, или смањењем ограничење брзине за теретна возила.
- Организовање (где је то могуће) одмора у току рада на отвореним просторима унутар градилишта.

- Размислити о промени распореда кантине и оброцима у фазама како би се омогућили социјално дистанцирање и постепени приступ и/или привремено ограничавање приступа објектима за слободно време који могу постојати на градилишту, укључујући теретане.
- У неком тренутку, потенцијално ће бити потребно да се преиспита укупни план пројекта, како би се проценило у којој мери га је потребно прилагодити (или потпуно зауставити рад) како би одражавао разбориту радну праксу, потенцијалну изложеност радника и заједнице и доступност залиха, узимајући у обзир савете и упутства Владе.

(b) Медицинске услуге у пројекту

Размотрити да ли су постојеће медицинске услуге у пројекту одговарајуће, узимајући у обзир постојећу инфраструктуру (величина клинике/медицинског објекта, број кревета, објекти за изолацију), медицинско особље, опрему и залихе, процедуре и обуку. Тамо где нису одговарајуће, треба размислити о надоградњи услуга где је то могуће, укључујући:

- Проширење медицинске инфраструктуре и припрема просторија у којима се пацијенти могу изоловати. Упутство за постављање објеката за изолацију изложено је у [Привременим смерницама СЗО о разматрањима стављања појединаца у карантин у контексту обуздавања пандемије КОВИД-19](#). Објекти за изолацију треба да буду удаљени од смештаја радника и текућих радних активности. Где је могуће, радницима треба обезбедити једну добро проветрену просторију (отворени прозори и врата). Тамо где то није могуће, објекти за изолацију треба да омогуће размак од најмање 1 метра између радника у истој просторији, одвајајући раднике завесама, ако је могуће. Болесни радници треба да ограниче кретање, избегавају заједничке просторије и објекте, и не смеју им се дозволити посете док се не ослободе симптома у року од 14 дана. Ако треба да користе заједничке просторије и објекте (нпр. кухиње или кантине), то треба да чине само ако нису присутни незаражени радници, а просторије/објекте треба очистити пре и након такве употребе.
- Обучавање медицинског особља, које би требало да укључи тренутне савете СЗО о КОВИД-19 и препоруке о специфичностима КОВИД-19. Тамо где се сумња на инфекцију КОВИД-19, лекари на лицу места треба да се придржавају [Привремених смерница СЗО о спречавању и контроли инфекција током здравствене заштите када се сумња на инфекцију новим коронавирусом \(нЦоВ\)](#).
- Обука медицинског особља за тестирање, ако је оно доступно.
- Процена тренутних залиха опреме, залиха и лекова на градилишту и прибављање додатних залиха, тамо где је потребно и могуће. То може укључивати медицинску заштитну опрему, попут мантила, кецеља, медицинских маски, рукавица и заштите за очи. Погледати упутства СЗО о томе шта се саветује (за додатне информације види [Привремене смернице СЗО о рационалној употреби личне заштитне опреме \(ЛЗО\) за КОВИД-19](#)).
- Ако производи ЛЗО нису доступни због несташице широм света, медицинско особље на пројекту треба да се договори око алтернатива и покуша да их набави. Алтернативе које се обично могу наћи на градилиштима укључују маске за прашину, грађевинске рукавице и наочаре за очи. Иако се ови

предмети не препоручују, требало би их користити у крајњем случају ако нема медицинске заштитне опреме.

- Респиратори обично нису доступни на радним местима, а у сваком случају интубацију треба да изводи само искусно медицинско особље. Ако је радник изузетно болестан и не може самостално правилно да дише, треба га одмах упутити у локалну болницу (види г) испод).
- Прегледати постојеће методе поступања са медицинским отпадом, укључујући системе за складиштење и одлагање (за више информација види [Привремене смернице СЗО о води, канализацији и управљању отпадом за КОВИД-19](#), и [Смернице СЗО о безбедном управљању отпадом из здравствених активности](#)).

(с) Локалне медицинске и друге услуге

С обзиром на ограничен опсег медицинских услуга у пројекту, пројекат ће можда морати да упути болесне раднике локалним медицинским службама. Припрема за ово укључује:

- Добијање информација о ресурсима и капацитетима локалних медицинских служби (нпр. број кревета, доступност обученог особља и основне залихе).
- Спровођење прелиминарних разговора са одређеним медицинским установама ради договора о томе шта треба учинити у случају потребе за упућивањем болесних радника.
- Разматрање начина на које би пројекат могао бити у могућности да подржи локалне медицинске службе у припреми за оболевање чланова заједнице, увиђајући да је старијим особама или онима са већ постојећим медицинским стањима потребна додатна подршка да би приступили одговарајућем лечењу ако се разболе.
- Појашњавање начина на који ће болесни радник бити превезен у здравствену установу и провера доступности таквог превоза.
- Успостављање договореног протокола за комуникацију са локалним хитним/медицинским службама.
- Договарање са локалним медицинским службама/посебним медицинским установама о обиму услуга које ће се пружати, процедури пријема пацијената и (где је то релевантно) о свим трошковима или плаћањима која би могла бити обухваћена.
- Такође би требало припремити процедуру како би руководство пројекта знало шта треба да учини у несрећном случају када радник болестан од КОВИД-19 умре. Иако ће се уобичајене пројектне процедуре и даље примењивати, КОВИД-19 може покренути друга питања због заразне природе болести. Пројекат треба да се повеже са релевантним локалним властима ради координације шта треба учинити, укључујући све извештаје или друге захтеве према националном законодавству.

(д) Случајеви обољевања или ширење вируса

СЗО пружа детаљне савете о томе шта треба учинити за лечење особе која се разболи или покаже симптоме који би могли бити повезани са вирусом КОВИД-19 (за додатне информације види [Привремене смернице СЗО о спречавању и контроли инфекција током здравствене заштите када се сумња на инфекцију новим](#)

коронавирусом (нЦоВ)). Пројекат треба да утврди процедуре засноване на ризику које треба следити, са различитим приступима заснованим на озбиљности случаја (благи, умерени, тешки, критични) и факторима ризика (као што су старост, хипертензија, дијабетес) (за додатне информације види Привремене смернице СЗО о оперативним питањима за управљање случајевима КОВИД-19 у здравственим установама и заједници). То може укључивати следеће:

- Ако радник има симптоме КОВИД-19 (нпр. грозницу, сув кашаљ, умор), радника треба одмах уклонити са радних активности и изоловати на градилишту.
- Ако је тестирање доступно на гардилишту, радника треба тестирати на лицу места. Ако тест није доступан на градилишту, радника треба транспортовати у локалне здравствене установе на тестирање (ако је доступно тестирање).
- Ако је тест позитиван на КОВИД-19 или нема доступних тестова, радник треба да остане у изолацији. Изолација ће бити или на месту рада или код куће. Ако је код куће, радника треба превести до куће у превозу предвиђеним пројектом.
- Треба предузети опсежне процедуре чишћења дезинфекционим средствима са високим садржајем алкохола у подручју где је радник био присутан, пре него што се на том подручју предузму даљи радови. Алат који користи радник треба очистити дезинфекционим средством и одложити ЛЗО.
- Од сарадника (тј. радника са којима је болесни радник био у блиском контакту) треба би тражити да прекину рад и да се ставе у карантин на 14 дана, чак и ако немају симптоме.
- Од породице и других блиских контаката радника треба захтевати да се ставе у карантин на 14 дана, чак и ако немају симптоме.
- Ако је случај КОВИД-19 потврђен код радника на градилишту, посетиоцима треба ограничити приступ градилишту, а радне групе треба изоловати једну од друге што је више могуће.
- Ако радници живе код куће и имају члана породице који има потврђен случај или потенцијалан случај КОВИД-19, радници треба да се ставе у карантин и не сме им бити допуштен прилаз локацији пројекта у року од 14 дана, чак и ако немају симптоме.
- Радници треба да наставе да примају плате током периода болести, изолације или карантина, или ако се од њих тражи да прекину рад, у складу са националним законодавством.
- Медицинску негу (било на лицу места или у локалној болници или на клиници) која је потребна раднику треба да плати послодавац.

(е) Континуитет залиха и пројектних активности

Тамо где се појави КОВИД-19, било на локацији пројекта или у заједници, приступ локацији пројекта може бити ограничен, а кретање залиха може бити угрожено.

- Идентификовати резервне појединце (замене), у случају да се кључни људи у тиму за управљање пројектом (ПЦУ, надзорни инжењер, извођач радова, подизвођачи) разболе, и известити о томе ко су ти појединци како би људи били упознати са аранжманима који се примењују.

- Треба документovati процедуре тако да људи знају које су процедуре у примени и не ослањају се на знање једне особе.
- Треба разумети ланац снабдевања неопходним залихама енергије, воде, хране, медицинских потрештина и опреме за чишћење, размислити како под каквим би утицајем он могао да буде и које су алтернативе на располагању. Важно је рано проактивно преиспитивање међународних, регионалних и националних ланаца снабдевања, посебно за оне залихе које су критичне за пројекат (нпр. гориво, храна, медицинска средства, средства за чишћење и друге битне залихе). Планирање за потребе 1-2 месечног прекида критичне робе може бити прикладно за пројекте у удаљенијим подручјима.
- Послати наруџбине за критичне залихе/набавити критичне залихе. Ако нису доступне, размислити о алтернативама (тамо где је то изводљиво).
- Размотрити постојеће безбедносне аранжмане и да ли ће они бити одговарајући у случају прекида нормалних активности на пројекту.
- Размислити у ком тренутку може бити потребно да пројекат значајно смањи активности или потпуно прекине рад, и шта треба учинити да се за то припреми и да поново започне са радом када то постане могуће или изводљиво.

(f) Обука и комуникација са радницима

Радницима треба обезбедити редовне могућности да разумеју своју ситуацију и како могу најбоље заштитити себе, своје породице и заједницу. Треба их упознати са процедурама које је пројекат успоставио, и њиховим одговорностима за имплементацију процедура.

- Важно је имати на уму да ће у заједницама близу градилишта и међу радницима без приступа управљању пројектом друштвени медији вероватно бити главни извор информација. Тиме се повећава важност редовног информисања и ангажовања око радника (нпр. кроз обуку, градске већнице, алате) којима се наглашава шта руководство чини како би се носило са ризицима од КОВИД-19. Умиривање страха је важан аспект душевног мира и континуитета пословања. Радницима треба омогућити да поставе питања, изразе своју забринутост и дају предлоге.
- Треба редовно спроводити обуку радника, као што је објашњено у претходним одељцима, дајући радницима јасне информације о томе како се од њих очекује да се понашају и извршавају своје радне обавезе.
- Обуком би требало да се сагледа питање дискриминације или предрасуда ако се радник разболи и да увид у путању ширења вируса, када се радници враћају на посао.
- Обука треба да обухвати сва питања која би се иначе захтевала на радном месту, укључујући употребу безбедносних процедура, употребу грађевинске заштитне опреме, питања здравља и безбедности на раду и кодекс понашања, узимајући у обзир да су радне праксе потенцијално кориговане.
- Комуникација треба да буде јасна, заснована на чињеницама и осмишљена тако да је радници лако разумеју, на пример, постављањем постера о прању руку и социјалном дистанцирању, и шта учинити ако радник покаже симптоме.

(g) Комуникација и контакт са заједницом

Односима са заједницом треба пажљиво управљати, са фокусом на мере које се спроводе ради заштите и радника и заједнице. Заједница може бити забринута због присуства радника који нису локални радници, или због ризика којем је заједница изложена због присуства локалног радника на локацији пројекта. Пројекат треба да утврди процедуре засноване на ризику које треба поштовати, а које могу одражавати смернице СЗО (за даље информације види [Смернице СЗО о комуникацији ризика и ангажовање заједнице \(РЦЦЕ\) Акциони план за КОВИД-19 Спремност и одговор](#)). Треба узети у обзир следећу добру праксу:

- Комуникација треба да буде јасна, редовна, заснована на чињеницама и осмишљена тако да је чланови заједнице лако разумеју.
- У комуникацији треба користити расположива средства. У већини случајева, састанци лицем у лице са заједницом или представницима заједнице неће бити могући. Треба користити друге облике комуникације; постере, памфлете, радио, текстуалне поруке, електронске састанке. Коришћена средства треба да узму у обзир способност различитих чланова заједнице да им приступе, како би се обезбедило да комуникација допре до тих група.
- Заједницу треба упознати са процедурама које су успостављене на градилишту за решавање питања везаних за КОВИД-19. Тиме би требало обухватити све мере које се спроводе како би се ограничио или забранио контакт између радника и заједнице. То треба јасно саопштити, јер ће неке мере имати финансијске последице по заједницу (нпр. ако радници плаћају смештај или користе локалне објекте). Заједницу треба упознати са процедуром уласка на градилиште/изласка са градилишта, обуком за раднике и процедуром коју ће пројекат примењивати ако се радник разболи.
- Ако представници пројекта, извођачи радова или радници ступају у интеракцију са заједницом, треба да практикују социјално дистанцирање и следе друге смернице за КОВИД-19 које су издале релевантне власти, домаће и међународне (нпр. СЗО).

6. Овлашћења у ванредним ситуацијама и законодавство

Многи зајмопримци доносе законе за ванредне ситуације. Обим таквог законодавства и начин на који он ступа у интеракцију са другим законским захтевима разликоваће се од земље до земље. Такво законодавство може покрити низ питања, на пример:

- Проглашење ванредног стања јавног здравља
- Одобравање употребе полиције или војске у одређеним активностима (нпр. увођење полицијског часа или ограничења кретања)
- Налагање одређеним категоријама запослених да раде дуже, да не иду на годишњи одмор или да не напуштају посао (нпр. здравствени радници)
- Наређивање радницима који нису кључни да остану код куће, уз смањење плате или обавезни одмор

Осим у изузетним околностима (након упућивања Одбору за заштиту животне средине и социјална питања Светске банке (OESRC)), пројекти ће морати да поштују законе о ванредним ситуацијама у мери у којој су они обавезни или препоручљиви. Зајмопримац мора да разуме како ће обавезни захтеви из закона утицати на пројекат. Тимови треба да захтевају од Зајмопримца (а зајмопримци треба да захтевају од извођача) да размотре како ће законодавство о ванредним ситуацијама утицати на обавезе Зајмопримца наведене у правном споразуму и обавезе наведене у уговорима о изградњи. Тамо где законодавство захтева

материјално одступање од постојећих уговорних обавеза, то треба документовати, наводећи релевантне одредбе.

23 АНЕКС 11: ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ ЕС/ОБРАЗАЦ

1. Подаци о извођачу	
Назив привредног друштва:	
Адреса привредног друштва:	
Земља:	
Град/локација:	
Овлашћени представник привредног друштва	
Позиција:	
Датум:	
Контакт подаци	
Телефон:	
Мобилни:	
Е-пошта:	

2. Општи део		
Да ли је пројекат материјално усклађен са свим релевантним политикама заштите Светске банке (узимајући у обзир договорене акционе планове, изузетке или одступања)?	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор Не, наведите детаље о свим материјалним неусклађеностима:
Да ли је пројекат материјално усклађен са свим важећим законима и прописима у области заштите животне средине и социјалног окружења?	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор Не, наведите детаље о свим материјалним неусклађеностима:
Да ли је било акцидента или инцидента који су нанели штету животној средини, изазвали повреде или смртне случајеве, утицали на рад на пројекту или у локалним заједницама, утицали на културна добра или који су	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор Да, опишите, укључујући детаље о радњама за кориговање и спречавање понављања:

2. Општи део		
привредном друштву наметнули обавезе?		
Да ли је било промена у законима или прописима о животној средини, социјалном окружењу, раду или здрављу и безбедности које су значајно утицале на привредно друштво?	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор потврдан, опишите:
Колико сте инспекција имали од острани власти за заштиту животне средине током извештајног периода?	Број:	Наведите детаље тих посета, укључујући број и врсту свих утврђених повреда закона и прописа
Колико сте инспекција имали од стране здравствених и безбедносних власти током извештајног периода?	Број:	Наведите детаље тих посета, укључујући број и врсту свих утврђених повреда закона и прописа
Колико сте инспекција имали од острани власти за област рада током извештајног периода?	Број:	Наведите детаље тих посета, укључујући број и врсту свих утврђених повреда закона и прописа:
Да ли су те посете резултирале казнама, новчаним казнама и/или плановима корективних мера?	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор Да, опишите, укључујући статус спровођења корективних радњи за решавање свих утврђених повреда:
Да ли је привредно друштво ангажовало подносиоце предлога за послове у вези са пројектом у извештајном периоду?	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор потврдан, наведите за које врсте послова и како је привредно друштво надгледало усаглашеност подносиоца предлога са Политикама Светске Банке за заштиту и Планом управљања заштитом животне средине и социјалним окружењем:
Да ли су за било које од горе наведених повреда одговорни подносиоци предлога?	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор потврдан, наведите детаље, укључујући начин на који привредно друштво обезбеђује да подносилац предлога пројекта спроводи корективне мере?
Да ли су неке операције редуковане, привремено обустављене или затворене због еколошких, здравствених, безбедносних разлога или разлога из домена рада?	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор потврдан, опишите:

2. Општи део

Опишите програме за заштиту животне средине и социјалног окружења, иницијативе или потпројекте предузете током извештајног периода ради побољшања еколошких или социјалних перформанси привредног друштва и/или система управљања:

Наведите ниво повезаних издатака (капиталне издатке и оперативне издатке) и да ли се то односи на захтеве из Плана управљања заштитом животне средине и социјалним окружењем, или на неку другу иницијативу:

3. Статус Плана управљања заштитом животне средине и социјалним окружењем

Наведите информације о статусу сваке ставке у Плану управљања заштитом животне средине и социјалним окружењем (ESMP) који је договорен са СБ. Ако је ESMP ажуриран током периода извештавања, приложите копију новог плана.

4. Подаци о мониторингу животне средине

Наведите име и контакт податке руководиоца за заштиту животне средине:

5. Употреба ресурса и излазни производи

Параметар	Вредност	Јединица	Коментари ²⁴
Коришћена горива			
Нафта (дизел)		л	
Гас		м ³	

²⁴Уз све остале релевантне коментаре, наведите да ли се пријављена мерења примењују за све или само за неке процесне операције у објекту. Обухватите све релевантне параметре квалитета горива (нпр. калоријску вредност)

5. Употреба ресурса и излазни производи			
Угаљ		т	
Лигнит		т	
Електрична енергије из мреже		KW	
Набављена топлотна енергија			
Потрошени полазни материјал и сировине			
Назив 1			
Назив 2			
Излазни производи			
Производ 1			
Производ 2			

6. Управљање људским ресурсима			
Наведите име и контакт податке руководиоца за људске ресурсе:			
	Укупно	Ангажовани у овом извештајном периоду	Отпуштени у овом извештајном периоду
Број директних запослених:			
Број уговорених радника:			
Да ли је у извештајном периоду било колективних технолошких вишкова?	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор потврдан, опишите план за технолошки вишак, укључујући разлоге за отпуштање, број запослених, начин на који су изабрани, предузете консултације и мере за ублажавање ефеката тенолошког вишка:	

6. Управљање људским ресурсима		
Да ли има планираних технолошких вишкова у наредној години?	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор потврдан, опишите план за технолошки вишак, укључујући разлоге за отпуштање, број запослених и процес избора и консултација:
Да ли је било промена у синдикалној заступљености у објектима привредног друштва током извештајног периода?	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор потврдан, наведите детаље и резимирајте рад са синдикатима током периода извештавања:
Да ли је било других представника радника (нпр. у одсуству синдиката)?	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор потврдан, наведите детаље и резимирајте ангажовање око њих током извештајног периода:
Да ли је било промена у статусу Колективних уговора?	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор потврдан, наведите детаље:
Да ли су запослени током извештајног периода уложили притужбе на пројекат?	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор потврдан, наведите колико, разврстано по полу, резимирајте питања која су покренута у притужбама мушког и женског особља и објасните како их је привредно друштво решило:
Да ли су запослени током извештајног периода поднели било какве притужбе због узнемиравања или малтретирања?	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор потврдан, наведите колико, разврстано по полу, резимирајте питања која су пријавили мушко и женско особље и објасните како их је привредно друштво решило:
Да ли је у извештајном периоду било штрајкова или других колективних спорова везаних за услове радне снаге и рада у привредном друштву?	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор потврдан, резимирајте врсту спорова и разлоге за спорове и објасните како су они решени
Да ли је у извештајном периоду било судских спорова у вези са питањима рада?	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор потврдан, резимирајте спорна питања и исход:
Да ли је било икаквих промена у следећим политикама или одредбама и условима током периода извештавања у некој од следећих области: • Признавање синдиката	Да ☐ Не ☐	Ако је одговор потврдан, наведите детаље, укључујући и све нове иницијативе:

6. Управљање људским ресурсима

- Колективни уговор
- Недискриминација и једнаке могућности
- Једнака плата за једнак рад
- Родна равноправност
- Злостављање и узнемиравање, укључујући сексуално узнемиравање
- Запошљавање младих млађих од 18 година
- Плате (ниво зараде, уобичајени и прековремени рад)
- Прековремени рад
- Радно време
- Флексибилан рад/ равнотежа између посла и приватног живота
- Жалбени механизам за раднике
- Здравље и безбедност

7. Подаци о здрављу и безбедности на раду

Наведите име и контакт податке руководиоца за здравље и безбедности:

	Директни запослени	Радници по уговору		Директни запослени	Радници по уговору
--	--------------------	--------------------	--	--------------------	--------------------

7. Подаци о здрављу и безбедности на раду					
Број одрађених сати рада по раднику у овом извештајном периоду:			Број смртних случајева ²⁵ :		
Буџет потрошен за здравље и безбедност на раду (БЗР) у овом периоду (укупан износ и валута):	РСД		Број инвалидних повреда:		
Обука за БЗР која се у овом периоду спроводи у данима по особи:			Број инцидената изгубљеног времена (укључујући возила) ²⁶ :		
Број изгубљених радних дана ²⁷ који су резултат инцидената:			Број случајева професионалне болести:		
Број дана боловања:					
Узроци акцидената (пад, велика оптерећења, удар у предмет, контакт са извором енергије, итд.):					
Наведите детаље о свим смртним случајевима или великим акцидентима који раније нису биле пријављени СБ, укључујући укупну накнаду исплаћену због повреде на раду или болести (износ и валута):					
Укратко резимирајте сваку обуку о спречавању и реаговању у ванредним ситуацијама која је одржана за особље привредног друштва током извештајног периода:					

²⁵ Ако то већ нисте учинили, доставите посебан извештај са детаљима о околностима сваког смртног случаја.

²⁶ Неспособност за рад најмање један пун радни дан након дана када се догодио акцидент или болест.

²⁷ Изгубљени радни дани су број радних дана (узастопни или не) након датума повреде или почетка болести када је запослени био одсутан са посла или ограничен на ограничену радну активност због повреде на раду или болести.

8. Ангажовање заинтересованих страна

Наведите име и контакт податке руководиоца за односе са јавношћу или руководиоца за ангажовање заједнице:

Наведите информације о примени плана ангажовања заинтересованих страна договореног са СБ и резимирајте интеракцију са заинтересованим странама током извештајног периода, укључујући:

- састанке или друге иницијативе за ангажовање са члановима јавности или јавних организација током периода извештавања,
- информације достављене грађанима и другим заинтересованим странама током периода на који се односи извештај, а које се односе на еколошка, социјална или безбедносна питања
- извештавање у медијима,
- и интеракцију са групама за заштиту животне средине или другим групама из заједнице.

Опишите све промене у Плану ангажовања заинтересованих страна који је договорен са СБ:

9. Жалбени механизам

Колико је жалби или притужби пројекат примио од чланова јавности или организација цивилног друштва током извештајног периода? Разврстајте према групи заинтересованих страна. Резимирајте сва питања која су покренута у жалбама или притужбама и објасните како су решена:

10. Интеракција и развој заједнице

Резимирајте све иницијативе за развој друштва или заједнице које је привредно друштво предузело током извештајног периода и све повезане трошкове:

АНЕКС 12: ИЗВЕШТАЈ О ЈАВНОЈ РАСПРАВИ

Треба додати